

Financije.hr

PRETPLATNIČKI PRIMJERAK

BROJ 19 - STUDENI 2025.

**KLIMAVI
GOSPODARSKI
RAST**

INTERVJU

GLOVO ŽELI VIŠE

**MALI VINARI I
BORBA ZA OPSTANAK**

ANALIZA

**ŠTO NAS NAJVIŠE
BRINE**

Sve za vaše nokte, spray tan, make-up, obrve i trepavice

Crystal Nails

Avenija Dubrava 169, Zagreb
 info@crystalnails.hr 095/766-1381 www.crystalnails.hr

Crystal Nails Crystal SPA That's LuXLash MARILYNAILS

PUSTAJ-PROM

KNJIGOVODSTVENI SERVIS

Repišće 36/1
 10450 Jastrebarsko
 091 504 04 77
 ivankapustaj@gmail.com

corda.lighting

Rasvjetna tijela
 za poslovne
 i stambene prostore
 prema Vašim željama

II. Podbrežje 5 A, Zagreb
 01 6539 732
 info@corda-projekt.hr www.corda.lighting

GOSPODARSTVO JE DINAMIČNO, OKRUŽENJE JOŠ DINAMIČNIJE

Raif Okić
izvršni urednik

Dragi čitatelji mjesečnika financije.hr, dobrodošli u novo izdanje našeg mjesečnika, koje dolazi u trenutku kada globalna ekonomija prolazi kroz jedan od najdinamičnijih perioda u povijesti. Kao što znate, Financije.hr već godinama prati puls hrvatskog i svjetskog financijskog tržišta, donoseći vam analize, prognoze i savjete koji vam pomažu u navigaciji kroz složene ekonomske vode. U ovom broju, fokusiramo se na godinu 2025., koja je obilježena brzim tehnološkim napretcima, geopolitičkim previranjima i sve većim naglaskom na održivost. Kao urednik, želim vam prenijeti poruku optimizma, ali i opreza: financijski svijet nije samo brojke na ekranu, već živi organizam koji zahtijeva kontinuirano prilagođavanje.

Počnimo od globalnog konteksta. Svjetska ekonomija u 2025. godini oporavlja se od posljedica pandemije i ratnih sukoba iz prethodnih godina, ali suočava se s novim izazovima. Inflacija, koja je u 2024. godini pokazala znakove usporavanja, sada se stabilizirala na razinama između 2% i 3% u većini razvijenih zemalja, prema podacima Međunarodnog monetarnog fonda (MMF). Međutim, u Europskoj uniji, uključuju-

jući Hrvatsku, inflacija i dalje pritiska kućanske budžete, posebno u sektorima energije i hrane. Centralne banke, poput Europske centralne banke (ECB), nastavljaju s politikom opreznog smanjenja kamatnih stopa, što otvara vrata jeftinijim kreditima za poduzetnike, ali istovremeno povećava rizik od novih balona na tržištima nekretnina.

U Hrvatskoj, ekonomski rast u 2025. godini procjenjuje se na oko 2,5%, što je solidno, ali ispod prosjeka EU-a. Ovo je rezultat snažnog turizma, koji je u ljetnoj sezoni 2025. oborio rekorde zahvaljujući oporavku putovanja nakon globalnih ograničenja, te EU fondovima iz Plana oporavka i otpornosti (NextGenerationEU). Međutim, izazovi su vidljivi: visoka javna potrošnja, nedostatak kvalificirane radne snage i ovisnost o uvozu energenata. Uvodnik ovog broja želi naglasiti da je ključ za hrvatske financije digitalna transformacija. Prema izvješću Europske komisije, Hrvatska je u 2024. napredovala u digitalnom indeksu (DESI), ali još uvijek zaostaje za nordijskim zemljama. Poduzetnici moraju ulagati u AI i blockchain tehnologije kako bi ostali konkurentni.

Na domaćem terenu, hrvatski burzovni indeks Crobex pokazuje znakove oporavka, s rastom od oko 5% u prva tri kvartala 2025. godine. Dionice tvrtki poput Podravke i Končara bilježe dobre rezultate, zahvaljujući izvozu.

Želimo naglasiti važnost financijske pismenosti. U Hrvatskoj, prema istraživanju OECD-a, samo 40% odraslih ima dovoljno znanja o financijama. Ovo je alarmantno, jer u doba kriza, poput one iz 2008., oni s boljim znanjem bolje prolaze. Stoga, Financije.hr donose veliki intervju s Tonijem Milunom koji pojašnjava kako širiti svoje financijsko znanje.

Zaključno, 2025. godina je godina prilika za one koji su spremni na promjene. Digitalna transformacija, zelena tranzicija i inovacije u financijama otvaraju nova vrata, ali zahtijevaju proaktivnost. Kao vaš pouzdani izvor, Financije.hr će nastaviti donositi relevantne informacije, kako biste mogli donositi informirane odluke.

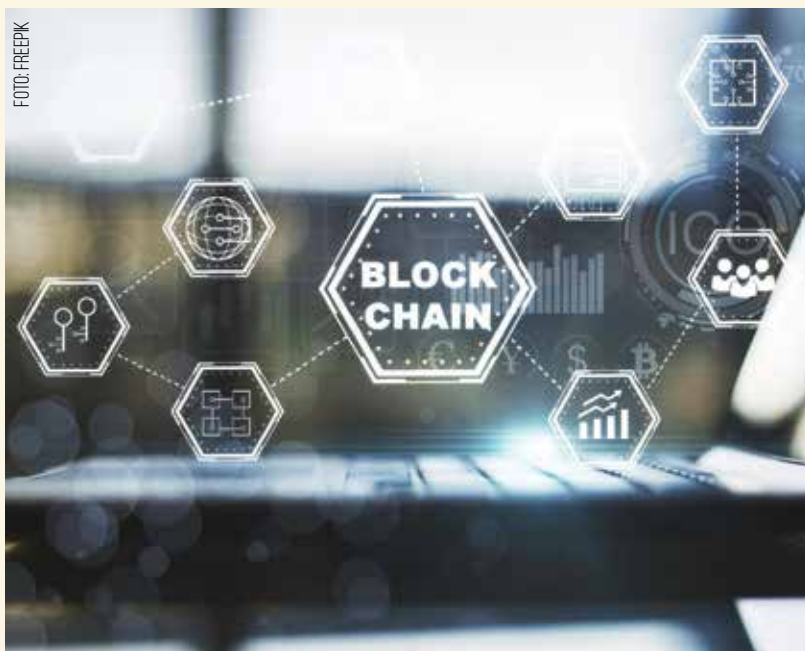

FOTO: FREEPIK

Sadržaj

28 INTERVJU

8 VIJESTI

16 POREZNI KALENDAR

20 TEMA BROJA

Proračun raste, plaće rastu, a kriza stiže

28 INTERVJU

Valerio Vitrone: Hrvatsko tržište je dinamično, konkurentno i vrlo otvoreno prema novim kategorijama proizvoda

30 INTERVJU

Mala obiteljska vinarija s velikim poslovnim planovima

32 INTERVJU

Kako hrvatske keramičarke grade uspjeh – bez algoritama, s pećima i preporukama

34 INTERVJU

Što se točno očekuje od financijski pismene osobe?

38 INTERVJU

“Mjesečni” crni petak: kada se jedan dan pretvori u čitav mjesec popusta

40 ANALIZE

Zdravlje, financije i sigurnost na vrhu svjetske liste zabrinutosti

42 ANALIZE

Najveći hotelijeri nadmašili prošlu godinu

44 ANALIZE

Hrvatske plinske rezerve dovoljne su za toplu zimu i ispravan terminal

46 ANALIZE

Roditelji ogorčeni zbog promidžbe i prodaje u školama

47 ANALIZE

Modernizacija vrijedna šest milijardi eura mijenja prometnu sliku zemlje do 2035.

30 INTERVJU

32 INTERVJU

52 **PODUZETNIK**

Tko može sufinancirati kupovinu električnih vozila?

55 **PODUZETNIK**

Rastuća snaga VC fondova u Hrvatskoj: Pregled aktivnih igrača u 2025. godini

58 **KOLUMNA**

Umjetna inteligencija i pad dionica

60 **TECH**

Stipendije u IT sektoru: Prilika za mlade talente u Hrvatskoj

63 **TECH**

Sve više špekulanata uvjereno da je Nvidia vijesnik novog balona

66 **SVIJET**

Quo vadis, SAD?

70 **ZANIMLJIVOSTI**

FOTOGRAFIJA S NASLOVNICE:
FREEPIK

IMPRESUM

Izdavač: INFO Financije d.o.o.

Web: www.financije.hr

Izvršni direktor: Danijel Farkaš

Adresa: Kušlanova 27, 10 000 Zagreb

E-mail: redakcija@financije.hr

Telefon: 095/3998-171

OIB: 52022283876

MBS: 081507666

Broj računa: HR7724020061101183867
ERSTE & STEIERMÄRKISCHE BANK d.d.

UREDNIŠTVO

Glavni urednik

Raif Okić

Novinari

Lejla Barić, Vedran Harča,
Vladana Kovačević, Suzana Vezilić,
David Spaić Kovačić, Igor Ilić

Lektor

Miroslav Vukmanić

Layout

studio triD

Tisak

Printera Grupa d.o.o.
Položnica 2A, 10 431 Sv. Nedelja

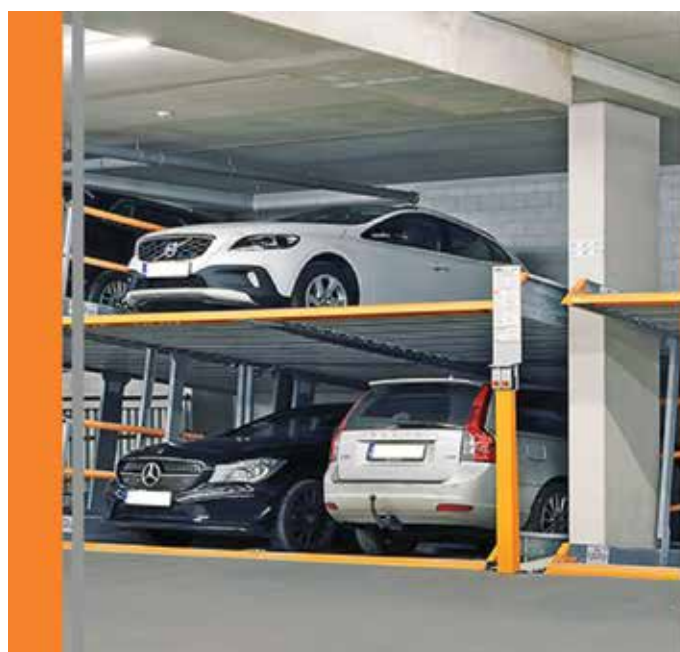
Financije.hr

KG
ekonomika golub
SERVIS

EKONOMIKA-GOLUB d.o.o.
računovodstveni servis i porezno savjetovanje

Baruna Ottenfelsa 2
43218 Pregrada
099/220-2840
mail@ekonomika-golub.hr

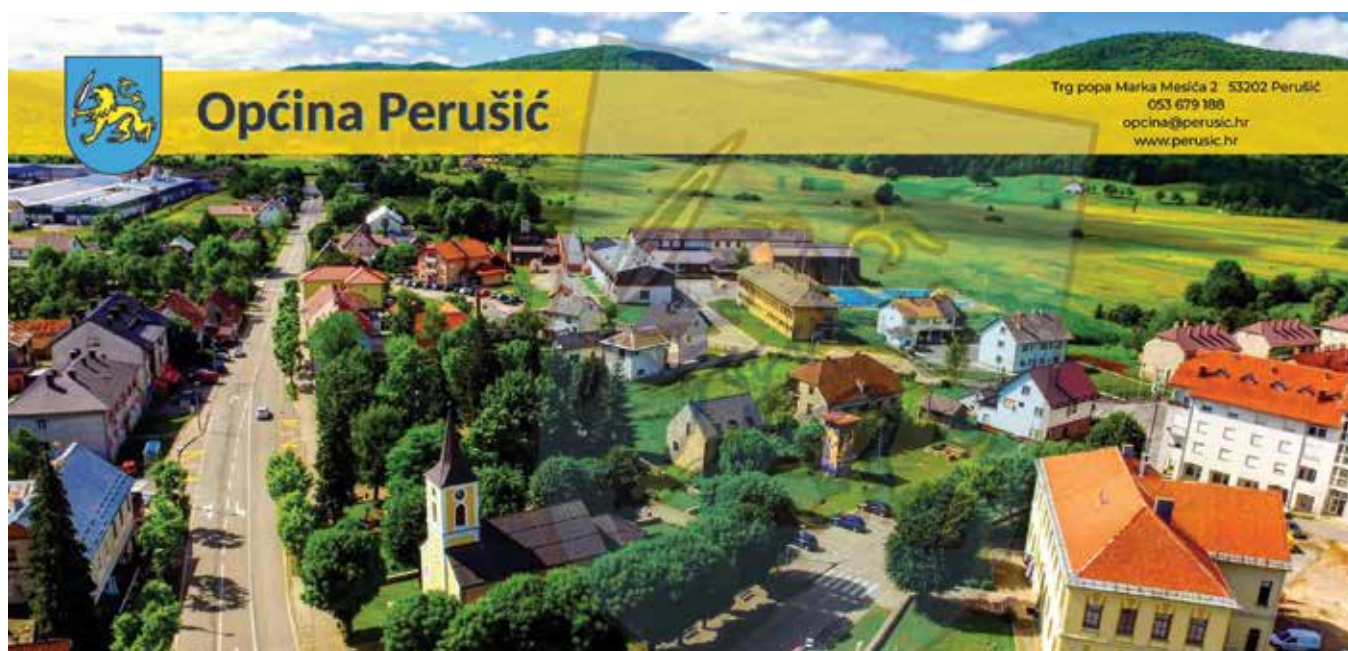

Multiparking sustavi

Ako imate potrebe za dodatnim parkirnim mjestima

- PARKERI**
- PARKIRNI AUTOMATI**
- PARKIRNE PALETE**
- OKRETNJA PLOČA**
- AUTOMATSKI PARKERI**
- DODATNA OPREMA**

Prilaz Ivana Visine 3/3, 10020 Zagreb
098 207 575
info@multiparking.hr
www.multiparking.hr

Općina Perušić

Trg popa Marka Mešića 2 53202 Perušić
053 679 188
opcina@perusic.hr
www.perusic.hr

ORDINACIJA DENTALNE MEDICINE

**DAMIR KIRLIĆ,
DR. MED. DENT.**

Augusta Cesarca 1 49218 Pregrada
049/377-937
damir.kirlic@gmail.com

**Dječji vrtić
GUMBEC**

Beletinec, S. Radića 77,
42214 Sveti Ilija
042 768 004
djecjivrticgumbek@gmail.com
www.dv-gumbek.hr

M-ING

PROJEKTIRANJE I NADZOR

GRADNJE

ZEMLJANI RADOVI

Maršala Tita 111
40000 Šenkovec

 091/ 2525 907

nenomming@gmail.com

AMAZONOV ROBOTAKSI SERVIS ZOOX NUDI BESPLATNE VOŽNJE U SAN FRANCISCU

Amazon je priopćio da je njihov sustav za autonomni taksi prijevoz Zoox počeo nuditi besplatne vožnje korisnicima u nekim dijelovima San Francisca, u najnovijem koraku prema širenju takve usluge.

Konkurentska Tesla je također ove godine pokrenula svoju ograničenu verziju robotskog taksija, a istovremeno se sve više po američkim gradovima širi i Waymo, servis iza kojeg stoji Googleov vlasnik Alphabet. Zbog svega toga pažnja javnosti i investitora je opet na komercijalizaciji autonomnog taksija prijevoza, iako su se u proteklih nekoliko godina zbog visokih ulaganja, stroge regulative i brojnih istraga regulatora mnogi takvi startupovi morali ugasi.

Zoox sad poziva ljude s njihove liste čekanja da isprobaju uslugu samovoznog transporta od točke do točke u četvrtima South of Market, Mission District i Mission District u San Franciscu, kako bi se usluga usavršila prije širenja i na ostale dijelove grada.

Amazonova najava stiže samo nekoliko dana nakon što su iz Wayma rekli da će početi nuditi vožnje rutama koje djelomično koriste i autoceste, i to u San Franciscu, Los Angelesu i Phoenixu. Waymo već godinama u San Franciscu, a danas pruža uslugu plaćenog prijevoza i u nekoliko drugih velikih američkih gradova.

Tesla je, pak, ove godine pokrenula probni rad svoje robotaksi usluge u Austinu u Teksasu – uz daljinski nadzor – a u San Franciscu nudi uslugu taksija vožnji s još uvijek ljudskim vozačima.

Zoox se od ostalih kompanija razlikuje po tome što vožnje obavlja vlastitim posebno dizajniranim vozilom za kojeg Reuters kaže da nalikuje “velikom testeru na kotačima,” u kojem putnici sjede okrenuti licem jedni prema drugima, i u kojem uopće nema pedala ili volana za ljudske vozače.

U rujnu je Zoox počeo nuditi besplatne vožnje u Las Vegasu, dok čeka odobrenje regulatora da počne s naplaćivanjem prijevoza. Zoox sve vožnje obavlja potpuno autonomno, a pomoć na daljinu traži samo u slučaju nepredviđenih teškoća. Amazon je 2020. kupio startup

Zoox u San Franciscu

Zoox za 1,3 milijarde dolara, i danas je jedan od većih kompanija na tom tržištu, koje bi – ako se pokaže uspješnim – moglo jednog dana generirati velike prilode. Osim trojca Zooxa, Tesle i Wayma, u igri za osvajanje tog tržišta su i neke etablirane aplikacije poput Ubera i Lyfta.

Nakon probnih vožnji u Las Vegasu, i pokretanja besplatnog servisa u San Franciscu, iz kompanije najavljuju širenje do kraja godine i na Miami, Austin i Atlantu.

BYD ĆE DO KRAJA GODINE IMATI 1.000 PRODAJNIH MJESTA U EUROPI

Kineski proizvođač električnih i hibridnih vozila BYD planira znatno proširiti prodajnu mrežu u Europi do kraja 2026. godine, najavila je direktorica za europsko tržište Maria Grazia Davino.

“Do kraja 2025. imat ćemo 1.000 prodajnih mjesta u Europi, a iduće ćemo godine tu brojku udvostručiti. U skladu s uspješnim konkurentima, moramo osnažiti našu prisutnost na tržištu i približiti se i europskim kupcima”, rekla je direktorica koja vodi poslovanje kineske kompanije u germanofonim zemljama te u istočnoj Europi i u Skandinaviji. BYD, piše Hina, već ima dugoročnu strategiju lokalizacije za Europu i prisutan je u 29 država.

“Proširenje na zrelo tržište poput Europe vrlo je važan projekt koji zahtijeva znanje, predanost, ulaganja i resurse”, zaključila je Davino.

BYD trenutno planira proizvoditi električna vozila namijenjena europskom tržištu u Mađarskoj i već gradi pogon u

Szegedu koji bi trebao početi s proizvodnjom krajem godine. U planu je i tvornica u Turskoj, a Španjolska je glavni kandidat za lokaciju trećeg pogona zbog relativno niskih troškova proizvodnje i zelene energetske mreže, prema navodima neimenovanog izvora u listopadu.

U Turskoj namjeravaju krenuti s proizvodnjom iduće godine, s kapacitetom pogona od oko 500.000 vozila godišnje.

Tko će preuzeti zbrinjavanje hrvatskog nuklearnog otpada? Natječaj vrijedan 60 milijuna eura

Hrvatska planira obraditi svoj nisko i srednje radioaktivni otpad (RAO) u budućem Centru za zbrinjavanje radioaktivnog otpada u Čerkezovcu, dok će se dio posla obrade otpada odvijati i u sklopu projekta vrijednog 60 milijuna eura.

Trenutačno se priprema natječaj za dodjelu tog posla, a po njegovom završetku otpad će biti odložen na području uz granicu s Bosnom i Hercegovinom. Obrada hrvatskog dijela nisko i srednje radioaktivnog otpada procjenjuje se na oko 60 milijuna eura, uz dodatak PDV-a.

Fond za financiranje razgradnje nuklearne elektrane Krško u Prethodnom savjetovanju objavljenom u Narodnim

BYD-eva Superhibridna platforma Dual Mode Off-road

novinama najavio je pokretanje postupka nabave za obradu nuklearnog otpada.

Riječ je o obradi i kondicioniranju hrvatske polovice nisko i srednje radioaktivnog otpada iz nuklearne elektrane Krško. Vrijednost tog sedmogodišnjeg natječaja procjenjuje se na 60 milijuna eura bez PDV-a.

S obzirom na specifične zahtjeve vezane uz transport, preradu i pakiranje otpada, Fond planira voditi pregovore s ponuditeljima kako bi se usluge što bolje prilagodile tehničkim i sigurnosnim standardima, kao i tehnologiji kojom raspoložu kandidati natječaja.

Preuzimanje otpada obavljat će se u nuklearnoj elektrani Krško, a nakon obrade na lokaciji odabranog izvođača materijal će biti odložen u Javorniku, jugoistočno od Gline uz granicu s BiH. Centar u Čerkezovcu, koji je dio planirane strategije za zbrinjavanje nuklearnog otpada, imat će dugoročno skladište za polovicu operativnog nisko i srednje radioaktivnog otpada iz NEK i središnje skladište za institucionalni otpad.

Osim otpada iz NEK, Hrvatska je odgovorna i za zbrinjavanje institucionalnog radioaktivnog otpada koji nastaje u medicini, industriji, znanosti i drugim sektorima, a tim će se poslovima baviti Fond za financiranje razgradnje i zbrinjavanja radioaktivnog otpada i istrošenoga nuklearnog goriva nuklearne elektrane Krško, piše Fond za financiranje razgradnje NEK.

INFLACIJA U EU I EUROZONI U LISTOPADU PALA ZA 0,1 POSTO

Godišnja stopa inflacije u eurozoni iznosila je 2,1 posto u listopadu, što je pad u odnosu na 2,2 posto u rujnu, pokazali su objavljeni podaci Eurostata. Prije godinu dana, odnosno na godišnjoj razini, ta je stopa iznosila dva posto.

Što se tiče Europske unije, godišnja inflacija je u listopadu pala na 2,5 s 2,6 posto mjesec ranije. Prije godinu dana pak, ta je stopa bila 2,3 posto. Najniže godišnje stope zabilježene su na Cipru (0,2 posto), u Francuskoj (0,8) i Italiji (1,3 posto). S druge strane, najviše su bile u Rumunjskoj (8,4 posto), Estoniji (4,5) i Latviji (4,3 posto).

Na mjesečnoj razini, inflacija je pala u petnaest država članica, ostala stabilna u tri i porasla u devet.

FOTO: UNIS

Najveći doprinos godišnjoj stopi inflacije u eurozoni došao je od usluga (+1,54 postotna boda), zatim od hrane, alkohola i duhana (+0,48), industrijskih dobara koja nisu energenti (+0,16) i energije (-0,08 postotnih bodova).

Podatke o inflaciji u spomenutom mjesecu u Hrvatskoj prošloga je tjedna u svojoj drugoj procjeni potvrdio i Državni zavod za statistiku (DZS).

Potrošačke cijene u našoj su zemlji tako bile 3,6 posto veće nego prije godinu dana, dok su u usporedbi s rujnom rasle za 0,6 posto. Inflacija je, nakon što je u siječnju iznosila četiri posto, u veljači 3,7, a u ožujku i travnju po 3,2 posto, počela ubrzavati svoj rast na godišnjoj razini, pa je u svibnju iznosila 3,5, u lipnju 3,7, a u srpnju 4,1 posto.

U kolovozu je također bila 4,1 posto, čime je prekinut tromjesečni trend ubrzavanja inflacije na godišnjoj razini. No u rujnu je opet došlo do blagog bržeg rasta, a u listopadu, pak, do osjetnijeg usporavanja.

NJEMAČKI VOJNI KONCERN RHEINMETALL OČEKUJE PET PUTA VEĆU PRODAJU DO 2030. GODINE

Njemački Rheinmetall, jedan od najvećih europskih koncerna za proizvodnju vojnih vozila čije dionice su u posljednje vrijeme porasle zbog većih izdvajanja za obranu u Europi, u utorak je priopćio da do 2030. očekuju pet puta veću godišnju prodaju.

Na prezentaciji za investitore Rheinmetall je naveo da očekuje do 2030. rast prodaje na oko 50 milijardi eura – ili peterostruko u odnosu na 9,8 milijardi iz 2024. – te rast operativne marže na više od 20 posto. Dionice Rheinmetalla su imale najveći pomak unutar njemačkog indeksa DAX, s dnevnim rastom od 3,6 posto u jutarnjoj trgovini. Nakon dosezanja rekordne razine od 1.800 eura za dionicu, do srijede prijedodne cijena je

pala na još uvijek visokih 1.715 eura. Od početka godine do danas dionice Rheinmetalla su rasle 184 posto.

Po njihovim prognozama, većinu prodaje će 2030. činiti Rheinmetallov ogranak za oružje i streljivo, ponajviše zbog velikih potreba i narudžbi zemalja NATO saveza, zbog ispražnjenih zaliha i nedovoljne ponude na tržištu – te u segmentu borbenih vozila, pri čemu će Njemačka biti najveći naručitelj.

Rheinmetall, koji želi postati globalno vodeći igrač na tržištu vojne opreme, očekuje da će se nastaviti velika potražnja europskih vlada koju je potaknuo ruski rat u Ukrajini – posebice na domaćem tržištu Njemačke.

Iz kompanije su također najavili restrukturiranje sljedeće godine, što uključuje i osnivanje novog pomorskog segmenta, za kojeg kažu da bi do 2030. mogao ostvariti ima prodajni potencijal od 5 milijardi eura.

Istovremeno, Rheinmetall se želi riješiti gubitakškog ogranka kompanije koja se bavi civilnim energetske i pogonskim sustavima, za kojeg bi se kupac trebao naći u prvoj polovici sljedeće godine.

Također je najavljeno da u narednim godinama planiraju širenje kroz korporativna spajanja i akvizicije, kao što je u rujnu najavljeno preuzimanje kompanije NVL koja se bavi izgradnjom vojnih brodova, od njemačkog brodogradilišta Lürssen. Predsjednik uprave Rheinmetalla Armin Papperger u svojem izlaganju je izrazio nadu da će pomorski ogranak biti postavljen i spreman u siječnju. Osim toga, Rheinmetall osniva i ogranak za protuzračnu obranu, što ukazuje na veći zaokret kompanije prema dronovima i digitalnim tehnologijama.

“Napadi bespilotnim letjelicama koje u zadnje vrijeme vidimo pokreću poslovanje koje već imamo. A zaostatak u mogućnostima kojeg imaju sve europske zemlje je i dalje ogroman, tako da bi to mogao biti ogroman posao,” zaključuje Papperger.

U Rheinmetallu procjenjuju da će troškovi zračne zaštite na gotovo 2.000 ključnih infrastrukturnih objekata u Njemačkoj biti oko 81 milijardu eura – a za svoj segment protuzračne obrane projicira da bi prodaja do 2030. godine mogla narasti na 3-4 milijarde eura godišnje.

ŠIBENSKA ISKRA ŽELI KUPITI NOVI 3. MAJ, NO PROBLEM MOŽE BITI STEČAJNI SPOR S DRŽAVOM

Prema informaciji iz Centra za restrukturiranje i prodaju (CERP), zaprimljena je jedna obvezujuća ponuda za kupnju brodograđevne tvrtke 3. maj Rijeka 1905, a ponudu je dalo šibensko brodogradilište Iskra.

Tvrtka kći 3. maj Rijeka 1905 osnovana je radi nastavka brodograđevne djelatnosti prema planu restrukturiranja 3. maja. Ideja je da se na taj način brodogradnja nastavi bez financijskih opterećenja iz prethodnih razdoblja u novoj tvrtki koja je dokapitalizirana operativnom imovinom. Nekadašnji 3. maj je otišao u stečajni postupak. Iz CERP-a su za Hinu rekli da je zaprimljena jedna obvezujuća ponuda koja je u skladu s uvjetima objavljenog javnog poziva za kupnju, no riječki Novi list je izvijestio da su navodno stigle dvije ponude od kojih jedna nije odgovarala uvjetima natječaja.

CERP je odredio razdoblje od 120 dana za donošenje odluke o prodaji, a toliko je i rok valjanosti šibenskog brodogradilišta. Iskra je, inače, u vlasništvu slovenske istoimene grupacije koja je brodogradilište u Šibeniku kupila 2019. godine.

Brodogradilište Iskra je brodoremontno brodogradilište specijalizirano za popravak svih vrsta plovila ukupne duljine do 80 metara te za popravak novozgrađenih plovila ukupne duljine do 60 metara.

U izjavi za Hinu predsjednik uprave Iskra brodogradilišta Roko Vuletić je rekao kako su obvezujuću ponudu podnijeli nakon ozbiljne dubinske analize riječke tvrtke te je napomenuo kako je potrebno u njoj provesti operativno i financijsko restrukturiranje.

Kako je rekao, planira se nastavak i proširenje suradnje s naručiteljem iz grupacije Scenic te zaokret prema proizvodnji putničkih brodova na ekološki pogon i prema proizvodnji za vojnu industriju što uključuje proizvodnju korveta. Početna cijena udjela koju je postavio CERP za kupnju bila je 6,6 milijuna eura.

Zavrzlama oko budućnosti brodogradnje u Rijeci uključuje i mogući pravni problem.

Naime, stečajni upravitelj starog brodogradilišta 3. maj podnio je zahtjev za zabranom raspolaganja udjela u 3. maju Rijeka 1905. Vuletić smatra da će se, s obzirom da je u to pitanje uključena država, prije eventualnog potpisivanja ugovora za ulagača ukloniti svi rizici.

3. maj Rijeka 1905 je nastavila brodograđevnu djelatnost na istoj lokaciji gdje je djelovao izvorni 3. maj te ugovorila nove poslove. Stečajni postupak nad 3. majem otvoren je u svibnju ove godine.

Kako podsjeća Hina, vjerovnici su prihvatili izvješće po kojemu imovina neće biti dostatna za pokriće tražbina, suglasili su se s unovčenjem pokretnina, kao i da se poslovanje 3. maja neće nastavljati.

Proizvodni pogon i određene nekretnine 3. maja su preneseni na tvrtku 3.

maj Rijeka 1905 da bi ta imovina, radi prijeboja potraživanja, nakon toga bila prenesena na državu kao vlasnika.

Stečajni upravitelj Loris Rak je podnio tužbu protiv Republike Hrvatske radi pobijanja prijenosa poslovnih udjela i namirenja dijela potraživanja te je podnio prijedlog za osiguranjem tražbine donošenjem privremene mjere.

“Nakon neodgovorenih ponuda prema ovlaštenim tijelima Republike Hrvatske za mirno rješavanje spora, a uzimajući u obzir da taj vjerovnik prodaje predmet stečajne mase koji je stekao pravim radnjama na čiju se pobožnost ukazuje, stečajni upravitelj je podnio tužbu protiv Republike Hrvatske te ujedno prijedlog za osiguravanjem njegove tražbine donošenjem privremene mjere”, navedeno je u nedavno objavljenom izvješću stečajnog upravitelja. Vlada je, inače, odluku o namirenju dijela potraživanja prijenosom poslovnih udjela na državu donijela u prosincu prošle godine.

“Premda se čitava europska brodogradnja svela na svega četiri posto udjela na svjetskoj razini, vjerujemo da u Hrvatskoj može opstati i pozitivno poslovati barem jedno veliko brodogradilište i učiniti ćemo sve da to bude 3. maj 1905 koji iza sebe ima slavnu povijest”, kazao je za Novi List Vuletić.

ESB: EUROPSKIM BANKAMA PRIJETI 'NEVIĐENO VISOKA' OPASNOST OD EKSTREMNIH ŠOKOVA

Banke eurozone moraju se pripremiti za “šokove bez presedana” koji bi mogli dovesti do ozbiljnih poremećaja i dalekosežnih posljedica za financijski sustav, priopćila je u utorak Europska središnja banka (ESB) u obrazloženju svojih regulatornih prioriteta za naredne tri godine.

ESB već dugo tvrdi da se banke moraju pripremiti za novu stvarnost koju obilježavaju sve češći šokovi, od carinskih nameta do kibernetičkih napada, što znači da moraju biti spremne za niz potencijalno crnih scenarija, bez mogućnosti da predvide kakva će biti sljedeća kriza. Za takvo što bit će potrebno izgraditi značajne zalihe kapitala i modernu tehničku infrastrukturu, te proaktivno upravljati, u skladu s financijskom stvarnošću, kao i intruzivniji nadzor njihovog poslovanja.

Brodogradilište Iskra u Šibeniku

FOTO: ISKRA SHIPYARD

“Geopolitičke napetosti i promjene u globalnim trgovinskim odnosima, klimatska kriza, prirodne katastrofe, demografske promjene i razvoj novih tehnologija su sve elementi koji pogoršavaju strukturne slabosti, što znači da je vjerojatnost da će doći do ekstremnih događaja neviđeno visoka,” navodi se u priopćenju ESB-a.

Zato će jačanje otpornosti banaka na politički rizik i nesigurnosti i dalje biti glavni prioritet ESB-a u nadzoru, s naglaskom na razborito preuzimanje rizika i odgovarajuću kapitalizaciju, rekao je ESB.

Zbog nepredvidljivosti takvih rizika ESB planira provesti “obrnuti” test otpornosti na stres, u kojem će bankama zadati hipotetske razine gubitka kapitala, i od svake banke tražiti da osmisli scenarije koji bi do toga mogli dovesti.

“To će također pomoći da se utvrdi na koji način bi geopolitički scenariji rizika koje banke razmatraju mogli utjecati na financiranje banaka i opće uvjete likvidnosti,” rekli su iz ESB-a. Bankama je iz ESB-a rečeno da obrate pozornost na svoju izloženost drugim državama – i direktno preko poslovanja u inozemstvu, ali i indirektno, kroz primjerice kreditiranje izvoznika – kao i stranim valutama.

Istovremeno, europski dužnosnici razmatraju što bi se moglo učiniti za poboljšanje otpornosti banaka udruživanjem dolarskih rezervi, za slučaj nepredviđenog manjka američkog dolara.

U izjavi na tiskovnoj konferenciji, glavna nadzornica ESB-a Claudia Buch rekla je da je likvidnost europskih banaka i dalje “komforna” – ali i da njihova ovisnost o prevrtljivim financijskim tržištima može biti velik rizik u trenutku neke nove krize.

Indeks europskog bankarskog sektora SX7P još uvijek je ispod povijesnog vrhunca, iako je od početka godina rastao za 46 posto, a dionicama banaka više se ne trguje za manje od njihove knjigovodstvene vrijednosti – što je u proteklom godinama stalno bio razlog za zabrinutost regulatora.

Banke također pokazuju otpornost u poslovanju, profitabilnost je jaka, a kvaliteta imovine stabilna, djelomično zahvaljujući stabilnom gospodarskom rastu i stabilnoj inflaciji, istaknula je ECB.

Zbog toga će njihovi kapitalni zahtjevi ove godine ostati stabilni, dok će se

FOTO: UNSPLASH

neobvezujući zaštitni sloj, iz tzv. drugog stupa, čak i ublažiti. Ukupni kapitalni zahtjevi prve kategorije (CET1) koji će se primjenjivati u 2026. godini zadržat će se na 11,2 posto, priopćili su iz ESB-a.

Međutim, takva benigna razina neće trajati vječno. “I dalje su prisutni značajni negativni rizici, posebice zbog američko-europskih trgovinskih napetosti i širih geopolitičkih rizika, koji bi potom mogli imati efekt na sektore s velikim volumenom izvoza u SAD, kao što su automobilski, kemijski ili farmaceutski sektor – što potencijalno dovodi i do smanjenja kvalitete imovine u posjedu banaka,” ističu iz ESB-a.

Financijska tržišta također su skloni iznenadnim korekcijama, zbog čega dužnosnici upozoravaju da cijene imovine nisu točan odraz političkih rizika, što onda dovodi i do prekomjernih procjena njene vrijednosti. Iz ESB-a su rekli i da će detaljnije ispitati standarde banaka koji se tiču odobravanja kredita, kako bi se spriječilo gomilanje loših tj. nenaplativih pozajmica.

Istraživanje pokazuje da se opasne igračke i dalje prodaju putem web stranica u EU unatoč strogim regulativama

Novo istraživanje EU otkrilo je da je većina igračaka koje se prodaju na glavnim online platformama nesigurna, sadrži otrovne materijale, nosi rizik od gušenja, što postavlja pitanja o slabim provjerama i prazninama u pravilima za strane prodavače.

Nesigurne igračke i dalje su široko dostupne na glavnim internetskim tržištima, čak i nakon ponovljenih upo-

renja i strožih pravila, prema izvješću Toy Industries of Europe (TIE), koje prenosi Financial Times. Toy Industries of Europe (TIE) nedavno je kupio više od 100 igračaka od trećih strana iz EU-a i izvan njega na 10 internetskih tržišta. U izvješću se navodi da 80 posto igračaka nije zadovoljavalo sigurnosne standarde EU-a, poput onih utvrđenih Direktivom EU-a o sigurnosti igračaka.

Neovisni laboratorijski testovi pokazuju da ove igračke predstavljaju ozbiljne zdravstvene rizike za djecu, uključujući opasnost od gušenja i otrovne kemikalije. Među nesigurnim predmetima bili su otrovna sluz, dječje zvečke s labavim metalnim zvončićima i lutke s lako uklonjivim baterijama ili magnetima.

Igračke su kupljene od Allegra, AliExpressa, Amazon Marketplacea, Bola, Cdiscounta, Fruuga, Light In The Boxa, Sheina, Temua i Wishu. Šest njih potpisalo je EU Obvezu sigurnosti proizvoda, dobrovoljnu obvezu zaustavljanja prodaje nesigurnih proizvoda na svojim platformama. Ova kupnja usredotočila se isključivo na igračke bez robne marke i igračke nepoznatih robnih marki koje prodaju treći prodavači putem online tržišta.

RUPA U ZAKONU KOJA OMOGUĆUJE DA NESIGURNE IGRAČKE DOĐU DO POTROŠAČA I DJECE U EU

Prema zakonodavstvu EU-a, online platforme nisu pravno odgovorne za robu koju prodaju treći prodavači, od kojih mnogi šalju izravno iz Kine kori-

steći niske poštanske tarife. U izvješću se navodi da ta rupa u zakonu omogućuje prolazak opasnih igračaka.

Catherine Van Reeth, generalna direktorica TIE-a, kaže:

„Nesigurne igračke prodavača koji ignoriraju pravila EU-a nastaviti će preplavljivati EU osim ako online tržišta ne dobiju veću odgovornost za sigurnost igračaka koje se prodaju na njihovim platformama gdje nitko drugi u EU-u nema tu odgovornost. Osim ako svaki igrač u lancu vrijednosti ne mora odigrati svoju ulogu, ostat će pravna rupa. Uz osiguravanje da uvijek postoji netko odgovoran za zaštitu djece i potrošača u EU-u, potrebna nam je bolja provedba postojećih pravila.“ EU ima najstroži režim sigurnosti igračaka na svijetu. Za razliku od prevarantskih trgovaca koji prodaju nesigurne igračke, ugledni proizvođači igračaka, od kojih je 99 posto u Europi malih i srednjih poduzeća, ulažu velika sredstva u usklađenost. Lažni trgovci iskorištavaju pravnu rupu.

Pravila EU o sigurnosti igračaka imaju za cilj osigurati da je netko u EU odgovoran za usklađenost igračke prije nego što se proda. Postoje jasne odgovornosti za različite gospodarske subjekte duž lanca vrijednosti, bilo da se radi o proizvođaču, uvozniku ili distributeru.

BROJ ZAPOSLENIH U OBRITU I SLOBODNIM PROFESIJAMA PAO ZA 3,5 POSTO

U obrutu i djelatnostima slobodnih profesija u Hrvatskoj je krajem rujna ove godine bilo 228.766 zaposlenih, što je za 3,5 posto ili 8.183 manje nego na kraju kolovoza, pokazuju podaci Državnog zavoda za statistiku (DZS).

Pritom je u obrutu krajem rujna bilo 210.933 zaposlenih, što je 3,7 posto ili 8.202 zaposlenih manje nego u kolovozu. Broj zaposlenih u djelatnostima slobodnih profesija smanjen je za 19 osoba, na njih 17.833. Statistika, piše Hina, pokazuje da je porast broja zaposlenih ostvaren u četiri područja djelatnosti, u rasponu od 0,1 posto u obrazovanju do 32,6 posto u rudarstvu i vađenju.

Zaposlenih je bilo manje u 14 područja djelatnosti, u rasponu od 0,3 posto u javnoj upravi i obrani; obveznom socijalnom osiguranju do 15,3 posto u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

Na godišnjoj se razini njihov broj nije mijenjao u zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi.

Porast je ostvaren u 12 županija i kreće se od 0,1 posto u Sisačko-moslavačkoj i Varaždinskoj do 1,9 posto u Virovitičko-podravskoj. Manje zaposlenih bilo je u sedam županija, i to od 4,7 posto u Dubrovačko-neretvanskoj do 13,1 posto u Ličko-senjskoj.

U Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji broj zaposlenih ostao je na razini iz kolovoza 2025. godine.

U EU I SAD PONOVO RASTU UGLJIČNE EMISIJE, PARIŠKI CILJ VJEROJATNO IZVAN DOSEGA

Europska unija (EU) već dulje vrijeme želi biti globalna predvodnica u brizi o okolišu i borbi protiv klimatskih promjena i istina je da u tom kontekstu čini više no ostatak svijeta, no ukupna globalna situacija potvrđuje da se stvari kreću suprotno od željenog pravca.

U drugom tromjesečju ove godine EU je smanjio emisije stakleničkih plinova za 0,4 posto na godišnjoj razini, unatoč gospodarskom rastu od 1,3 posto. No, i u okviru takvog relativnog uspjeha vrijedi napomenuti da je većina, odnosno 14 zemalja članica, ipak zabilježila rast emisija. Hrvatska je bila jedna među njima, premda je taj rast bio minimalan, tek 0,1 posto. Prije deset godina na Pariškoj klimatskoj konferenciji je dogovoreno da

bi trebalo globalno zatopljenje zadržati ispod razine od 1,5 stupnja u odnosu na predindustrijsku razinu, no najnovija istraživanja upućuju da to više nije moguće ostvariti.

Emisije od fosilnih goriva će ove godine vjerojatno doseći rekordnu razinu, a takozvani ugljični proračun kojemu je cilj održavanje globalnog zatopljenja ispod 1,5 stupnja praktično je iscrpljen.

Stručnjake koji izračunavaju globalni ugljični proračun kao ključnu mjeru za ispunjavanje pariških klimatskih ciljeva predvodi profesor Pierre Friedlingstein sa sveučilišta u Exeteru u Velikoj Britaniji. Istraživački tim uključuje više od 90 institucija diljem svijeta.

Procjena je da će globalne ugljične emisije od fosilnih goriva ove godine porasti 1,1 posto u odnosu na 2024. To bi značilo da bi ovogodišnje emisije iznosile 38,1 milijardi tona ugljičnog dioksida fosilnog podrijetla.

Istina je da je dekarbonizacija energetskih sustava na djelu u mnogim zemljama, no to očito nije dovoljno da kompenzira rast globalne energetske potražnje.

“Preostala količina ugljičnog proračuna za zatopljenje do 1,5 stupnja celzija, što je 170 milijardi tona ugljičnog dioksida, potrošit će se prije 2030. godine s obzirom na sadašnju razinu emisija. Procjenjujemo da klimatske promjene smanjuju kapacitet apsorpcije ugljičnog dioksida na kopnu i u oceanima”, navo-

de istraživači. Tih 170 milijardi tona je otprilike ekvivalent emisija za četiri godine uzevši u obzir razinu iz ove godine.

U 2025. očekuje se da Kina poveća emisije za 0,4 posto što je niža stopa rasta nego proteklih godina uslijed snažnog rasta proizvodnje iz obnovljivih izvora i umjerenog povećanja potrošnje. U Indiji bi emisije mogle porasti za 1,4 posto u odnosu na 2024. što je također određeno usporavanje.

Za SAD prognoza je rast od 1,9 posto, a za EU 0,4 posto za čitavu ovu godinu. Iako su emisije padale u ta dva područja proteklih godina ove se godine očekuje povećanje. Za Japan se očekuje pad od 2,2 posto. U ostatku svijeta projekcija je rast od 1,1 posto.

Inače, rast fosilnih ugljičnih emisija ove godine dolazi iz svih oblika tih goriva. Za ugljen je prognoza 0,8 posto, za naftu jedan posto, a za prirodni plin 1,3 posto.

Međunarodni zrakoplovni transport povećao je emisije u svom sektoru godišnje za 6,8 posto i nadmašio pretpandemijsku razinu, dok se u slučaju međunarodnog brodskog prijevoza predviđa da će ove godine razina ostati ista u odnosu na 2024.

Konzentracija ugljičnog dioksida u atmosferi bi trebala dosegnuti 425,7 čestica na milijun što je 52 posto iznad predindustrijskih razina. To je zapravo mjera broja molekula ugljičnog dioksida na milijun molekula zraka.

Za malu utjehu treba reći da je Pariški klimatski sporazum ipak ostavio određeni pozitivni trag jer su emisije rasle sporije no u desetljeću ranije. Stopa je u prosjeku bila 0,3 posto godišnje dok je u razdoblju od 2005. do 2015. to bilo 1,9 posto godišnje. Ono što je također pozitivno je da 35 zemalja uspijeva smanjiti

emisije unatoč gospodarskom rastu što je dvostruko veći broj no u prethodnom desetogodišnjem razdoblju.

Dobro je i što se primjećuje da je uništavanje šuma u području Amazone palo na najnižu razinu od 2014.

Izješće stručnjaka ocjenjuje da je osam posto ukupnog rasta koncentracije ugljičnog dioksida u atmosferi od 1960. godine izravna posljedica promjena koje su oslabile kapacitet kopna i oceana u apsorpciji tog plina.

HRVATSKA SE OPET IZLAŽE RIZIKU OD ULASKA U EU PROCEDURU PRORAČUNSKOG MANJKA

Hrvatska je netom po ulasku u Europsku uniju 2013. godine završila u proceduri prekomjernog proračunskog deficita iz kojega se nakon par godina izvukla, no čini se da joj sada opet prijete opasnost da se u njoj nađe.

Iz Hrvatske udruge poslodavaca (HUP) poručuju da fiskalni rizici rastu te da je Hrvatska u zadnji čas spriječila probijanje proračunskog deficita od tri posto BDP-a pri čemu je lokalna zajednica ostvarila deficit od 333 milijuna eura umjesto planiranog viška od 520 milijuna eura.

“Promašaj od jedan posto BDP-a proizlazi iz prebrzog rasta rashoda središnje države – konsolidirana masa plaća rasla je 46 posto u dvije godine od 2023. do 2025., a transferi stanovništvu i dalje rastu. Uz podbačaj prihoda od PDV-a u odnosu na plan od 381 milijuna eura, Hrvatska bilježi jedno od najvećih pogoršanja proračunskog salda među svim članicama EU-a”, naveo je HUP u analizi.

Pritom udruga upozorava da takva fiskalna politika povećava rizik manjkova i smanjuje prostor za djelovanje u razdoblju usporavanja gospodarskog rasta ili krize.

Za iduću godinu Vlada planira deficit proračuna na 2,9 posto BDP-a, jednako kao i ove godine, uz gospodarski rast od 2,7 posto. Deficit bi trebao iznositi 4,1 milijardu eura uz ukupne prihode od 35,7 milijardi eura.

Izdavanja za plaće su planirana na 8,8 milijardi eura ili 400 milijuna eura više no u ovoj godini.

HUP pak predviđa da će Hrvatska i u 2026. godini biti na rubu proboja zakonske razine deficita u EU od tri posto

BDP-a zbog gomilanja rizika za njegovo izvršenje uslijed očekivanog sporijeg rasta osobne potrošnje, izostanka oporavka u eurozoni, većih izdataka za masu plaća, obranu i zdravstvo te troška financiranja u euro području.

Naime, unatoč rastu bruto društvenog proizvoda (BDP) koji je u zadnje vrijeme među najvišima u eurozoni, Hrvatska nije odlučila iskoristiti tu prednost kako bi stvarala proračunsku zalihu za eventualno krizno razdoblje, a veliki dio zasluga za to može se pripisati vladinoj odluci o povećanju plaća u javnom sektoru osjetno iznad rasta produktivnosti. Oni smatraju i da je predviđena prognoza rasta optimistična te predviđaju nešto sporiji rast od 2,5 posto.

Upozoravaju također da je projekcija deficita opće države temeljena na očekivanju viška na lokalnoj razini, pa bi svaki manjak u tom kontekstu mogao Hrvatsku gurnuti u proceduru prekomjernog deficita što onda guši razvojne mogućnosti kao što se to dogodilo u prvim godinama nakon ulaska u EU.

Inače, za propust u ispravljanju prekomjernog manjka u slučaju ulaska u proceduru i postavljanja roka za korekciju, zemlja članica eurozone može biti i financijski sankcionirana u visini do 0,05 posto BDP-a iz prethodne godine. Trenutačno je u postupku prekomjernog manjka devet zemalja EU-a. To su Austrija, Belgija, Francuska, Italija, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka i Rumunjska.

Zadnja zemlja protiv koje je pokrenuta procedura je Austrija u srpnju ove godine nakon što je u prošloj godini imala proračunski manjak od 4,7 posto BDP-a.

Procedura prekomjernog manjka bila je suspendirana u razdoblju pandemije, no ta je suspenzija ukinuta nakon 2023. godine.

Hrvatska je u EU ušla s proračunskim manjkom od 5,5 posto BDP-a kojega je spuštala tri godine da bi onda u 2016. došla na manjak od jedan posto. Od 2017. do 2019. Hrvatska je bilježila proračunski višak, jednako kao i u 2022. godini. U 2023. je manjak iznosio 0,7 posto BDP-a, a u prošloj godini 2,4 posto BDP-a.

Hrvatski javni dug na kraju prošle godine bio je 57,6 posto BDP-a što je ispod dopuštene razine od 60 posto, a Vlada navodi kako očekuje da će se u idućoj godini spustiti na 56 posto BDP-a.

FOTO: UNSPLASH

FORMULA BCD

kompletne
knjigovodstvene
usluge

Jelsa 515
21465 Jelsa
091 1761 901
formula.bcd@gmail.com

Projektiranje:

- Vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda
- Regulacija vodotoka i obrana od poplava
- Navodnjavanje

Studijska i natječajna dokumentacija

EU fondovi

Zaštita okoliša

Stručni nadzor nad građenjem

Upravljanje projektima

 hidroing d.o.o.
za projektiranje i inženjering Osijek

SJEDIŠTE:
Ulica Stjepana Radića 3. 31000 Osijek

URED ZAGREB:
Koturalška cesta 71. 10000 Zagreb

www.hidroing-os.hr

+385 (0)31 251 100

IZOLTERMIKA d.o.o.

servis vatrogasnih aparata
ispitivanje posuda pod tlakom

Trg 5
31223 Brodanci
098/226-792
lario.dgo@gmail.com

Kavana Ovčice

Put Firula 2, Split
021 317 102 099 421 37 59
f Kavana Ovčice

KAVRO

Kavran 104, 52207 Kavran
091/760-1323
kavro.obrt@gmail.com

zemljani radovi
iskopi
rušenje objekata

LOIAR

CESTOVNI
PRIJEVOZ ROBE

Bana Jelačića 45
42206 Petrijanec

042/714-191, 098/943-0108
loiarpetrijanec@gmail.com

POREZNE OBVEZE U PROSINCU

U POSLJEDNJEM MJESECU 2025. GODINE POREZNE OBVEZE STIŽU U NEKOLIKO KLJUČNIH ROKOVA, A NAJVEĆI TERET TRADICIONALNO PADA NA SAMI KRAJ GODINE. PODSJEĆAMO PODUZETNIKE, OBRТNIKE I RAČUNOVOĐE NA NAJVAŽNIJE DATUME KAKO BI IZBJEGLI KAZNE I NEPOTREBNE KOMPLIKACIJE.

8. prosinca

- Treba predati mjesečne izvještaje o obračunatoj trošarini za studeni

15. prosinca **dospijevaju**

- Izvješća o posebnim porezima za studeni (npr. porez na kavu, bezalkoholna pića, električnu energiju i sl.)
- Mjesečna PDV obračun za studeni (obrazac PDV)
- Dnevnice za službena putovanja u inozemstvu (DNEVNI izvještaj)
- Obrasci ZP, PDV-S, DOHNP

20. prosinca

poduzetnici i obrtnici moraju predati

- Dnevni izvještaj o obračunatoj trošarini
- Obrazac PP-M-PO za obračun doprinosa za studeni (do 31.12.)
- Obrazac RPO za obračun poreza na dohodak i prireza za studeni

31. prosinca

ističe rok za predaju velikog broja godišnjih i mjesečnih izvješća

- Predaja godišnjeg obračuna poreza na dobit
- Predaja spomeničke rente za prethodnu godinu
- HGK-članarina za tekuću godinu
- Predaja turističke članarine za tekući mjesec (ako je društvo fizičke osobe)
- Akontacija općekorisnih funkcija šuma za četvrto tromjesečje
- Mjesečni izvještaj o posebnim porezima na kavu (M-K) i bezalkoholnim pićima (M-BAP)
- Mjesečni izvještaj o granici duhanskog dima, e-tekućina i novih duhanskih proizvoda
- Paušalni porez na dobit (neprofitne organizacije)
- Mjesečni izvještaj o posebnim porezima i trošarinama općenito

BIBA

uslužni obrt za
vođenje knjiga
vl. Marijana Lukačić

Ivana Rendića 3
23210 Biograd
na moru

023/385-533

biba@zd.t-com.hr

RAČUNOVODSTVO KNJIGOVODSTVO
REVIZIJA POREZNO SAVJETOVANJE

COOL & HEAT RI

PRODAJA I SERVIS KLIMA UREĐAJA

Put Dubca 20 51511 Omišalj 097 64 18 005 cool.heat.ri@gmail.com

Cloudbis
driving innovation

Software development & digital agency

Creska 21B 51550 Mali Lošinj
filip.bandalo@cloudbis.agency
www.cloudbis.agency

Rakitovec 244
10410 Turopolje
e-mail:
info@drvoprom.hr

drvo prom

TVORNICA
BRIKETA I PILANA

01/ 6255 501
099/ 2520 896

ERAKOVIĆ d.o.o.

Bezjaki 37 51216 Marinići
091/9021-439 erakovicborko@gmail.com

Građevinski i krovopokrivački radovi
Roh bau gradnje kuće

Samoborček AUTOBUSNI PRIJEVOZ
EU grupa d.o.o. PUTOVANJA

Dobriše Cesarića 26
10430 Samobor
01/3335-170
luka@samoborcek.hr
www.samoborcek.hr

HRVATSKI TIGAR OD PAPIRA

PRORAČUN RASTE, PLAĆE RASTU, A KRIZA STIŽE

FOTO: VLADA RH

SVE DO NEDAVNO, HRVATSKO GOSPODARSTVO MOGLA BI SE OPISATI KAO PRIČA O USPJEHU, POVRATKU IZ RECESIJE I POSTUPNOM IZLASKU IZ FINACIJSKIH PROBLEMA. U RAZDOBLJU OD 2022. DO 2025. GODINE, HRVATSKA JE DOŽIVLJAVALA SNAŽAN GOSPODARSKI RAST KOJI JE PRATIO PARALELAN RAST PRORAČUNSKIH PRIHODA.

Ekonomske uspjeh nije bio bez svoje druge strane – istovremeno se događao značajan rast rashoda i manjka proračuna opće države, što je rezultiralo pogoršanjem fiskalne pozicije. Ekspanzivna i prociklična fiskalna politika, umjesto da ublažava ekonomske oscilacije, dodatno je pojačavala ekonomski ciklus, povećavajući rizik većih proračunskih manjkova i smanjujući raspoloživi fiskalni prostor za buduće krize.

Unatoč ovim problemima, zahvaljujući povoljnim gospodarskim kretanjima, manjak opće države i udio javnog duga u BDP-u ostali su ispod referentnih vrijednosti iz Pakta o stabilnosti i rastu (3,0 odnosno 60 posto BDP-a). Ovo je omogućilo da hrvatska fiskalna slika u usporedbi s

državama članicama EU-a ostane relativno povoljna. Međutim, ova povoljnost ne bi trebala biti razlog za samozadovoljstvo, već upozorenje da se trenutačni trendovi ne mogu beskonačno nastavljati bez posljedica. Najnovije prognoze i analize ukazuju da Hrvatska nije dovoljno spremna za usporavanje gospodarskog rasta i potencijalne ekonomske poteškoće koje slijede, a njezina trenutačna fiskalna politika može dovesti do situacije u kojoj će zemlja biti ranjiva upravo u trenutku kada će joj biti najpotrebnija otpornost.

Snažan rast i skriveni problemi: paradoks hrvatskog gospodarstva

Trenutačno stanje hrvatskog gospodarstva može se opisati kao paradoks – s

jedne strane, izuzetno dobri pokazatelji rasta i zaposlenosti, s druge strane, sve veći strukturni problemi koji prijeti dugoročnom održivosti. Prema najnovijim makroekonomskim prognozama, nakon ekspanzije od 3,8 posto u 2024. godini, hrvatski BDP je očekuje da će rasti solidnim tempom i u sljedećim godinama, ali uz postupno usporavanje – od 3,2 posto u 2025. godini, do 2,9 posto u 2026. i 2,5 posto u 2027. godini. Ovaj rast podržava robusna potrošnja domaćinstava koja se temelji na rastućim realnim raspoloživim dohodima, što je pozitivan signal za unutarnju potražnju.

Zaposlenost će se i dalje povećavati, a stopa nezaposlenosti će ostati ispod 5 posto, što je iznimno dobar pokazatelj na europskoj razini. Međutim, inflacija će ostati na višim razinama u 2025. i 2026. godini, s postupnim opadanjem na 2,2 posto do 2027. godine. Sve ovo zvuči kao povoljan razvoj, ali skriva ozbiljne nedostatke u strukturi hrvatskog gospodarstva i fiskalnoj politici koja dominira u posljednjih nekoliko godina.

Jedan od ključnih problema je deficit državnog proračuna koji se očekuje da će porasti s 1,9 posto BDP-a u 2024. na 2,8 posto u 2025. godini, a zatim će se zadržati na sličnim razinama tijekom cijelog razdoblja prognoze. Uz to, omjer javnog duga prema BDP-u oblijeće oko 56 posto do 2027. godine, što je ispod europskih referentnih vrijednosti, ali pokazuje da se dugoročna održivost javnih financija ne može dati zdravo za gotovo.

Izvor ovih problema leži u procikličnoj fiskalnoj politici koju je Hrvatska

FOTO: VLADA RH

provodila u posljednjih nekoliko godina. Umjesto da se u razdobljima jakog rasta konsolidiraju javne financije i stvara fiskalni prostor za buduće krize, politika je išla u suprotnom smjeru – snažan rast rashoda, posebno u javnom sektoru, stvorio je trajnu razinu potrošnje koja neće biti održiva kada se gospodarski rast uspori. Ovo je upravo scenarij na koji upozorava Povjerenstvo za fiskalnu politiku u svom stajalištu o Nacrtu proračunskog plana Republike Hrvatske za 2026. godinu.

Fiskalna politika bez perspektive

Ključni problem hrvatske fiskalne politike u posljednjih nekoliko godina nije samo u visokim deficitima ili dugovima, već u toj što je politika bila izrazito prociklična. U vremenima jakog gospodarskog rasta, umjesto konsolidacije, došlo je do značajnog povećanja rashoda, što je pojačalo ekonomski ciklus i smanjilo fiskalni prostor za reagiranje u teškim vremenima. Kako ističe Povjerenstvo za fiskalnu politiku, „fiskalna ekspanzi-

ja, odnosno rast rashoda, bila iznimno snažna te da je njihovo daljnje povećanje u narednom razdoblju nije održivo.“

Ovaj problem je posebno vidljiv u projekcijama za 2026. i sljedeće godine. Iako se u 2026. godini predviđa zaustavljanje negativnih fiskalnih trendova i zadržavanje manjka konsolidirane opće države ispod gornje granice od -3,0 posto BDP-a, proračunske projekcije od 2026. do 2028. pokazuju da će se manjak zadržati na samoj granici dopuštene razine definirane Paktom o stabilnosti i rastu. Povjerenstvo upozorava da „bi i vrlo malen negativni šok u 2026. mogao rezultirati manjkom opće države iznad referentne razine.“

Ovakva situacija stvara iznimno ranjivu poziciju za Hrvatsku. U trenutku kada dođe do prve ozbiljnije gospodarske poteškoće – poput većeg pada rasta, veće inflacije ili vanjskih šokova – zemlja neće imati dovoljno fiskalnog prostora za reagiranje. Umjesto da može primijeniti stimulativne mjere kao zaštitu od recesije, Hrvatska će biti prisiljena

na kontrakciju javnih potrošačkih, što će dodatno pogoršati situaciju.

Jedan od ključnih problema je i rast tekuće potrošnje, posebno u javnom sektoru. Kao što točno primjećuje Povjerenstvo, „njezina povećana razina u pravilu poprima trajni karakter.“ Jednom kada se povećaju plaće u javnom sektoru, povećaju se socijalne potrepštine ili se uvedu nova prava, teško je vratiti te rashode na niže razine. Ovo stvara dugoročnu neodrživost koja će postati očigledna upravo u trenutku kada gospodarski rast uspori.

Strukturalni problemi

Iza relativno dobrih makroekonomskih pokazatelja kriju se strukturni problemi hrvatskog gospodarstva koji će postati sve vidljiviji s usporavanjem rasta. Jedan od najvećih problema je pad međunarodne konkurentnosti uslijed snažnog rasta jediničnih troškova rada. Kako je Hrvatska ekonomija u velikoj mjeri ovisna o turizmu i izvozu usluga, ovo je ozbiljan problem koji može dove-

FOTO: UNSPLASH

Slika 1. Udio manjka opće države (ESA 2010) i javnog duga RH u BDP-u od 2020. do 2024. godine i projekcije od 2025. do 2028. godine, % BDP-a

Izvor: HNB, MFIN, DZS

Slika 2. Udio prihoda i rashoda opće države (ESA 2010) u BDP-u, od 2020. do 2024. godine i projekcije za 2025. i 2026. godinu, % BDP-a

Izvor: MFIN, HNB, DZS

Slika 3. Udio strukturnog salda opće države u BDP-u za RH za razdoblje 2020.-2024. i projekcije za 2025. i 2026. godinu, % BDP-a

Izvor: MFIN

sti do smanjenja prihoda i rasta nezaposlenosti.

Prema prognozama, realni izvoz usluga, a posebno turističkih usluga, očekuje se da će blago opasti zbog rastućih cijena turističkih usluga. Kada se turistički aranžmani u Hrvatskoj počnu skuplje uspoređivati s onima u drugim zemljama, smanjit će se broj turista i prihodi od turizma. Ovo je posebno problematično s obzirom na to da je turizam jedna od najvažnijih grana hrvatskog gospodarstva i ključni izvor deviza.

Drugi značajan problem je postupno smanjenje transfera iz fondova Europske unije nakon isteka tekuće financijske perspektive EU-a i Mehanizma za oporavak i otpornost (RRF). EU fondo-

vi su u posljednjih nekoliko godina bili ključni poticaj za hrvatsku ekonomiju, omogućavajući veliku potrošnju na infrastrukturu i druge projekte bez odgovarajućih poreznih prihoda. Smanjenje ovih transfera će smanjiti poticaje za gospodarstvo i otežati financiranje javnih investicija.

Ozbiljan problem je i nedostatak radne snage. Stopa nezaposlenosti od ispod 5 posto može se činiti kao izvrstan pokazatelj, ali u stvarnosti ukazuje na ozbiljan nedostatak radnika u mnogim sektorima. Kako se ekonomija pokušava proširiti, sve teže je pronaći dovoljno kvalificiranih radnika, što ograničava potencijal rasta i dovodi do snažnog rasta nadnica i plaća bez odgovarajućeg

rasta produktivnosti. Ovo stvara rizik od recesije izazvane rastućim cijenama – cijene rastu brže od produktivnosti, smanjujući konkurentnost i smanjujući potražnju.

Konačno, negativni fiskalni impuls u odnosu na prethodne godine – smanjenje poticaja državnog proračuna – također će doprinijeti usporavanju rasta. Kada se kombiniraju svi ovi čimbenici, postaje jasno da Hrvatska nije spremna na prijelaz iz faze ekspanzije u fazu usporavanja rasta.

Rizici prociklične politike

Prociklična fiskalna politika koju je Hrvatska provodila posljednjih godina stvarat će sve veće probleme kada se gospodarski rast uspori. U trenutku kada dođe do prve ozbiljnije krize, Hrvatska će biti suočena s problemima koje su države koje su primjenjivale odgovornu fiskalnu politiku već riješile. Umjesto da ima fiskalni prostor za reagiranje, Hrvatska će morati provoditi fiskalnu konsolidaciju upravo tada kada joj je najviše treba stimulativna politika.

Ovo nije samo teorijski problem – postoje konkretne indikacije da je hrvatska fiskalna pozicija već na rubu održivosti. Kao što naglašava Povjerenstvo za fiskalnu politiku, kumulativan rast neto rashoda za 2024., 2025. i 2026. godinu, isključujući rashode za obranu, premašuje obvezujuću fiskalnu putanju koju je Vlada preuzela u Nacionalnom srednjoročnom fiskalno-strukturnom planu (NSFSF) za razdoblje 2025.-2028. Ovo znači da se fiskalna politika postupno udaljava od puta koji bi trebao osigurati srednjoročnu održivost javnih financija.

Jedan od ključnih indikatora o kojem govori Povjerenstvo je kretanje neto nacionalno financijskih primarnih rashoda, čija je gornja kumulativna granica definirana NSFSF-om. Premašivanje ove granice znači da Hrvatska već sada troši više nego što je planirano, čime se smanjuje fiskalni prostor za buduće krize. Aktivacija nacionalne klauzule o odstupanju (za povećane troškove obrane) još je dodatno oslabila fiskalnu disciplinu. Iako ova klauzula privremeno dopušta odstupanje od zacrtanog rasta neto rashoda, ona je vremenski ograničena, što znači da će nakon isteka razdoblja primjene država morati osigurati povratak unutar okvira pravila te pojasniti način

financiranja eventualnog trajnog povećanja obrambene potrošnje.

Ovo stvara ozbiljan problem za buduću fiskalnu održivost. Trenutačno je moguće financirati povećane rashode za obranu bez odgovarajućih mjera za povećanje prihoda ili smanjenje drugih rashoda, ali ovo stanje ne može trajati vječno. Kada dođe do trenutka da se moraju poštovati fiskalna pravila, Hrvatska će morati donijeti teške odluke o smanjenju rashoda ili povećanju prihoda, što će biti posebno bolno u trenutku gospodarske krize.

Globalni kontekst: vanjski rizici koji prijete hrvatskoj ekonomiji

Hrvatska nije odvojena od globalnih gospodarskih trendova i vanjskih rizika. Naprotiv, kao mala otvorena ekonomija s velikim udjelom vanjske trgovine i turizma, Hrvatska je izrazito osjetljiva na globalne promjene. Dva ključna globalna čimbenika koja negativno utječu na perspektive hrvatskog gospodarskog rasta su uvođenje carinskih pravila i geopolitičke napetosti.

Uvođenje protekcionističkih politika i carinskih pravila u svjetskoj trgovini prijete hrvatskom izvozu robe. Kako ističu makroekonomske prognoze, iako će izvoz robe održati impuls unatoč protekcionizmu, očekuje se da će se njegov rast usporiti zbog negativnih efekata na potražnju od strane ključnih trgovačkih partnera. Ovo je posebno problematično s obzirom na to da je Hrvatska u procesu integracije u globalne lance vrijednosti i pokušava proširiti svoj izvoz izvan tradicionalnih sektora.

Geopolitičke napetosti, posebno rat u Ukrajini i napetosti između velikih sila, također imaju značajan utjecaj na hrvatsko gospodarstvo. Ove napetosti dovode do nestabilnosti na energetske i sirovinama tržištima, što utječe na cijene i dostupnost energije i sirovina u Hrvatskoj. Osim toga, geopolitičke napetosti smanjuju turističku potražnju, pogotovo iz određenih regija, što utječe na jednu od najvažnijih grana hrvatskog gospodarstva.

Kao što je istaknuo Valdis Dombrovskis, Europski povjerenik za ekonomiju,

„čak i u nepovoljnom okruženju, EU-ova ekonomija je nastavila rasti. Sada, s obzirom na izazovan vanjski kontekst, EU mora poduzeti odlučne korake da oslobodi domaći rast.“ Ovo se posebno odnosi na Hrvatsku koja mora raditi na unaprjeđenju konkurentnosti, pojednostavljivanju propisa, dovršavanju unutarnjeg tržišta i poticanju inovacija kako bi nadoknadi la gubitak vanjskih poticaja. Bez ovih strukturnih reformi, Hrvatska će biti sve ranjivija na vanjske šokove i manje sposobna prilagoditi se promjenama globalnog gospodarstva.

Fiskalna granica

Jedan od najozbiljnijih problema hrvatske fiskalne politike je da zemlja riziciče s prekoračenjem fiskalne granice koja će aktivirati postupak prekomjernog manjka. Kao što upozorava Povjerenstvo za fiskalnu politiku, „svako odstupanje od fiskalne discipline, osobito na rashodovnoj strani, može Republiku Hrvatsku dovesti u rizik pokretanja postupka prekomjer-

FOTO: FREEPIK

nog manjka.“ Ovaj postupak bi mogao rezultirati financijskim sankcijama i ograničenjima, što bi dodatno pogoršalo ekonomsku situaciju.

Proračunski deficit od oko 3 posto BDP-a može se činiti prihvatljivim, ali je važno shvatiti da se ova granica ne može koristiti kao cilj, već kao maksimalna granica koju ne bi trebalo prekoračiti čak i u teškim vremenima. Hrvatska trenutačno planira ostati na samoj granici dopuštene razine, što ne ostavlja prostor za manevriranje u slučaju negativnih šokova. Kako ističe Povjerenstvo, „bi i vrlo malen negativni šok u 2026. mogao rezultirati manjkom opće države iznad referentne razine.“

Još jedan ozbiljan problem je što su trenutni visoki deficiti podržavani izuzetno dobrim gospodarskim uvjetima. Kada se gospodarska situacija promijeni, prihodi će opasti, ali rashodi će ostati visoki zbog trajnih strukturalnih promjena (povećane plaće u javnom sektoru, veći socijalni sustav itd.). Ovo će stvoriti situaciju u kojoj će deficit postati još veći, čak i uz smanjenje apsolutnih rashoda.

Kao što je istaknuto u stajalištu Povjerenstva, „oslabljeni gospodarski izgledi, umjerena dinamika rasta prihoda te zadana visoka razina javne potrošnje dodatno umanjuju raspoloživi fiskalni prostor.“ Ovo je ključno razumjeti – Hrvatska trenutačno koristi gotovo sav dostupni fiskalni prostor u vremenima jakog rasta, umjesto da ga štedi za teška vremena. Kada dođe do usporavanja rasta, Hrvatska će imati vrlo malo mogućnosti za reagiranje bez kršenja fiskalnih pravila.

Javna potrošnja i javni sektor

Jedan od najvećih problema hrvatskog gospodarstva je neodrživ rast troškova u javnom sektoru. Kako ističe Povjerenstvo, „rast troškova rada u javnom sektoru mora biti dugoročno održiv i usklađen s rastom produktivnosti rada u gospodarstvu kao cjelini.“ Međutim, u posljednjih nekoliko godina došlo je do značajnog povećanja plaća u javnom sektoru bez odgovarajućeg rasta produktivnosti, što je stvorilo rizik dugoročne neodrživosti.

Ovaj problem je vidljiv i u makroekonomskim prognozama koje pokazuju da će deficit nastaviti rasti uglavnom zbog

„snažnog rasta socijalnih potrepština, posebno rashoda za mirovine, i snažnih preostalih učinaka povećanja plaća u 2024. godini.“ U 2026. godini deficit će se dodatno povećati na 2,9 posto BDP-a zbog „uvođenja godišnjeg dodatka za mirovinske primatelje“ i visokih javnih investicija. Ovi troškovi će postati trajno opterećenje za državni proračun.

Problem nije samo u visini troškova, već i u načinu upravljanja javnim sektorom. Kao što ističe Povjerenstvo, „izostanak strukturalnih reformi – osobito onih usmjerenih na optimizaciju i učinkovitije upravljanje javnim rashodima – dodatno produbljuje izazove dugoročne održivosti javnih financija RH.“ Bez reformi koje će povećati učinkovitost javnog sektora, Hrvatska će morati birati između smanjenja kvalitete javnih usluga ili povećanja poreznog opterećenja, što nije održiva strategija.

Ozbiljan problem je i kumulativni rast neto rashoda koji premašuje obvezujuću fiskalnu putanju definiranu NSFSF-om. Kao što naglašava Povjerenstvo, „kumulativan rast neto rashoda za 2024., 2025. i 2026. godinu, isključujući rashode za obranu, premašuje obvezujuću fiskalnu putanju koju je Vlada preuzela u NSFSF-u za razdoblje 2025.-2028. čime se povećava rizik za održivost javnih financija.“ Ovo je jasno upozorenje da se trenutačna politika ne može nastaviti bez ozbiljnih posljedica.

Pristup EU fondovima

Jedan od ključnih čimbenika koji je omogućio hrvatsku ekonomsku ekspanziju posljednjih godina bio je pristup EU fondovima, posebno Mehanizmu za oporavak i otpornost (RRF). Ovi fondovi omogućili su velike investicije u infrastrukturu, zdravstvo, obrazovanje i druge sektore bez odgovarajućih poreznih prihoda, stvarajući privid održivog rasta. Međutim, ovo razdoblje se brzo završava.

Prema prognozama, ulaganja će nastaviti rasti i u 2026. godini, ali „sporijem tempom nakon isteka RRF-a, kako apsorpcija drugih EU sredstava pojača, a privatna ulaganja nastavljaju rasti.“ Ovo ukazuje da će smanjenje pristupa EU fondovima biti kompenzirano dijelom drugim EU fondovima, ali ne u potpunosti. Kada se smanje ovi vanjski poticaji, hrvatsko gospodarstvo će mora-

ti osloniti se na unutarnje snage, što će biti izazov s obzirom na postojeće strukturne probleme.

Problem nije samo u smanjenju iznosa, već i u problemima s apsorpcijom sredstava. Kao što se navodi u jednom od rizika za gospodarske izgleda, „potencijalna uska grla u ponudi, pogotovo u građevinarstvu, možda odgode apsorpciju EU sredstava.“ Hrvatska je tradicionalno imala problema s učinkovitom apsorpcijom EU fondova, a sada, kada imamo više sredstava za apsorpciju, problem je postao još izraženiji. Nedostatak kvalificiranih radnika, birokratske prepreke i slaba projektne pripreme ograničavaju sposobnost Hrvatske da iskoristi raspoloživa sredstva.

Inflacija i cijene

Iako se čini da se inflacija polako smanjuje, ona predstavlja ozbiljan rizik za hrvatsku ekonomsku održivost. Prema prognozama, inflacija će porasti na 4,3 posto u 2025. godini (s 4,0 posto u 2024.), prije nego što počne smanjivati na 2,8 posto u 2026. i 2,2 posto u 2027. godini. Ovo privremeno povećanje inflacije posljedica je ubrzanja inflacije hrane i energije, iako inflacija usluga postupno opada.

Ozbiljan problem je što će inflacija bez hrane i energije opasti s 4,8 posto u 2024. na ispod 2 posto tek krajem razdoblja prognoze. Ovo ukazuje da postoje duboki strukturni problemi u cijenama usluga koji će trajati godinama. Inflacija usluga posebno utječe na konkurentnost hrvatskog gospodarstva, smanjujući privlačnost turizma i izvoza usluga.

Još jedan rizik je što će „inflacija energije porasti kada državna energetska potpora prestane u travnju 2026. i, osim ako se ne odgodi, ETS2 postane operativan 2027. godine.“ ETS2 (Emissions Trading System) predstavlja novi sistem trgovanja emisijama za transport i građevinarstvo koji će vjerojatno dovesti do značajnog povećanja cijena energije za krajnje korisnike. Ovo će imati širok spektar utjecaja na cijele cijene u gospodarstvu i smanjiti realne dohotke stanovništva.

Inflacija je posebno problematična s obzirom na trenutačnu fiskalnu politiku. Kada se kombiniraju rastuće cijene, rastuće plaće u javnom sektoru i rastući

socijalni potrepštine, stvara se spirala koja je sve teže kontrolirati. Bez odgovarajućih mjera za kontrolu troškova i povećanje produktivnosti, ova spirala može dovesti do situacije u kojoj će Hrvatska izgubiti kontrolu nad makroekonomskim stabilnošću.

Demografski izazov

Jedan od najvećih dugoročnih izazova hrvatskog gospodarstva je demografija. Hrvatska ima jednu od najstarijih populacija u Europskoj uniji, s niskom stopom rađanja i visokim postotkom osoba starijih od 65 godina. Ovo stvara ozbiljne probleme za održivost mirovinskog sustava i javnog zdravstva, ali i za općenitu ekonomsku aktivnost.

Iako se trenutno stopa nezaposlenosti može činiti izuzetno niskom (4,7 posto u 2025., 4,5 posto u 2026. i 4,6 posto u 2027.), ovo zapravo ukazuje na ozbiljan nedostatak radne snage. Kako se ekonomija pokušava proširiti, sve teže je pronaći dovoljno radnika, što ograničava potencijal rasta i dovodi do snažnog rasta plaća bez odgovarajućeg rasta produktivnosti.

Prema prognozama, rast zaposlenosti značajno će usporiti s 2,1 posto godišnje u 2025. na samo 0,9 posto u 2027. godini. Iako će stopa nezaposlenosti ostati na niskim razinama, ovo je posljedica strukturnog nedostatka radne snage, a ne jakog gospodarstva. Hrvatska poku-

šava riješiti ovaj problem povećanjem broja radnika izvan EU-a, ali to nije dugoročno rješenje.

Demografski problem posebno se odražava na mirovinski sustav. Kako se udio starijih osoba u populaciji povećava, povećavaju se i rashodi za mirovine. Prognoze pokazuju da će se „uvođenjem godišnjeg dodatka za mirovinske primatelje dodatno povećati rashodi za mirovine.“ Ovo stvara situaciju u kojoj će se mirovinski sustav ubrzano iscrpljivati, posebno ako se ne provedu strukturne reforme.

Bez odgovarajućih demografskih reformi, uključujući politike za povećanje rađanja, poboljšanje integracije žena na tržište rada i bolju integraciju starijih radnika, Hrvatska će biti suočena s ozbiljnim problemima rasta radne snage. Ovo će ograničiti potencijalne stope rasta BDP-a i stvoriti dodatno pritisak na javne financije.

Fiskalna konsolidacija

Makroekonomske prognoze i stajalište Povjerenstva za fiskalnu politiku jasno ukazuju na potrebu za fiskalnom konsolidacijom u Hrvatskoj. Povjerenstvo ističe da „bi u svjetlu trenutnih projekcija bilo poželjno provesti snažniju fiskalnu konsolidaciju od predviđene.“ Međutim, politička odluka je da se konsolidacija odgodi ili smanji na minimalnu razinu.

Ovo odgađanje problema je izuzetno rizično. Kada se fiskalna konsolidacija odgodi u vremenima jakog rasta, to stvara lažan osjećaj sigurnosti i ograničava mogućnost reagiranja kada se gospodarska situacija pogorša. Kao što je istaknuto u stajalištu Povjerenstva, „slabljeni gospodarski izgledi, umjerena dinamika rasta prihoda te zadana visoka razina javne potrošnje dodatno umanjuju raspoloživi fiskalni prostor.“

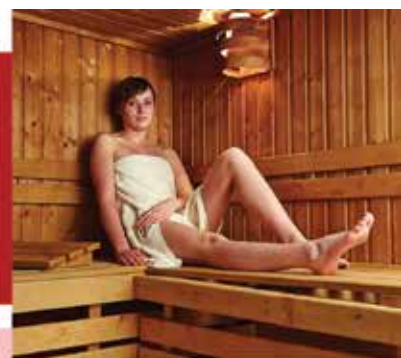
U idealnom scenariju, Hrvatska bi trebala iskoristiti trenutačno dobro gospodarsko stanje za provedbu strukturnih reformi i fiskalne konsolidacije kako bi se stvorio fiskalni prostor za buduće krize. Umjesto toga, politika trenutačno ide u suprotnom smjeru – iskorištava se dobar gospodarski trenutak za povećanje rashoda, što će napraviti situaciju mnogo težom kada dođe do usporavanja rasta.

Jedan od ključnih problema je što se fiskalna politika udaljava od puta predviđenog Nacionalnim srednjoročnim fiskalno-strukturnim planom (NSFSF). Kao što naglašava Povjerenstvo, „iskazane projekcije upućuju na to da se fiskalna politika postupno udaljava od puta predviđenog NSFSF-om koji bi trebao osigurati srednjoročnu održivost javnih financija.“ Ovo predstavlja ozbiljno rizik za vjerodostojnost fiskalne politike i povjerenje investitora u hrvatsku ekonomiju.

 RAIF OKIĆ

Tig sv. Jurja 9
48 350 Đurđevac
+385 48 672 200
+385 99 2471 217
info@hotel-picok.hr
www.hotel-picok.hr

PROJEKTIRANJE VODOOPSKRBE
I STRUČNI NADZOR

Maksimilijana Vrhovca 3 47000 Karlovac
098/246-030 kaprojekt@kaprojekt.hr

KOP

GRAĐEVINSKA MEHANTIZACIJA
I PRIJEVOZ
ISKOP I ZEMLJANI
RADOVI

Munci 25 B
52000 Heki
098/9512-703
nedobri1a@gmail.com

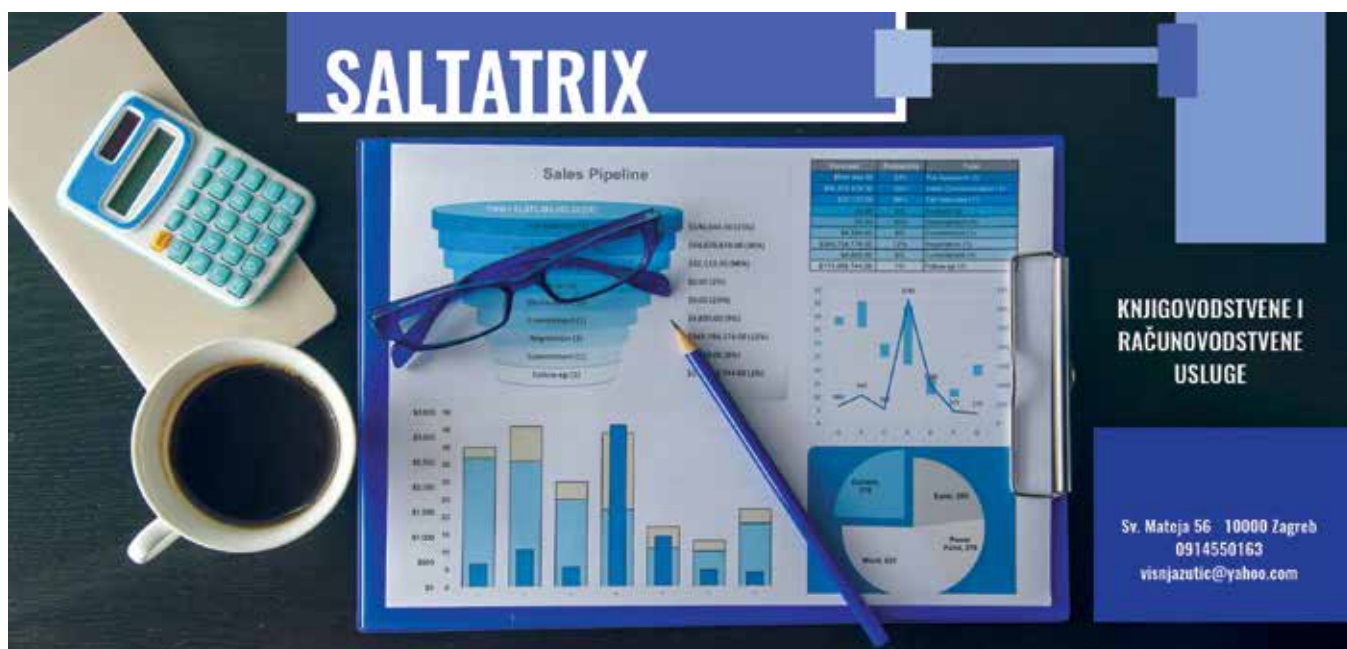

FLAMINGO

KOMPLETNE POGREBNE USLUGE

Ratarska 1a
32227 Borovo
098/1749-115
sladjana.nikic9@gmail.com

GENERALNI DIREKTOR GLOVO HRVATSKA

VALERIO VITRONE: HRVATSKO TRŽIŠTE JE DINAMIČNO, KONKURENTNO I VRLO OTVORENO PREMA NOVIM KATEGORIJAMA PROIZVODA

DUGOROČNA AMBICIJA OVE PLATFORME JE IZGRADITI EKOSUSTAV U KOJEM JE GLOVO NAJJEDNOSTAVNIJI, NAJBRIŽI I NAJSVEOBUHvatNIJI PUT DO SVEGA ŠTO LJUDI ŽELE DOSTAVLJENO U NJIHOV DOM

U proljeće ove godine Valerio Vitrone postao je novi generalni direktor Glovo Hrvatska. Bio je to dobar povod za razgovor s njim u kojem nam je, među ostalim, otkrio koji su bili njegovi prvi potezi na novoj poziciji te koji su planovi i buduće suradnje hrvatske podružnice Glova.

Generalni direktor Glova za Hrvatsku postali ste u proljeće ove godine. Što bi bili neki prvi koraci koje planirate napraviti na novoj poziciji?

Valerio Vitrone: Moj prvi cilj bio je steći duboko razumijevanje hrvatskog tržišta kako bih od prvog dana mogao postaviti jasne prioritete rasta. Istodobno, jedna od mojih prvih aktivnosti bila je istinski upoznati tim, razumjeti dinamiku, snage i područja za razvoj te osigurati da svaka funkcija ima odgovarajući talent koji će ubrzati daljnji napredak. To nam je omogućilo jačanje ključnih sposobnosti i uvođenje novih uloga u komercijalnim i strateškim područjima.

Što se tiče partnerstava, fokusirali smo se na poboljšanje i kvalitete i širine našeg portfelja: povećali smo broj partnera u strateškim segmentima, dajući prednost onima s visokim operativnim standardima i snažnim uslužnim kapacitetima, kako bismo proširili dostupnost te korisnicima pružili pouzdanije i dosljednije iskustvo.

Moja vizija ostaje vrlo jednostavna: ulagati u ljude, graditi snažne odnose s partnerima i razvijati ponudu koja je sveobuhvatna i relevantna za naše korisnike.

Što biste istaknuli kao glavne posebnosti hrvatskog tržišta u odnosu na druge zemlje u kojima posluje Glovo?

Valerio Vitrone: Hrvatska se ističe vrlo visokim stupnjem digitalnog usvajanja i snažnom sklonošću korištenju usluga dostave, s učestalošću narudžbi iznad regionalnog prosjeka. Tome se pridodaje i jedinstven faktor: sezonalnost potaknuta turizmom, zbog koje su određeni gradovi veći dio godine posebno dinamični. Riječ je o tržištu koje je dinamično i konkurentno, vrlo otvoreno prema novim kategorijama proizvoda, čimbenicima koji ga čine strateški važnim za platformu poput naše.

Vaš prethodnik Lorenzo Mayol u travnju je, prilikom otvaranja novog Glovo ureda u Zagrebu, najavio da su u pripremi i nova ulaganja. O čemu se radilo, o kakvim je točno ulaganjima riječ?

Valerio Vitrone: Ova ulaganja dio su višegodišnjeg plana osmišljenog za ubrzanje rasta i konsolidaciju prisutnosti Glova u Hrvatskoj. Glavna područja uključuju: tehnologiju, uz uvođenje novih alata za podršku partnerima i poboljšanje korisničkog iskustva; širenje naše ponude, posebno u neprehrambenim kategorijama i vertikalama koje su među potrošačima najtraženije, te lokalne talente, jer izgradnja snažnog tima ključna je za održiv, dugoročni rast.

To nisu ulaganja usmjerena na kratkoročne rezultate, već strateške inicijative fokusirane na stvaranje dugoročne vrijednosti.

Krajem lipnja objavljena je informacija o suradnji Glova i Polleo Sporta. Kako je došlo do te suradnje?

Valerio Vitrone: Partnerstvo s Polleo Sportom proizlazi iz vrlo jasnog trenda: u Hrvatskoj potražnja povezana sa sportom, prehranom i wellnessom kontinuirano raste. Polleo Sport je referentna točka u ovom segmentu i dijeli našu viziju inovacije i vrhunskog korisničkog iskustva. Ova suradnja omogućuje nam dodatno obogatiti našu ponudu i odgovoriti na sve značajniju potrebu potrošača u zemlji, dok istodobno dopiremo do nove i široke publike.

Planirate li možda neke slične suradnje i s tvrtkama iz drugih sektora, primjerice onima za dostavu odjeće?

Valerio Vitrone: Postupno širimo svoju prisutnost u novim neprehrambenim kategorijama. Trenutačno smo u pregovorima s tvrtkama iz područja osobne njege, specijalizirane maloprodaje, lifestyle segmenta te s nekoliko modnih brendova. Naš je pristup selektivan: biramo partnere koji na on-demand model gledaju kao na stratešku priliku za jačanje odnosa s kupcima i izgradnju potpuno omnichannel iskustva. Trenutačno su najdinamičnije kategorije ljepota, zdravlje i proizvodi za dom, u kojima očekujemo dodatne pomake u vrlo kratkom roku.

Vaši prihodi lani su premašili 22 milijuna eura, dok je gubitak iznosio 7,3 milijuna eura. Kakve brojke očekujete za 2025. godinu?

Valerio Vitrone: U 2024. godini zabilježen je snažan rast prihoda i povećanje ulaganja, što je utjecalo na financijske rezultate. U 2025. bilježimo pozitivan trend, s rastućom potražnjom i poboljš-

FOTO: GLOVO

Valerio Vitrone

šanim maržama. Ne objavljujemo konkretne prognoze, ali mogu reći da se putanja definirana u našem poslovnim planu razvija prema očekivanjima: nastavljamo stabilno rasti uz održavanje nužnih ulaganja kako bismo ojačali svoju poziciju na tržištu.

Kako ste zadovoljni regulativom u Hrvatskoj za platforme poput vaše, postoji li prostora za napredak?

Valerio Vitrone: Regulatorni okvir u Hrvatskoj je relativno stabilan i omogućuje jasno poslovanje. Vjerujemo da je dijalog između svih dionika, uključujući tvrtke, ključan za izgradnju regulatornog okruženja koje potiče gospodarski rast i dobrobit u svakoj zemlji. Zato smo uvijek otvoreni za suradnju s institucijama kako bismo podijelili svoje poglede i iskustva. Posebno smatramo da postoji prostor za zajednički rad na dva ključna aspekta: standardizaciji određenih administrativnih procesa i dodatnom olakšavanju suradnje s logističkim partnerima.

Za kraj, koji su planovi za dalje? Kako za iduću godinu tako i za neko duže razdoblje.

Valerio Vitrone: Nastavit ćemo jačati našu prisutnost u kategorijama s visokim potencijalom, širiti broj strateških partnerstava te obogaćivati raznolikost proizvoda dostupnih na platformi. Jedan od mojih prioriteta bit će i popunjavanje tima ključnim ulogama, poput voditelja operacija, kao i daljnje podizanje ukupne razine internih sposobnosti kako bismo podržali budući rast.

Želimo dodatno unaprijediti kvalitetu usluge i proširiti bazu partnera, kako u kontinentalnim gradovima tako i na obali, osiguravajući prisutnost relevantnih brendova, prehrambenih i neprehrambenih, koji još nisu dostupni na Glovu.

Dugoročno, naša je ambicija jasna: izgraditi ekosustav u kojem je Glovo najjednostavniji, najbrži i najsveobuhvatniji put do svega što ljudi žele dostavljeno u njihov dom. Vjerujemo da u Hrvatskoj postoji značajan prostor za razvoj u tom smjeru, a mi smo spremni biti sve prisutniji i predaniji u podržavanju te transformacije.

 VEDRAN HARČA

AUTOHTONI PROIZVODI

MALA OBITELJSKA VINARIJA S VELIKIM POSLOVNIM PLANOVIMA

OBITELJ BAČIĆ U MALOJ UVALI NA SJEVERU KORČULE VEĆ GODINAMA RAZVIJA SVOJA VINA IZ SVOJIH VINOGRADA.

FOTO: VINARIJA BAČIĆ

Mirta Petković iz Vinarije Bačić

Blato na Korčuli poznato je kao vinogradarski i vinarski kraj, a jedan od najimpresivnijih položaja je uvala Črnja Luka nekoliko kilometara udaljena od samog mjesta. U toj uvali s pogledom na Hvar smjestila se obiteljska vinarija Bačić gdje mlade snage uzimaju sve više inicijative. Mirta Petković i Petar Bačić ispričali su nam kako jedna mala vinarija pokušava izići na veća tržišta u Hrvatskoj.

Petar Bačić

FOTO: VINARIJA BAČIĆ

Možete li nam ispričati nešto o povijesti vinarije Bačić u Črnjoj Luci? Kako je obitelj uopće počela s proizvodnjom vina u mjestu gdje se, slikovito govoreći, nalaze tri kuće i dvije barke?

Vinarija Bačić: Vinarija Bačić obiteljska je vinarija koja se bavi uzgojem vinove loze i proizvodnjom vina od autohtonih sorata. Naš otac je nakon dugog niza godina bavljenja ugostiteljstvom odlučio ljubav prema poljoprivredi pretvoriti u stvarnost stoga je 2006. godine posadio prvi vinograd u kojem su bile zastupljene većinom crne sorte. Danas smo se bazirali na proizvodnji bijelih sorata kao što su Cetinka, Bratkovina, Pošip, Grk i Dubrovačka malvasia te sve ukupno imamo 10 različitih vina. Sve etiketa napravljene su od vinove loze skupljene u našim vinogradima te opisuju karakter vina.

Korčula je poznata po svojim autohtonim sortama, Pošipu i Grku. Možete li opisati jedinstveni 'karakter' svake od njih i što terroir ovog dijela otoka čini savršenim za njihov uzgoj?

Vinarija Bačić: Pošip je među vinskim sortama jedna od najkasnije otkrivenih sorata a doživjela je najveći uspon u popularnosti vinskih sorata u Dalmaciji i Hrvatskoj. Samo ta činjenica govori koliko je visoka kvalitete te sorte. Genetskim

istraživanjem ustanovljeno je da je nastala od dvije autohtone sorte zlatarice blatske i bratkovine. Odlikuje ga zlatno žuta boja te izrazita kompleksnost i jako tijelo. Terroir je najvažniji čimbenik u stvaranju budućeg vina o njemu ovisi organoleptička i kemijska svojstva vina. Pošto Korčula ima mnogo malih polja po sredini otoka koje imaju hladne noći stvaraju se vina s jako dobrim aromatskim profilom. Tlo je jedan od najvažnijih čimbenika terroira a Korčula ima više tipova tla od crvenice do dubokih bijelih tala koje stvaraju različite tipove vina na samom otoku. Grk ima veliku ulogu u povijesti vinarstva na Korčuli. U vrijeme filoksere je bio sorta na području Lumbarde koja je jedina preživjela napad tog štetnika. Razlog tome bio je tlo koje je pjeskovito u kojemu se nametnik nije mogao kretati i raditi štete na vinogradima. Zbog svoje visoke kvalitete i popularnosti koje je stekao proširuje se uzgoj i u ostatku Dalmacije iako pravi karakter sorte stvara na pjeskovitom tlu na području otoka Korčule.

Čuli smo da je Grk fascinantna, ali i zahtjevnija sorta, dijelom zato što joj je potrebna druga sorta za oprašivanje. Koju sortu sadite uz Grk i zašto vam je vrijedno truda uzgajati ga?

Pošto Grk ima funkcionalno ženski cvijet potreban mu je oprašivač. Mi u našem vinogradu koristimo Pošip za oprašivač zbog jako dobrih rezultata u oprašivanju i između ostalog i zbog potrebe za bijelim groždem.

Možete li nas provesti kroz jedno vaše vino i objasniti kako njegov specifičan okus – od arome do završnog dojma – odražava tlo, morski povjetarac i sunce Črnje Luke?

Vinarija Bačić: Cetinka je sorta koju je vrijedno istaknuti u našoj proizvodnji. To je autohtona sorta Zapadnog dijela otoka Korčule koja u prošlosti nije bila istaknuta kao monosortno vino zbog svoje nježnosti i lepršavosti. Uvijek je bila sljubljivana s visoko kvalitetnim sortama otoka Korčule kao što su Grk i Pošip. Zadnjih godina se jako ulaže u promoviranje spomenute sorte baš zbog njezinog nježnog karaktera i svježine koje je odlikuju. Osim mirne Cetinke radimo je i kao pjenušac. To je Pjenušac Pjer brut proizveden klasičnom metodom. Mirno vino odlikuju citrusne note, voćnost i izražena svježina u okusu, što jako paše uz ljetne vrućine i mediteransku hranu. Pjenušac Pjer i nakon dvije godine zadržava voćnost te u daljnjemu odležavanju se razvijaju tercijarne arome pjenušaca.

Uzgajate li svoje grožđe ili kupujete od suradnika?

Vinarija Bačić: Većinu grožđa imamo u svojim vinogradima. Najviše uzgajamo bijele sorte kao što su Cetinka, Zlatarica,

Rukatac, Pošip, Grk i Dubrovačka Malvasija, a od crnih sorata imamo Cabernet Sauvignon, Cabernet Frank, Syrah i Plavac mali. Najveći zahtjev za otkupom imamo prema Cetinki i Pošipu. Cetinka je autohtona sorta podrijetlom iz Blata te se trenutačno uzgaja jedino na otoku, a s obzirom na rast popularnosti nedostatak grožđa će biti sve veći.

Vođenje male obiteljske vinarije pravi je posao iz ljubavi. Možete li nam ispričati kako se dijeli posao? Ima li svatko svoju ulogu – od vinograda do podruma, pa sve do dočeka gostiju?

Vinarija Bačić: Ljubav prema prirodi, moru i radu prenijeli su nam naši roditelji stoga smo se odlučili vratiti nakon studija na otok te nastaviti očev posao. Posao u vinariji je raznovrstan stoga smo podijeljeni prema zahtjevima prirode, stoga smo u zimskom periodu svi bazirani na rezidbu a kraljem ljeta na berbu. Ostatak godine podijeljeni smo na rad u polju, podrumu i administrativni dio.

Jesu li vaši vinarski postupci duboko ukorijenjeni u tradiciji ili ste uveli moderne tehnike i opremu? Koji je to jedan korak u procesu kojeg nikada ne biste promijenili?

Vinarija Bačić: U samoj proizvodnji vina smo spojili tradiciju i tehnologiju. S današnjom tehnologijom i dugom tradicijom proizvodnje vina na Korčuli prenesemo sve kvalitete sorata u vino, počevši od voćnih aroma pa do skladnog

balansa svježine i tijela u vinima. Smatramo da je higijena i točnost u vinarstvu jedan od ključnih stvari, te ćemo se truditi i dalje ustrajati na tome.

Koji je najveći izazov vođenja male obiteljske vinarije na otoku? A s druge strane, koji je to trenutak najvećeg zadovoljstva svake godine?

Vinarija Bačić: Izazova ima mnogo, a jedan od najvećih izazova je priroda na koju ne možemo utjecati. Znamo reći da imamo tvornicu na otvorenome i najsigurniji smo kad uspijemo napraviti berbu i imati zdravo grožđe za preradu. Najveće zadovoljstvo je kada vidimo da smo s našim vinima uspjeli pobuditi emocije u ljudima koji uživaju u vinima.

Koliko Vam birokracija otežava ili olakšava poslovanje? Ovih dana se naveliko priča o tome da će se napokon riješiti zemljišne knjige, možete li nam reći koliko bi to Vama olakšalo poslovanje zbog pristupa EU fondovima?

Vinarija Bačić: Svakodnevnim promjenama koje nam dovodi digitalizacija stvara velike probleme za stariju populaciju koja se bavi poljoprivredom jer ne mogu pohvatati sve promjene koje se događaju. Uključivanjem mlađe populacije puno će se olakšati poslovanje. Nadamo se da će rješavanje zemljišno knjižnih sporova olakšati i omogućiti pristup EU fondovi koji je do sada onemogućen zbog spomenutog problema.

 RAIF OKIĆ

Pogled s terase Vinarije Bačić

RUČNI TRAGOVI, DIGITALNI VALOVI

KAKO HRVATSKE KERAMIČARKE GRADE USPJEH – BEZ ALGORITAMA, S PEĆIMA I PREPORUKAMA

FOTO: DOMAGOJ KARAČIĆ

Ana Đaković Prša

OD ŠARENIH ŠALICA NA INSTAGRAMU DO MINIMALISTIČKIH VAZA U ATELJEU: TRI KREATIVKE, TRI PRISTUPA I JEDNA ISTINA – USPJEH U KERAMICI NE DOLAZI IZ JEDNOG IZVORA.

Hrvatski brendovi keramike posljednjih godina sve snažnije izlaze na scenu, a društvene mreže tu igraju različite, ponekad presudne, ponekad sasvim sporedne uloge. Dok neke poduzetnice zahvaljuju Instagramu na rastu vidljivosti i stvaranju vjerne publike, druge i dalje najveći oslonac pronalaze u preporukama, sajmovima i direktnom kontaktu s kupcima. U razgovorima s kreatoricama koje oblikuju domaću keramičku scenu otvara se šira slika: svaka od njih gradi svoj put, bilo kroz pažljivo kurirane neutralne tonove ili razigranu paletu boja, a digitalni alati mogu biti poticaj – ali nisu nužno ključ uspjeha.

Tea Radić,
Terra Keramika

FOTO: PRIVATNI ARHIV

Ana Đaković Prša i njezin brend Japa Design ušli su u petu godinu kreativnosti. Kao netko tko je karijeru započeo u marketinškoj agenciji, Ana je nakon razilaženja s poslodavcem odlučila okrenuti novu stranicu i u potpunosti se posvetiti vlastitom radu. U tom je prijelazu, kaže, pronašla i dodatnu motivaciju da isproba nešto svoje.

Ana Đaković Prša: Oduvijek sam bila naklonjena kreativnosti i taj sam put odabrala. Početak je izgledao bombastično. U periodu od svega nekoliko mjeseci sakupila sam oko dvije, tri tisuće pratitelja što je bilo veliko veselje – prisjeća se Ana. Ističe kako joj je mnogo pomoglo i sudjelovanje na sajmu Ilica Q'art.

Tamo sam podijelila jako puno vizitki. Sudjelovala sam dvije - tri godine za redom – govori nam, dodajući kako je nakon tog početnog rasta, Instagram neko vrijeme stagnirao.

Čak bih rekla da je to trajalo oko dvije godine, a onda se dogodilo nešto što mi ni dan danas nije jasno što se zapravo dogodilo. Ta jedna objava u kojoj najavljujem personalizirane vaze sakupila je dva milijuna pogleda. I dotad su mi se povremeno javljali strani kupci, ali s tom objavom masovno su mi stigli stranci – govori nam Ana, čiji je stil izrade keramike razigran i šaren.

Iako se Vaš vizualni identitet nije drastično mijenjao, publici je očito odgovarala autentičnost i razigranost Vaših radova.

Ana Đaković Prša: Uvijek sam imala taj malo šašavi stil, ali moram priznati da se kroz godine vidi određeni napredak te moj brend danas broji gotovo 13.000 pratitelja.

Asortiman mi je velik, a cijene šalice kreću se od 24 do 30 eura.

Dizajn šalina se ne mijenja. Svake godine uvedem nešto novo, ali zasad je ovo što nudim još uvijek prilično traženo, te nema potrebe za promjenom asortimana. Tako će i ovogodišnja božićna serija biti nalik onoj lansknoj.

Veliki sam fan Božića. U božićno vrijeme izradim 200-tinjak šalina. Ove godine će ih biti nešto manje s obzirom da su vaze postale toliko popularne nakon tog skoka na Instagramu.

Otvorili ste i tržišta koja prije nisu pokazivala toliko interesa?

Ana Đaković Prša: Uvijek sam slala u inozemstvo, ali to je bilo deset do 15 proizvoda godišnje. Poštarine su jako skupe, ponekad skuplje od proizvoda. Ali evo, sada se čini da kupcima niti to ne smeta. U zadnje vrijeme sam samo u Argentinu poslala pet, šest narudžbi.

FOTO: PRIVATNI ARHIV

Mateja Šijan,
Beshland

Unatoč velikoj potražnji ne radim po narudžbi, te kupcima uvijek ostavljam nešto duže rokove jer keramika nosi i određenu dozu neizvjesnosti.

Svako otvaranje peći ili sušenje za pravo strepim. Nedavno mi je popucala cijela jedna tura, te se sve prolongiralo, ali nisam kasnila zahvaljujući tim dužim rokovima.

I dok je Anin stil, kako i sama kaže, šarolik i živ, Mateja Šijan, koja stoji iza brenda Beshland, zadržava se na prirodnim, neutralnim tonovima i minimalističkom pristupu. Nakon godina provedenih u Danskoj, Norveškoj i Engleskoj, odlučila se vratiti u rodni Zagreb i pokrenuti vlastiti studio, a povratak ju je inspirirao da spoji skandinavsku estetiku s domaćim senzibilitetom.

Svoj uspjeh ne povezuje s društvenim mrežama, već ističe kako su joj daleko više pomogle keramičke radionice koje je organizirala.

Mateja Šijan: Upravo su radionice u ateljeu, koji je postao i showroom mojih radova, omogućile da oni postanu prepoznatljivi.

Moje šalice karakterizira jednostavnost linija, zemljani tonovi i osjećaj smirenosti, a cijene se kreću od 35 do 55 eura. Najčešće ih izrađujem u manjim serijama koje se brzo rasprodaju, što samo potvrđuje da sam izgradila zajednicu koja cijeni promišljeni pristup.

Kako ste mogli vidjeti na našem webshopu trenutačno su sve rasprodane, ali pripremam novu kolekciju. Radim i

vaze te skulpture koje su dostupne na internetskim stranicama Beshlanda.

Teu Radić i njezin brend Terra Keramika na Instagramu prati više od 27 tisuća pratitelja, a od proljeća se može pohvaliti i webshopom koji nudi dostavu diljem svijeta. Za razliku od nekih drugih keramičarki, Tea ima formalnu umjetničku podlogu – keramikom se počela baviti nakon završetka Akademije likovnih umjetnosti, gdje je stekla zvanje magistre kiparstva.

Tea Radić: Keramikom sam se počela baviti nakon završetka Akademije likovnih umjetnosti, gdje sam stekla zvanje magistre kiparstva. Time se bavim već više od 12 godina – predstavlja nam se Tea, te opisuje svoj stil.

Moj stil je jednostavan i iskren. Radim keramiku isključivo ručnim tehnikama modeliranja – takozvanim pinčanjem i slab rollingom. Svaki komad nastaje polako, s puno pažnje, i nosi trag ruke koja ga je oblikovala.

Cijene Vmojih šalice kreću se od 20 do 60 eura, a u ponudi su i tanjuri, posude

i drugi uporabni predmeti čija kombinacija praktičnosti i estetike privlači širok krug kupaca. Također nudim i keramičke radionice, po cijeni od 60 eura.

Koliko su Vam društvene mreže pomogle marketinški?

Tea Radić: Društvene mreže su mi puno pomogle u vidljivosti i komunikaciji s ljudima koji cijene ručni rad. Kroz njih sam pronašla publiku koja razumije proces i vrijednost unikatnih predmeta, pa su postale važan kanal za predstavljanje mog rada i povezivanje s kupcima.

Sve tri kreativke, svaka na svoj način, pokazuju koliko je keramička scena u Hrvatskoj raznolika – ne samo u vizualnom izrazu, nego i u načinima na koje publiku pronalaze i s njom ostaju povezane. Za neke su društvene mreže pogon koji donosi međunarodnu vidljivost i kupce iz najudaljenijih zemalja, dok drugima autentičan kontakt i rad u ateljeu ostaje nenadmašiv. Upravo u tim različitim pristupima leži bogatstvo ove sve snažnije domaće scene.

 HELENA MARUŠIĆ ČOVIĆ

FOTO: DOMAGOJ KARACIĆ

GDJE SMO MI TU?

ŠTO SE TOČNO OČEKUJE OD FINANCIJSKI PISMENE OSOBE?

U ZADNJIH PAR GODINA U MEDIJIMA I NA RAZINI EU SE ČESTO SPOMINJE FINANCIJSKA PISMENOST GRAĐANA. U NEKIM KOMPONENTAMA FINANCIJSKE PISMENOSTI SMO NAPREDNI, A U NEKIMA NAZADNI. O ČEMU JE TOČNO RIJEČ?

FOTO: FILIP PAŠIĆ DOKUFILMS

Toni Milun

Financijska pismenost podrazumijeva znanje, vještine i stavove koji omogućuju osobi da donosi informirane i racionalne odluke u vezi s upravljanjem svojim financijama, to uključuje razumijevanje financijskih proizvoda (štednja, krediti, kartice, ulaganja), razumijevanje rizika i koristi, ponašanje koje vodi održivom financijskom stanju i sposobnost planiranja. Točnije prema definiciji OECD-a to je „proces u kojem financijski potrošači / ulagači poboljšavaju svoje razumijevanje financijskih proizvoda i koncepata te putem informacija, uputa i/ili objektivnih savjeta razvijaju potrebne vještine i sigurnost kako bi postali svjesniji financijskih rizika i prilika, kako bi mogli donositi utemeljene odluke, kako bi znali gdje se obratiti za pomoć te kako bi poduzimali druge učinkovite mjere za poboljšanje svoje financijske dobrobiti”.

U Hrvatskoj, često se navode tri osnovne komponente financijske pismenosti. Što se očekuje da osoba razumije i koristi u svakoj komponenti je:

- Financijsko znanje (razumijevanje pojmova kao što su kamatna stopa, inflacija, rizik)
- Financijsko ponašanje (način na koji osoba upravlja novcem: plaćanje obveza, štednja, ulaganje)
- Stav ili odnos prema novcu (kako osoba gleda na štednju, potrošnju, dug, planiranje)

Kako Hrvatska “stoji” s financijskom pismenošću prema istraživanjima OECD-a

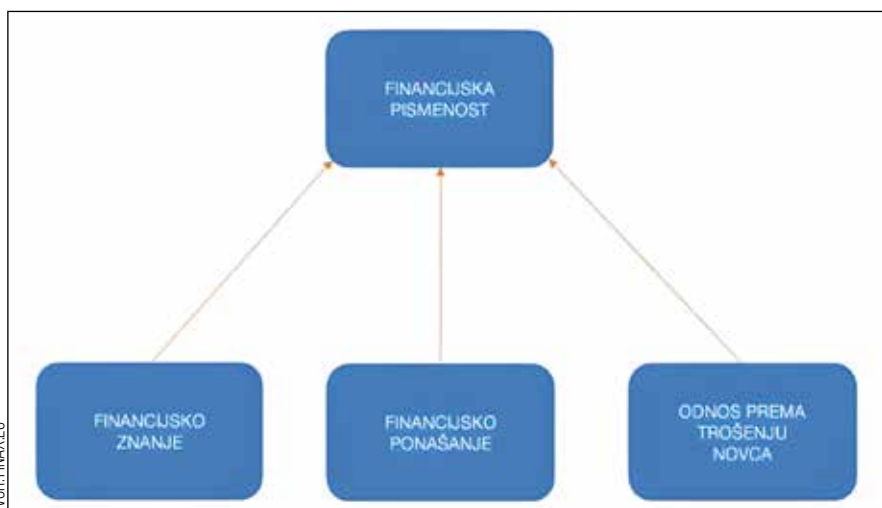
OECD-ovo istraživanje je provedeno metodom osobnog intervjua s ispitanicima u dobi od 18 do 79 godina, na reprezentativnom uzorku od 1079 ispitanika te je pokazalo rezultate različitih društvenih slojeva, strukturiranih u dobne, rodne i obrazovne skupine. Veću razinu pismenosti pokazali su ispitanici koji žive u gradovima, u odnosu na one koji žive u ruralnim područjima, a financijska pismenost pozitivno je korelirana s razinom informatičke pismenosti. Muškarci su pokazali nešto višu razinu financijskog znanja od žena.

Pozitivni pomaci

U najnovijem istraživanju koje su proveli Hrvatska narodna banka (HNB) i Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) u 2023. godini, prosječna ocjena financijske pismenosti građana iznosi 12 od mogućih 20 bodova, odnosno oko 60 %.

Financijsko znanje u Hrvatskoj raste, primjerice, 2015. bilo je oko 60 %, 2019. oko 65 %, a 2023. oko 70 %.

Financijsko ponašanje je poraslo s 51 % na 55 %. Ta istraživanja pokazuju da građani bolje plaćaju obveze, svjesnije troše i štednja ima veću razinu u određenim segmentima.

IZVOR: FINANX EU

Izazovi i slabosti

Mladi (18–29 godina) pokazuju znatno slabiju razinu pismenosti od starijih dobnih skupina.

Digitalna financijska pismenost (uporaba digitalnih financijskih usluga, rizici, prijevare) je znatno niža, primjerice u jednoj analizi iz 2025. navedeno je da je digitalna pismenost 49 %.

Još uvijek nedostaje dugoročno financijsko planiranje, vođenje osobnog budžeta, bolje korištenje financijskih proizvoda (npr. ulaganja) i bolja zaštita od rizika.

Socio-demografske razlike

Razina financijske pismenosti bolje je kod osoba s višim obrazovanjem, višim dohotkom i koji su radno aktivni.

Razlike ne ovise o regiji (u smislu geografske podjele Hrvatske), ali razlikuje se po tipu naselja (urbanije vs ruralnije) i razini informatičke pismenosti.

Što znači biti digitalno financijski pismen?

Digitalna financijska pismenost znači sposobnost sigurnog, odgovornog i učinkovitog korištenja digitalnih financijskih alata i usluga, poput internetskog i mobilnog bankarstva, kartičnog plaćanja, kriptovaluta, online trgovina, digitalnih novčanika (npr. Revolut, Apple Pay) i drugih oblika financijske tehnologije (fintech). Drugim riječima, to je spoj financijskog znanja i digitalnih vještina.

Službena definicija

Prema OECD-u i Europskoj komisiji,

digitalna financijska pismenost obuhvaća: “sposobnost razumijevanja, ocjenjivanja i korištenja digitalnih financijskih usluga na način koji potiče financijsko blagostanje i smanjuje rizike koji proizlaze iz digitalnog okruženja”.

Ključne sastavnice digitalne financijske pismenosti

Poznavanje digitalnih financijskih usluga.

Treba razumjeti što su internet bankarstvo, mobilno plaćanje, kriptovalute, e-novčanici, online krediti itd.

Treba znati kako ih koristiti i koje su njihove prednosti (brzina, dostupnost, niži troškovi).

Sigurnost i zaštita od prijevara

Treba znati prepoznati phishing poruke, lažne web-stranice i internetske prijevare.

Koristiti jake lozinke, dvofaktorsku autentifikaciju i sigurne mreže.

Razumijevanje digitalnih rizika

Treba biti svjestan rizika poput krađe identiteta, lažnih investicija, manipulacije na društvenim mrežama (npr. “brze zarade”).

Digitalno financijsko ponašanje

Odgovorno upravljanje novcem putem digitalnih kanala (ne impulzivna kupnja online, praćenje troškova kroz aplikacije).

Vođenje digitalnog budžeta, korištenje aplikacija za štednju i praćenje financijskih ciljeva.

Pristup i inkluzija

Sposobnost korištenja digitalnih financijskih usluga i u ruralnim područjima ili kod starijih osoba, uz razumijevanje tehnologije i povjerenje u nju.

Kolika je digitalna financijska pismenost u Hrvatskoj

Prema Ministarstvu financija RH i HNB-u, digitalna financijska pismenost hrvatskih građana u 2023./2024. procijenjena je na 49 % što je niže od ukupne financijske pismenosti EU (~60 %).

Glavni problemi su:

- nedostatak povjerenja u digitalne kanale (posebno kod starijih),
- nepoznavanje osnovnih sigurnosnih mjera,
- niska razina razumijevanja rizika online prijevara.

Primjeri digitalne financijske pismenosti u praksi

Sigurno plaćanje putem mobilnog bankarstva (provjera primatelja, HTTPS veze).

Praćenje osobnih financija s pomoću aplikacija poput KeksPay, Revolut i sl.

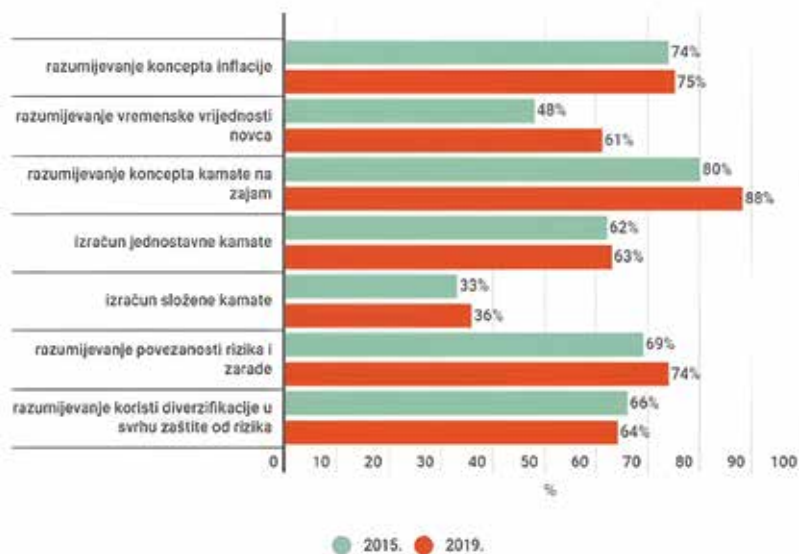
Prepoznavanje lažnih investicijskih oglasa na društvenim mrežama.

Ulaganje preko digitalnih platformi uz razumijevanje naknada i rizika.

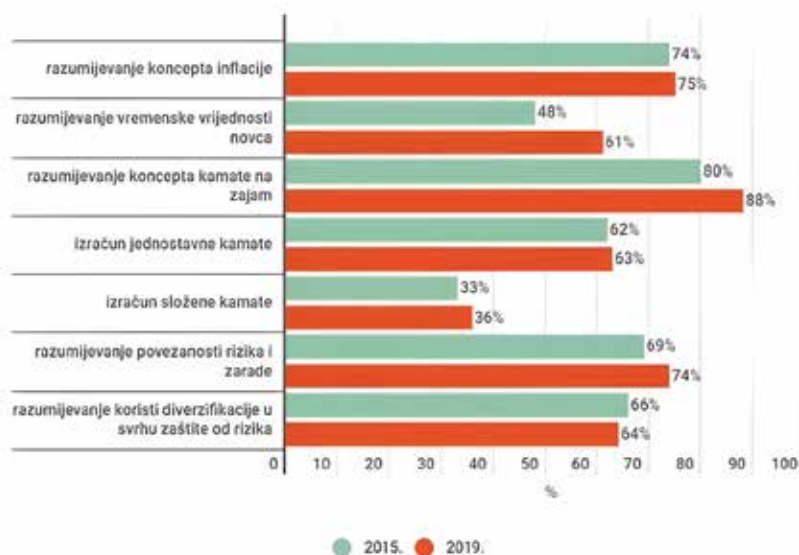
Što država poduzima kako bi što više opismenila građane?

U Hrvatskoj su pokrenute različite mjere i inicijative za unapređenje financijske pismenosti:

Financijsko znanje građana u Hrvatskoj 2015. i 2019. (izraženo kao postotak ukupnog broja ispitanika)

Izvor: OECD

Financijsko znanje građana u Hrvatskoj 2015. i 2019. (izraženo kao postotak ukupnog broja ispitanika)

Izvor: OECD

– Udruga banaka Hrvatske (HUB) je već od 2006. godine uvidjela važnost financijske pismenosti, organizirala besplatne radionice za građane, razvila e-learning materijale, vodi skrb o temama kao što su online plaćanja, bankarske usluge i zaštita potrošača.

– Ministarstvo financija Republike Hrvatske je od 2015. godine formiralo Operativnu radnu grupu za financijsku pismenost, u suradnji s različitim institucijama (ministarstva,

agencije, škole, sveučilišta) te razvilo veliki broj edukativnih materijala – knjige, priručnike, letke, online kvizove, materijale za osnovne i srednje škole.

– Pokrenuti su tematski tjedni („Tjedan financijske pismenosti”), edukacije u školama, integracija financijskih tema u školske planove i programe.

– Na 83. sjednici, 16. travnja 2025. godine, Vlada Republike Hrvatske donijela je Zaključak kojim se prihvaća Izvješće

o provedbi Akcijskog plana za unaprjeđenje financijske pismenosti potrošača za 2023. i 2024. godinu koje se može se pronaći na poveznici.

– U srijedu, 24. rujna 2025., u Kući Europe u Zagrebu predstavljen je projekt CroCIP – Croatian Central Info Point for Debt Advice Services and Financial Literacy, čiji je cilj podići razinu financijske pismenosti građana te povećati dostupnost savjetodavne pomoći na području upravljanja dugom. Nositelj projekta je Financijska agencija (Fina), a projekt se provodi uz financijsku potporu Europske unije kroz Program jedinstvenog tržišta. Tijekom razdoblja provedbe – od 1. rujna 2025. do 31. kolovoza 2026. na Fininoj web stranici će biti uspostavljena centralna platforma s edukativnim materijalima, praktičnim alatima i kontaktima institucija koje građanima mogu pružiti podršku u rješavanju financijskih poteškoća. Projekt obuhvaća niz aktivnosti usmjerenih na prevenciju prezaduženosti i jačanje znanja o odgovornom upravljanju financijama, osobito među mladima. U planu su edukacije u srednjim školama i na fakultetima, uspostava e-kutaka u 23 Fine poslovne, kao i provedba promotivne kampanje kroz online i offline kanale.

Vinka Ilak, članica Uprave FINA-e, istaknula je kako je projekt CroCIP logičan nastavak niza aktivnosti koje Fina već godinama provodi s ciljem jačanja financijske pismenosti: „Počeli smo s kampanjom „Znanjem do financijskog oporavka“ i besplatnim savjetovalištim u suradnji s Udrugom Padobran, nastavili s edukativnim videima i podcastima u suradnji s Tonijem Milunom, a kroz konferencije, medijske nastupe i lokalne inicijative kontinuirano radimo na tome da građanima približimo ključne financijske teme. CroCIP predstavlja sljedeći iskorak – pouzdano, jasno i dostupno mjesto za informiranje i podršku građanima u svim fazama upravljanja dugom.“

Za [Financije.hr](https://financije.hr) smo razgovarali s Tonijem Milunom

Toni Milun je predavač matematike na Sveučilištu Algebra Bernays i financijski vloger. Javnosti je poznat po oko 2,500 videa u kojima detaljno objašnjava pojmove i izračune iz matematike (njih oko 2,000) i financija (oko 500 videa). Isto

tako poznat je i kao koautor udžbenike iz matematike za srednju školu i fakultet, i kao voditelj TV emisije Financijalac 2015.- 2019., a povremeno vodi i financijski prilog u HRT emisiji "Kod nas doma".

U zadnje vrijeme se dosta govori o financijskoj pismenosti građana u Hrvatskoj i vrše se usporedbe s cijelom EU. Koje je Vaše mišljenje o razini financijske, a i digitalne financijske, pismenosti u Hrvatskoj?

Toni Milun: Nažalost, financijska pismenost nije na zavidnoj razini. Od tri komponente u znanju smo najbolji. Nažalost, financijsko ponašanje i stavovi prema novcu nisu na zadovoljavajućem nivou. Ukratko, to znači da znamo izračunati koliko ćemo platiti kamata banci ako smo u minusu na tekućem računu 1.000 eura godinu dana uz kamatnu stopu od npr. 8 % (znanje je OK). Ipak, mi svejedno odemo u taj minus (loše ponašanje). Što se stavova tiče, mnogima novac služi da se olako troši, imamo stav „živi se samo jednom“ i ne marimo baš za sutra.

Kako komentirate napore hrvatske Vlade vezane za financijsko opismenjavanje građana?

Toni Milun: Postoje inicijative, ali može to puno bolje.

Kako bolje?

Toni Milun: Uvesti financijsku pismenost kao poseban predmet u škole. Svaka osoba ima ili će jednog dana imati bankovni račun, mnogi će uzeti kredit, velik dio ljudi će investirati novac. Te se stvari trebaju obrađivati u školi

Ako dobro shvaćamo, prema riječima Vinke Ilak članice Uprave FINA-e, Vi preko Vaših videa, surađujete na projektu CroCIP – Croatian Central Info Point for Debt Advice Services and Financial Literacy. Opišite nam na koji način surađujete?

Toni Milun: Snimio sam seriju od deset videa u kojima na jednostavan način objašnjavam građanima kako ne dospjeti u blokadu, što učiniti ako smo ovršeni, kome se isplati stečaj potrošača i slično.

Može li neki jednostavni savjeti za sve?

Toni Milun: Prvi je uvijek: nastojmo trošiti manje nego što zarađujemo. To

možemo tako da smanjimo troškove, a ako to ne ide, obrazujemo se tako da dobijemo bolje plaćeni posao.

Drugo: barem neko vrijeme vodimo evidenciju troškova. Danas je to moguće s pomoću bankovnih ili nekih drugih aplikacija, a neki baš vole excelice. Na taj način najbolje otkrijemo postoje li neke rupe kroz koje klizi novac.

Treće: prvo platimo budućem sebi. Ako možemo, odmah od prve sljedeće plaće izdvojimo barem 20 eura i počnimo investirati. Važno je steći naviku, a ne brinuti o iznosu. Tih 20 eura će malo po malo rasti.

Nedavno ste izdali knjigu "Budi financijski fit" koja daje svoj doprinos financijskom opismenjavanju. Recite nam malo o Vašoj knjizi i njenoj prihvaćenosti u javnosti?

Toni Milun: Knjiga je iznenađujuće dobro primljena, pogotovo zato što se radi o financijama, a to nije nešto što ljudi rado čitaju. Izgleda da smo brojnim jednostavnim primjerima privukli čitatelje jer je „Budi financijski fit“ najčitanija knjiga u Hrvatskoj ovog ljeta. U njoj obuhvaćamo sve najbitnije teme za nekog početnika: od toga kako postaviti financijske ciljeve, preko opisivanja sedam načina izvora prihoda do teme mirovine i odabira odgovarajućeg mirovinskog fonda. Dosta smo opisali različite načine ulaganja, uključujući nekretnine, zlato, dionice, obveznice. Kao zaključak u zadnjem poglavlju

nudimo detaljan opis kako početi investirati, tako da svaki početnik može za sebe pronaći optimalan način ulaganja.

Zaključak

Nakon uvida u FINA-ine izvještaje, OECD-ovo istraživanje i razgovora s Tonijem zaključujemo da se u Hrvatskoj financijska pismenost poboljšava iz godine u godinu u komponenti financijskog znanja stanovništva, što je pohvalno. Međutim, postoje značajni odmaci, u financijskom ponašanju i navikama, te u digitalnoj financijskoj komponenti (korištenje digitalnih financijskih usluga, zaštita od prijevara, razumijevanje rizika internetskih transakcija) jer digitalno okruženje brzo raste.

Tako da je potrebno se u budućnosti fokusirati više na financijsko ponašanje i navike, jer je znanje već prilično dobro, ali kako to znanje pretvoriti u svakodnevno financijsko ponašanje je trenutni izazov. Rano uključivanje financijske pismenost u obrazovanje (osnovna i srednja škola) kroz dio nastavnih planova, kako bi se razvila navika upravljanja novcem od mladih dana. Može se djelovati i kroz veću dostupnost edukacija za specifične skupine: mlade, starije osobe, ruralna područja, osobe s nižim obrazovanjem ili prihodom. Kroz razne instrumente komunikacije potrebno je i državno poticanje dugoročnog financijskog planiranja kao što su štednja, ulaganje, upravljanje dugom i sl.

 SUZANA VEZILIĆ

FOTO: FREEPK

TRGOVAČKA SEZONA

“MJESEČNI” CRNI PETAK: KADA SE JEDAN DAN PRETVORI U ČITAV MJESEC POPUSTA

**EKONOMIST LUKA BRKIĆ O
MARKETINŠKIM TRIKOVIMA IZA
MASOVNIH SNIŽENJA, RAZLIČI IZMEĐU
HRVATSKIH I AMERIČKIH POPUSTA TE
ZAŠTO TRGOVCI I DRŽAVA PROFITIRAJU
VIŠE OD KUPACA.**

Na lanjski Crni petak obveznici fiskalizacije u svim djelatnostima prijavili su 154 milijuna eura prometa, što je bilo oko 19 milijuna ili 14 posto više nego na Crni petak godinu ranije, s tim da je taj porast ostvaren na samo 0,7 posto više izdanih računa. Ti podaci jasno pokazuju da građani troše više, ali i da je vrijednost prosječne kupovine rasla. Ovi prošlogodišnji podaci odnose se isključivo na taj jedan dan, iako je činjenica da većina trgovaca u Hrvatskoj popuste povezane s ovim promocijskim danom prezentira tijekom više tjedana, pa čak i kroz cijeli studeni. Crni petak tako se odavno pretvorio u širi potrošački period koji obuhvaća gotovo cijeli mjesec.

Luka Brkić

FOTO: SVEUČILIŠTE LIBERTAS

Istražili smo kakva su očekivanja od ovogodišnjeg Crnog petka, kakva je ponuda, te razgovarali s ekonomistom Lukom Brkićem o njegovom viđenju ovog trgovačkog fenomena, koji je danas globalan, ali zapravo svoje korijene vuče u Sjedinjenim Američkim Državama.

Luka Brkić: Normalno da je došlo iz Amerike. Kao i sve. A jedino dobro, po mom sudu, što je stiglo iz Amerike su viski i jazz – našalio se Brkić odmah na početku našeg razgovora. Crni petak opisao je kao marketinški trik kojim se građane potiče da potroše što više. Tome u prilog govore i lanjske brojke.

Na razini cijelog lanjskog mjeseca studenog ukupna vrijednost fiskaliziranih računa u svim djelatnostima premašila je 3,2 milijarde eura, što je u odnosu na isti mjesec godinu ranije za 330 milijuna ili 11,5 posto više. Pritom je putem fiskalnih blagajni u djelatnosti trgovine odrađeno gotovo 2,1 milijardu eura prometa ili 185 milijuna više nego lani, što predstavlja rast od 9,6 posto. Samo tijekom vikenda vezanog na Crni petak karticama i gotovinom lani su plaćeni razni proizvodi i usluge u vrijednosti 332 milijuna eura, odnosno oko 34 milijuna (+11%) više nego godinu ranije. Od ukupnog fiskaliziranog prometa, na potrošnju u trgovinama tijekom tog vikenda odnosilo se 262 milijuna eura, što je u odnosu na usporedivi vikend 2023. za 16 milijuna ili 6,5 posto više.

FOTO: FREEPIK

Koliko su ove brojke dobre za trgovce i državu, a koliko za građane?

Luka Brkić: Crni petak odgovara trgovcima, ali i državi, jer se prilijeva veći PDV i čitava komponenta BDP-a, koja se odnosi na potrošnju kućanstava, je izrazito visoka. Crni petak dolazi, kako smo već rekli, iz SAD-a. Dakle, ovakva vrsta potrošnje dolazi iz najrazvijenijih ekonomija, gdje je BDP najveći, gdje su proizvodnja i marketing izrazito razvijeni.

Kad su u pitanju građani, odgovor se ipak mijenja?

Luka Brkić: Tih takozvanih visokih sniženja zapravo nema. To je sve ukalkulirano, pa nam se čini da smo nešto jeftino platili, a zapravo je cijena toga ranije bila napuhana. Trgovačka marža je i dalje ukalkulirana iako je nešto niža.

Veliku razliku između Hrvatske i, primjerice, SAD-a čini činjenica da ondje trgovci doista čiste zalihe i nude izrazito visoke popuste, dok kod nas to ni po cijeni ni po količini nije ni slično onome u Americi.

Tamo ljudi stoje u redovima, jer su popusti znatno veći.

U Hrvatskoj Crni petak nije samo petak, nije više niti vikend ili tjedan. U mnogim trgovinama to je postao čitav mjesec, a kampanje počinju već počet-

kom studenog. Asortiman zahvaćen popustima nerijetko nije djelomičan, već obuhvaća sav asortiman koji taj trgovački lanac nudi. Popusti vrijede i u trgovinama i online, dok je u SAD-u u teoriji Cyber Monday namijenjen popustima u internetskim trgovinama.

Sve u svemu, sniženja i rasprodaje u okviru Crnog petka samo su uvertira u predblagdansku potrošnju u prosincu, koja također iz godine u godinu znatno raste. Upravo se tada, kako pokazuju podaci, generira najveći dio godišnjeg prometa u maloprodaji.

Zašto toliko posvećujemo trud, napor i financije nekakvoj materijalizaciji života? Sve radimo za tjelesno, a što je s dušom – to više nikoga ne zanima. Šarolikost robnog svijeta, koju danas, nakon toliko industrijskih revolucija, imamo, a prije 200 ili 300 godina nismo imali, ide uz to – odgovara Luka Brkić na naše pitanje što je to u ljudskom mentalitetu da nas tjera na takvu potrošnju, ističući kako iznosi svoj stav, jer odgovor na ovo pitanje ipak se više tiče psihologije nego ekonomije.

Ne uočavam veliku razliku između hrvatskog i američkog mentaliteta kada je u pitanju ova požuda vođena "praznikom potrošnje".

Tko i ovdje i tamo kupuje u tim uvjetima? Ljudi koji su lošeg ekonomskog stanja, pa će čekati dva mjeseca da krenu popusti i da kupe, na primjer, perilicu rublja, dok će onaj tko je boljeg ekonomskog stanja kupiti novu odmah nakon što se stara pokvarila.

Crni petak održava se svake godine zadnjeg petka u studenom, a ove 2025. pada 28. studenog. Popuste već naveliko nude gotovo sve trgovine, fizičke i online, a i ove godine očekuje se velika potrošnja. Ponegdje popusti iznose i do 80 posto, iako je najčešće riječ o sniženjima od 30, odnosno do 50 posto. Nerijetko su na stranicama trgovina posebno istaknuti natpisi o visokim popustima, no oni se često odnose na vrlo malen dio asortimana, dok se na najveći broj proizvoda primjenjuju niže stope sniženja. U korist kupaca ide zakonska obveza koja trgovce prisiljava da navode i povijest cijene proizvoda, pa se građanima preporučuje da te podatke provjeravaju prije kupnje. Očekivanja su da će promet ove godine biti još veći nego lani, čime Crni petak ponovno potvrđuje svoj status najvažnijeg trgovačkog događaja u godini.

 Helena Marušić Čović

FOTO: UNSPLASH

ZDRAVLJE, FINACIJE I SIGURNOST NA VRHU SVJETSKE LISTE ZABRINUTOSTI

NAJNOVIJE ISTRAŽIVANJE ALLIANZA KOJE SE ZOVE "ALLIANZ 3AM REPORT 2025" ANKETIRANO NA 8.000 ISPITANIKA IZ OSAM ZEMALJA OTKRIVA NAJVEĆE OSOBNE BRIGE LJUDI U OVOJ GODINI I ŠTO LJUDE NOĆU DRŽI BUDNIMA.

Prema ovom istraživanju zdravlje (49 posto), financije (45 posto) i sigurnost (35 posto) su vrhu spomenute liste kao najvećih briga, koje se značajno razlikuje ovisno o regiji i generaciji. Ispitanici su bili iz Australije, Brazila, Francuske, Njemačke, Indonezije, Italije, Turske i Ujedinjenog Kraljevstva koji su krajem kolovoza 2025. godine odgovarali na pitanja o osobnim brigama.

Ako se vratimo na Maslowljev piramidu potreba koju je Abraham Maslow predstavio u svojoj knjizi „Teorija čovječje motivacije“ (1943.) ove tri brige su na drugom osnovnom nivou piramide potreba kojeg je on opisao kao sigurnosne potrebe. Izgleda da se čovječanstvo uvijek vrti oko tih potreba nakon što zadovolji svoje osnovne potrebe preživljavanja kao što su voda, hrana spavanje i sl.

Nekada su financije bile na prvom mjestu briga, zašto ih je zdravlje prestiglo?

U cijelom je svijetu zdravlje postalo glavni razlog neprospavanih noći, nedavno prestigavši financije, koje su sada druga najveća briga u svijetu.

Taj je trend prisutan u različitim zemljama: Zdravlje je najveća briga u pet od osam tržišta (Brazilu, Francuskoj, Njemačkoj, Italiji i Ujedinjenom Kraljevstvu), dok financije ostaju najveća briga u dva tržišta (Australiji i Indoneziji). Turska je jedina zemlja u kojoj je neizvjesnost oko budućnosti na prvom mjestu. Iako postoji konsenzus oko najvažnije brige, razlike među zemljama su jasne, primjerice, Nijemci su više fokusirani na političke i društvene promjene, Australci na stambene uvjete i troškove života, dok u Indoneziji najviše razmišljaju o profesionalnom životu.

Kad je riječ o zdravlju, ljudi se najviše brinu o vlastitoj fizičkoj dobrobiti (47 posto), zdravlju članova obitelji (44 posto) i pristupu zdravstvenoj skrbi i liječenju (43 posto) u svim zemljama. Ipak, zdrav-

stvene brige razlikuju se ovisno o zemlji i dobi.

U istom istraživanju provedenom u svibnju 2025. godine osobne financije (50 posto) bile su glavna briga u svim zemljama, a slijedilo je zdravlje (47 posto) i zabrinutost zbog budućnosti (35 posto).

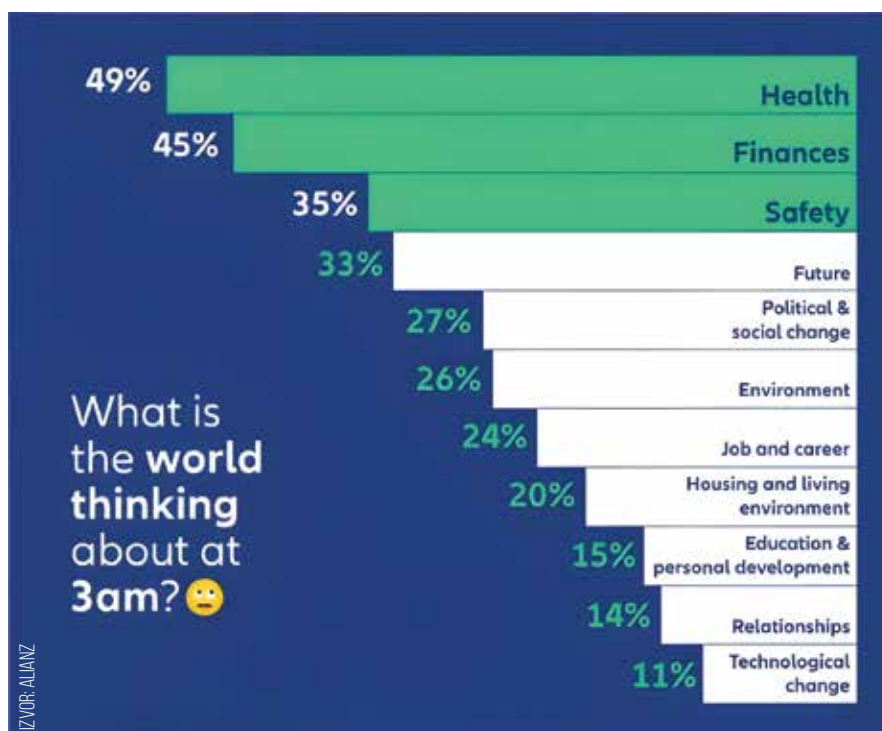
Zašto financije?

Neplaćeni računi, rastući dugovi, mirovinska pitanja i donošenje financijskih odluka drugi su najveći strah u svijetu, gdje se mnogi ljudi suočavaju s višim troškovima života.

Novac znači sigurnost: krov nad glavom, hrana, grijanje, zdravlje. Kada ljudi osjećaju da nemaju dovoljno financijskih resursa, mozak reagira kao da je u stanju opasnosti. To aktivira stresni odgovor (kortizol, tjeskoba, nesanica). Dakle, novac nije samo broj, on je simbol sigurnosti.

Isto tako, financijski stres oduzima mentalnu energiju. Studije s Harvard i Princeton sveučilišta (npr. Mullainathan & Shafir, 2013.) pokazuju da siromaštvo i financijski stres smanjuju kognitivne kapacitete. Teško je racionalno planirati kad si stalno zabrinut za novac. To stvara začarani krug: manje mentalne energije uzrokuje lošije odluke a to uzrokuje još veći stres.

Kada govorimo o brigama vezanim za financije tu je isto društveni pritisak i usporedba s drugima. Društvene mreže i društvene norme stvaraju pritisak da se izgleda uspješno, ističe se da jažno imati jako dobar auto, stan, putovanja. Kada financije ne prate taj tempo, javlja se osjećaj neuspjeha ili srama, iako stvarni životni standard možda nije loš. Isto tako životna nesigurnost i nepredvidivost poput problema sa zaposlenjem, inflaciji, visokim stanarinama, krediti-

ma i sl. Sve su to stvari koje se lako mogu promijeniti pa ta neizvjesnost pojačava anksioznost: čak i ako danas ide dobro, ljudi se brinu što će biti sutra.

Treba istaknuti da financije utječu na odnose u obitelji. Novac je čest uzrok sukoba u rodbinskim i prijateljskim vezama. Kad se miješaju emocije i novac, stres se multiplicira. Zato su financije često povezane i s osjećajem identiteta, samopoštovanja i međuljudskih odnosa.

A što ljude brine kod osobne sigurnosti?

Kako je prema ovom istraživanju, osobna sigurnost treća najveća briga u svim zemljama zanimalo nas je što ljude brine najviše. Konkretno, osjećaj nesigurnosti izvan doma i zabrinutost zbog kibernetičke sigurnosti i zaštite podataka muče ljude svih dobnih skupina diljem svijeta.

Kako se brige dijele među generacijama?

Različite generacije također imaju različite brige: Starije generacije (baby boomeri i generacija X) najviše su zaočupljene zdravljem i širim društvenim pitanjima, dok mlađe generacije financije smatraju svojim glavnim problemom. Milenijalci i generacija Z više brinu o temama usko povezanim s njihovim osobnim i profesionalnim životom, poput obrazovanja, karijere, odnosa i tehnoloških promjena. Ovaj generacijski kontrast proteže se i na ekološku svijest. Baby boomeri su ekološki najosviješteni-

ja generacija, barem sedam postotnih bodova zabrinutiji od bilo koje druge skupine, a čak dvanaest bodova više od generacije Z.

Ako usporedimo generacijske razlike u bodovima, generacija baby boomer-a usredotočuje se na fizičko zdravlje i pristup liječenju (+14 postotnih bodova u odnosu na generaciju Z), dok mlađe generacije daju prioritet mentalnom zdravlju, pri čemu su milenijalci generacija najviše orijentirana na mentalno zdravlje (42 posto). Milenijalci, generacija Z i generacija X gotovo su dvostruko više zabrinuti zbog stresa i upravljanja stresom od generacije baby boomer-a, dok generacija X također dosljedno kotira na najvišoj razini zabrinutosti oko zdravlja obitelji, što odražava njihove odgovornosti vezane za skrb u srednjim godinama.

Zaključak

Briga za zdravlje, financije i osobnu sigurnost vrlo su snažno povezane jer sve tri predstavljaju temeljne izvore životne sigurnosti. Zdravlje znači fizičku i mentalnu sposobnost da funkcioniramo. Financije omogućuju pristup resursima koji to zdravlje i sigurnost održavaju. Osobna sigurnost (fizička, emocionalna, socijalna) daje osjećaj kontrole i stabilnosti. Kad jedna od tih dimenzija padne, npr. izgubi se posao (financije), to često ugrožava i druge: raste stres (zdravlje) i osjećaj nesigurnosti. Zato ih psiholozi i

sociolozi vide kao međusobno povezane stupove blagostanja. Održavanje ravnoteže među njima ključno je za osjećaj sreće i stabilnosti.

Različite generacije ljudi na različite načine brinu o financijama, što odražava njihove životne okolnosti i društvene promjene. Baby boomeri odrastali su u razdoblju stabilnosti i ekonomskog rasta, pa financije doživljavaju kroz prizmu sigurnosti i štednje. Njihova je glavna briga očuvanje životnog standarda u mirovini i pokrivanje zdravstvenih troškova. Generacija X formirala se u vremenu gospodarskih promjena i sve većih životnih troškova. Njihove brige usmjerene su na otplatu kredita, podizanje djece i istodobno planiranje buduće mirovine. Za njih su financije način održavanja ravnoteže između obiteljskih i osobnih potreba. Milenijalci i Generacija Z suočavaju se s nestabilnim tržištem rada, rastućim troškovima života i pritiskom potrošačkog društva. Njihova briga nije samo preživljavanje, nego i pronalaženje načina kako postići financijsku neovisnost u nesigurnom svijetu. Češće razmišljaju o dodatnim izvorima prihoda, digitalnim ulaganjima i fleksibilnim oblicima rada.

U konačnici, iako se generacije razlikuju po pristupu, zajedničko svim ljudima je to da financije vide kao temelj sigurnosti i slobode, samo što svaka generacija tu sigurnost traži na drugačiji način.

 SUZANA VEZILIĆ

VELIKA ANALIZA

NAJVEĆI HOTELIJERI NADMAŠILI PROŠLU GODINU

U PRVIH DEVET MJESECI OVE GODINE U HRVATSKOJ JE ZABILJEŽEN PORAST I NOĆENJA I DOLAZAKA TURISTA U USPOREDBI S PRVA TRI TROMJESEČJA LANI, OTKRIVAJU U ČETVRTAK OBJAVLJENI PODACI DRŽAVNOG ZAVODA ZA STATISTIKU.

Riječ je o 18,7 milijuna dolazaka i 89,4 milijuna noćenja, što je povećanje od 2,3 posto u prvoj i 1,2 posto u drugoj kategoriji. Domaći turisti od toga su ostvarili 2,5 milijuna dolazaka i osam milijuna noćenja, odnosno 8,6 i 6,1 posto više na godišnjoj razini. Stranci su, pak, zaslužni za 16,2 milijuna dolazaka i 81,4 milijuna noćenja, što je porast od 1,4, odnosno 0,7 posto.

Među njima su ponovno dominirali turisti iz Njemačke s 20 milijuna noćenja, što predstavlja 24,6 posto od ukupnog broja. Među onima s najviše noćenja su i Slovenci (9,4 posto), Austrijanci (8,7), Poljaci (8,5) te Česi s 5,4 posto.

Prvi izbor turista bila je Istarska županija s 27,3 milijuna noćenja, 30,5 posto od ukupnog broja ostvarenog u Hrvatskoj, ispred Splitsko-dalmatinske sa 17,5 milijuna (udio od 19,6 posto) te Primorsko-goranske s 14,7 milijuna (16,4 posto).

Porast turističkih dolazaka na godišnjoj razini donio je i sam mjesec rujan s 2,4 milijuna dolazaka (5,7 posto) i 11,9 milijuna noćenja turista (6,3 posto).

Strani turisti ostvarili su 2,2 milijuna dolazaka i 11,2 milijuna noćenja, što je u usporedbi s rujnom 2024. porast za 5,1 posto u dolascima i 6,2 posto u noćenjima. Domaći su, navodi DZS, imali 11,8 posto više dolazaka (257.000) i 7,6 posto više noćenja (724.000).

U rujnu je, četvrti mjesec zaredom, najviše noćenja turista zabilježeno u

FOTO: UNSPLASH

skupini Odmarališta i slični objekti za kraći odmor, s udjelom od 44,6 posto. U toj je kategoriji smještaja ostvareno 3,9 posto više dolazaka (976.000) i 3,9 posto više noćenja (5,3 milijuna).

Slijede noćenja ostvarena u skupini Hoteli i sličan smještaj, s udjelom od 29,4 posto. U njoj je zabilježeno 969.000 (3,4 posto više) dolazaka i 3,5 milijuna noćenja (porast od 4,5 posto). Najveće hotelijerske kompanije u Hrvatskoj u prvih su devet mjeseci ove godine ostvarile rezultate koji nadmašuju one iz istog razdoblja prošle godine.

Najuspješniji je bio Valamar koji se u prva tri kvartala mogao pohvaliti sa 6,2 milijuna noćenja, što predstavlja rast od 3,7 posto na godišnjoj razini. Sve destinacije Valamar grupe zabilježile su snažne rezultate, a posebno se ističe Rab, koji je zahvaljujući uspješnom otvorenju Arba Resort 4*, Valamar Collection, zabilježio rast od 33 posto.

Prvih devet mjeseci završili su s operativnom dobiti (prilagođena EBITDA) od 165,2 milijuna eura, 11,8 posto više nego u istom razdoblju prošle godine, dok je neto dobit porasla za 28 posto, na 20,2 milijuna eura.

Maistra iz Rovinja, koja posluje u sustavu Adris Grupe, od prodaje je zaradila 240 milijuna eura, pet posto više, a ostvarena EBITDA iznosi 103 milijuna eura, što predstavlja povećanje od četiri posto u usporedbi s 2024. godinom.

Podatke o turizmu u tri kvartala 2025., kao i u rujnu, objavio je i sustav eVisitor. Ukupan turistički promet tako je u rujnu iznosio 2,54 milijuna dolazaka i 13,86 milijuna noćenja.

Od toga je zabilježeno 2,27 milijuna dolazaka stranih te 267.000 dolazaka domaćih turista. Broj noćenja stranih turista u rujnu je, pak, iznosio 12,58 milijuna, a domaćih 1,28 milijuna. U razdoblju od siječnja do rujna našu zemlju je posjetilo 17,11 milijuna stranih turista, dok je broj dolazaka domaćih istovremeno iznosio 2,63 milijuna.

Stranci su pritom ostvarili 91,37 milijuna noćenja, uz 12,47 milijuna noćenja domaćih turista. Najveće hotelijerske kompanije u Hrvatskoj u prvih su devet mjeseci ove godine ostvarile rezultate koji nadmašuju one iz istog razdoblja prošle godine.

Valamar se tako u prva tri kvartala mogao pohvaliti sa 6,2 milijuna noćenja,

što predstavlja rast od 3,7 posto na godišnjoj razini, zahvaljujući prvenstveno jačanju poslovanja u predsezoni i sezoni. Sve destinacije Valamar grupe zabilježile su snažne rezultate, a posebno se ističe Rab, koji je zahvaljujući uspješnom otvorenju Arba Resort 4*, Valamar Collection, zabilježio rast od 33 posto. Ovi rezultati pridonijeli su rastu vrijednosti dionice te prinosu dividende od 4,6 posto za dioničare, a to je više i od ciljanih četiri posto godišnje.

Prvih devet mjeseci završili su s operativnom dobiti (prilagođena EBITDA) od 165,2 milijuna eura, 11,8 posto više nego u istom razdoblju prošle godine, dok je neto dobit porasla za 28 posto, na 20,2 milijuna eura.

Tolika neto dobit rezultat je povećanja ukupnih konsolidiranih prihoda Valamar grupe u prvih devet mjeseci ove godine za 10,5 posto u odnosu na isto razdoblje lani, odnosno na 433,4 milijuna eura. I poslovni prihodi rasli su, za 10,5 posto na 430,9 milijuna eura, dok su operativni troškovi iznosili 263,6 milijuna eura ili 10,3 posto više, uz povećanje troška plaća za 12,7 milijuna eura ili 13,4 posto, kao i zbog viših materijalnih troškova uslijed porasta noćenja.

U čitavoj godini u Valamaru vjeruju da će ostvariti između 457 i 461 milijuna eura poslovnih prihoda odnosno godišnji rast od 9,6 do 10,5 posto te operativnu dobit veću za između 6,1 i 8,6 posto, odnosno od 128 do 131 milijuna eura.

Maistra iz Rovinja posluje u sustavu Adris Grupe koja je u prva tri tromjesečja imala ukupan konsolidirani prihod u iznosu od 937 milijuna eura, što predstavlja porast od 11 posto.

Turistički segment Adrisa mogao se pohvaliti EBITDA-om u iznosu od 125 milijuna eura, odnosno 10 posto više na godišnjoj razini.

Sama Maistra, stoji u konsolidiranom financijskom izvještaju na stranicama Zagrebačke burze, od prodaje je ostvarila 240 milijuna eura prihoda, pet posto više, a ostvarena EBITDA iznosi 103 milijuna eura, što predstavlja povećanje od četiri posto u usporedbi s 2024. godinom.

Neto dobit iznosi 85 milijuna eura i za 10 posto je veća od prošlogodišnje. I hotelska grupacija Arena Hospitality Group imala je dobre poslovne rezultate u prvih devet mjeseci ove godine. Njezin je konsolidirani prihod dosegao 128,7 milijuna eura i porastao za 2,6 posto, dok je dobit prije oporezivanja iznosila 26,2 milijuna eura ili 31,7 posto više nego u prva tri kvartala lani.

Arena Hospitality Group ima hotele u više europskih zemalja, pri čemu su im u Hrvatskoj ukupni devetomjesečni prihodi bili u plusu 4,9 posto, dosegnuvši 98,5 milijuna eura, dok je EBITDA rasla na 34,8 milijuna eura ili za 8,4 posto u usporedbi s prvih devet mjeseci 2024. godine.

Prihodi od smještaja u Hrvatskoj povećani su 6,2 posto, a glavnim pokretačima rasta označeni su povećanje prosječne cijene smještaja od 5,7 posto. Sva tri segmenta poslovanja: hoteli, turistička naselja i kampovi, ostvarili su rast prosječnih cijena smještaja.

Blago smanjenje dobiti od 0,2 posto bilježi Plava Laguna iz Poreča, ali se zato može pohvaliti 5,2 posto većim prihodima.

U prvoj kategoriji riječ je o 82,1 milijun eura, a u drugoj, prihodima, 237,8 milijuna.

 VEDRAN HARČA

HRVATSKE PLINSKE REZERVE DOVOLJNE SU ZA TOPLU ZIMU I ISPRAVAN TERMINAL

NAKON RUSKE INVAZIJE NA UKRAJINU I POSLJEDIČNE ENERGETSKE KRIZE TE SNAŽNOG RASTA CIJENA PLINA I ELEKTRIČNE ENERGIJE BRUXELLES JE ODLUČIO PROMIJENITI PRAVILA KOJA SE TIČU PUNJENJA SKLADIŠTA PRED ZIMSKU SEZONU GRIJANJA, BUDUĆI DA JE POSTALO VIDLJIVO KAKO DOTADAŠNJA PRAVILA MOGU POTAKNUTI TRŽIŠNE ŠPEKULACIJE I BITNO UTJECATI NA RAST CIJENA.

Donedavno postojala je obveza punjenja skladišta najmanje do razine od 90 posto na dan 1. studenoga. No, za razdoblje od 2025. do 2027. godine odlučeno je da se razina od 90 posto zapunjenosti mora dosegnuti u razdoblju od 1. listopada do 1. prosinca te da je dopušteno odstupiti od te brojke u slučaju posebno nepovoljnih tržišnih okolnosti ili tehničkih problema.

Ta su nova pravila uvedena na dvije godine zbog toga što Europska komisija za iduću godinu predviđa izradu šireg okvira energetske sigurnosti u okviru kojega će biti razmotreno jesu li potrebna trajnija pravila vezana za punjenje skladišta.

Trenutačna cijena plina na referentnoj nizozemskoj burzi je 31,17 eura za megavat-sat.

Na dan 17. studenoga stanje zapunjenosti podzemnih plinskih skladišta u

Europskoj uniji (EU) bilo je 81,7 posto, dok je stanje popunjenost terminala za ukapljeni prirodni plin (LNG) bilo 62,3 posto.

Hrvatska ima jedno plinsko skladište Okoli kojim upravlja tvrtka Podzemno skladište plina (PSP). U tijeku su radovi na još jednom skladištu na lokaciji Grubišno Polje. Prema podacima PSP-a, stanje zapunjenosti na 18. studenoga je 52 posto.

Istodobno je stanje zaliha na uvoznom terminalu za LNG na otoku Krku 19,2 posto, no treba imati na umu da je ovih dana krenuo s radom prošireni kapacitet terminala. Kapacitet plinskog skladišta Okoli je nešto iznad 500 milijuna kubičnih metara.

Prema podacima o plinskim zalihama analitičke platforme KYOS, Hrvatska trenutačno ima najnižu razinu zapunjenosti plinskog skladišta među zemljama EU-a koje imaju podzemna skladišta.

Za stanje u Hrvatskoj, kako je za Financije.hr rekla glasnogovornica PSP-a Neda Erdeljac, zaslužno je to što je LNG terminal na Krku zbog proširenja neko vrijeme bio izvan funkcije, pa je to trebalo nadoknađivati povlačenjem plina iz skladišta Okoli. Kako je rekla, početkom rujna zapunjenost skladišta Okoli bila je iznad 90 posto.

“Kapaciteti su našega skladišta u potpunosti zakupljeni, no kako ne postoji obveza držanja određenih količina plina u rezervi naši komercijalni korisnici u ovome trenutku očito zaključuju da im je profitabilnije ne puniti skladište zalihama”, pojasnila je Erdeljac. Pitanje je, naravno, kako će se stvar razvijati tijekom zimskih mjeseci. U slučaju relativno blage zime i normalnog funkcioniranja LNG terminala ne bi trebalo biti problema što se zaliha plina u Hrvatskoj tiče, no u slučaju nekih

Brod LNG Croatia

FOTO: LNG HRVATSKA

nepredviđenih okolnosti stvari se mogu zakomplicirati.

Inače, šest zemalja EU-a u ovome trenutku ima zalihe na iznad 90 posto, a kod većine su u rasponu između 70 i 90 posto.

Probni rad LNG terminala na Krku završio je 7. studenoga uspješnim puštanjem u rad novoga modula za uplinjavanje, pa je kapacitet sada dosegao maksimalnih 6,1 milijardi kubičnih metara plina godišnje. Plutajuća jedinica za prihvata, skladištenje i uplinjavanje, odnosno FSRU brod LNG Croatia isplovio je potkraj kolovoza na ugradnju dodatnog modula za uplinjavanje i obnovu u turskom brodogradilištu Kuzey Star, a u Omišalj se, nakon obavljenih radova, vratio u nedjelju, 19. listopada.

Ugradnjom novog modula, kojeg je proizvela tvrtka Wartsila Gas Solution, maksimalni kapacitet LNG terminala je povećan s 3,1 na 6,1 milijardu prostornih metara plina na godinu, što će, očekuje se, povećati pouzdanost i sigurnost opskrbe prirodnim plinom Hrvatske i drugih država središnje i jugoistočne Europe. Korištenje dodatnih kapaciteta povećavat će se postupno, s razvojem

transportnog sustava i izgradnjom novih kapaciteta plinovoda.

Radovi na povećanju kapaciteta uplinjavanja odrađeni su u brodogradilištu Kuzey Star u predgrađu Istanbula. Sada je kapacitet terminala više no udvostručen s 2,9 milijardi kubičnih metara godišnje na 6,1 milijardu kubičnih metara plina.

Iza ideje proširenja kapaciteta je povećanje sigurnosti opskrbe plinom za Hrvatsku i zemlje središnje i jugoistočne Europe.

Protekloga svibnja je održana aukcija za korištenje proširenih kapaciteta terminala do 2040. godine i rezultati su prodaja većine raspoloživih kapaciteta u tom razdoblju.

Iz tvrtke LNG Hrvatska su nakon aukcije za Financije.hr rekli kako će novo natjecanje za preostale kapacitete biti održano u dogledno vrijeme nakon što Plinovod odradi posao nadogradnje plinovodne mreže potrebne za transport povećanih kapaciteta.

Do proširenja kapaciteta sve su raspoložive količine bile zakupljene za razdoblje od 12 godina.

Prema trenutačnim podacima, slobodnih kapaciteta još ima za osam plinskih godina do 2040. godine.

Za plinsku godinu koja upravo kreće ostaje slobodno 446,7 milijuna kubičnih metara plina.

Nakon toga za plinsku godinu 2026/27 slobodni kapacitet je 536 milijuna kubičnih metara, za sezone 2027/28 i 2028/29 po 447 milijuna te za plinsku sezonu 2029/30 268 milijuna kubičnih metara plina.

Nakon toga od sezone 2030/31 do sezone 2036/37 zakupljeni su svi dosad ponuđeni kapaciteti.

U plinskoj godini 2037/38 ponovno se oslobađa dio kapaciteta, i to 1,43 milijarde kubičnih metara. Ista brojka vrijedi i za sezonu 2038/39 da bi onda u godini 2039/40 zasad ostalo slobodno kapaciteta od 1,25 milijardi kubičnih metara LNG-a.

Krčki terminal je započeo s radom na početku 2021. godine i od tada je isporučeno više od 10,7 milijardi kubičnih metara prirodnog plina.

 IGOR ILIĆ

ŠKOLA ILI TRGOVAČKI CENTAR?

RODITELJI OGORČENI ZBOG PROMIDŽBE I PRODAJE U ŠKOLAMA

FOTO: UNSPLASH

PROMIDŽBA ČASOPISA, VJEŽBENICA, SPORTSKIH I DRUGIH AKTIVNOSTI U NEKIM SU HRVATSKIM OSNOVNIM ŠKOLAMA NERIJETKO DIO NASTAVNOG DANA, POSEBNO U PRVIM TJEDNIMA ILI MJESECIMA ŠKOLSKE GODINE.

Proizvodi i usluge nude se djeci, osim u obliku plakata na oglasnim pločama, i kao letci koje nose kućama kako bi roditelji donijeli odluku hoće li ih platiti. Neki od njih vrlo su kritični prema ovakvom obliku promidžbe i prodaje - putem djece.

- Dijete mi je krenulo ove školske godine u prvi razred i po meni je ova komercijalizacija u školama pretjerana. U prvim tjednima kontantno je dolazio doma s određenim ponudama, a najviše me razljutilo kad je jedan od proizvoda i donio doma. Konkretno, bila je riječ o vježbenici. Ako je želi zadržati, sutradan mora donijeti novac. U suprotnom vraća vježbenicu. To je manipuliranje djetetom od šest i pol godina - ogorčeno nam je ispričala majka, čije dijete pohađa jednu zagrebačku osnovnu školu.

Ova vježbenica prodavana je po cijeni od 9 eura, a osim nje u ponudi su bile još dvije vježbenice po podjednako cijeni, časopis po godišnjoj cijeni od 32 eura, te tri aktivnosti, svaka po cijeni višoj od 50 eura.

- Neki od tih proizvoda i usluga su kvalitetni i korisni, ali metoda kojom se oni nude mi je neetična i neprihvatljiva - smatra ova majka. Dodaje kako joj je predstavnik razreda u Vijeću roditelja objasnila kako je sve po zakonu dok god su proizvodi i usluge koji se reklamiraju povezani s obrazovanjem.

Doista, u članku 59. Zakona o odgoju i obrazovanju, decidirano stoji kako je u školskim ustanovama "zabranjen svaki oblik promidžbe i prodaje proizvoda koji nisu u skladu s ciljevima odgoja i

obrazovanja". Škola koja prekrši ovu odredbu, može biti kažnjena novčanom kaznom u iznosu od 5.000 do 10.000 kuna, a ravnatelj, kao odgovorna osoba, kaznom od 2.000 do 5.000 kuna.

Dok zakon predstavlja temelj, u praksi odlučuje škola. Kućni red, uz mišljenje učiteljskog i roditeljskog vijeća, donosi školski odbor, a ujedno ima ovlast odlučiti i hoće li dozvoliti ovakvu vrstu promidžbe. Konačno odobrenje ipak daje ravnatelj, koji za svaku pojedinu aktivnost daje zeleno ili crveno svjetlo.

Prosvjetna inspekcija je, pak, tijelo koje, između ostalog, nadzire provodi li se u osnovnoj, odnosno srednjoj školi ili učeničkom domu, promidžba i prodaja proizvoda koji nisu u skladu s ciljevima odgoja i obrazovanja. Svaki roditelj može slučajeve prosvjetnoj inspekciji prijaviti sumnjive prodaje i promidžbe u školama.

Iz razgovora s roditeljima doznali smo da su u nekim osnovnim školama ravnatelji zabranili ovakvu vrstu promidžbe i prodaje. No, takvi su primjeri prilično rijetki. Ravnatelji se najčešće trude optimizirati broj proizvoda i usluga koje će se nuditi djeci, odnosno njihovim roditeljima, a često, posebno u školama u većim gradovima ovakve ponude, po mišljenju roditelja, izlaze iz okvira etičnog.

- Meni je u redu da stave plakat na oglasnu ploču škole pa koji roditelj hoće, neka kupi, ali upadanje u razred prodavača tijekom nastave, objašnjavanje klinci- ma kako je to dobro i treba im, te svakom djetetu letak u ruke, mi je doista pretjerano - govori nam majka s početka price.

Oko ove teme roditelji su se bili pobunili i prije desetak godina, kada je situacija u određenom segmentu bila i lošija nego danas. Naime, prodavači su uz vježbenice na poklon nudili određene proizvode koji "nisu u skladu s ciljevima odgoja i obrazovanja" - igračke, poput ljugavaca. Slijedom brojnih primjedbi koje su tada zaprimljene od roditelja iz cijele Hrvatske, ali i učestalih medijskih napisa o sve većoj prisutnosti industrije oglašavanja u vrtićima i školama, ali i drugim prostorima gdje pretežito borave djeca, pravobraniteljica za djecu u to je vrijeme više puta isticala neprihvatljivost navedene prakse.

Skrenuta je tada i pažnja na činjenicu kako psiholozi ističu kako agresivna promidžba usmjerena prema djeci šteti osjećajima koje imaju prema sebi samima i uči ih da cijene materijalna dobra kao presudna, a osobe koje su usmjerene prema materijalnim vrijednostima pokazuju manje životnog zadovoljstva i imaju veću pojavnost nezadovoljavajućih međuljudskih odnosa, podložniji su ovisnostima i manje doprinose društvu. Istaknuto je i kako Zakon o zaštiti potrošača u članku 90. propisuje kako je zabranjeno "oglašavanje koje prouzrokuje ili bi moglo prouzročiti tjelesnu, duševnu ili drugu štetu u djece, koje djeci upućuje poruke i dijelove poruka kojima se iskorištava ili zlorabi, ili bi se mogla zlorabiti, njihova lakovjernost ili pomanjkanje iskustva".

 HELENA MARUŠIĆ ČOVIĆ

INVESTICIJSKI CIKLUS

MODERNIZACIJA VRIJEDNA ŠEST MILIJARDI EURA MIJENJA PROMETNU SLIKU ZEMLJE DO 2035.

HRVATSKE ŽELJEZNICE NALAZE SE U RAZDOBLJU KAKVO NIJE VIĐENO OD HRVATSKE SAMOSTALNOSTI.

Nakon desetljeća zanemarivanja, stagnacije i odgađanja ključnih projekata, država je pokrenula ambiciozan, oko šest milijardi eura vrijedan investicijski ciklus koji će do 2035. godine u potpunosti transformirati željezničku infrastrukturu, vozni park i način na koji se putuje i prevozi roba. Ta ulaganja predstavljaju najveću modernizaciju otkako se u Hrvatskoj uopće gradi željeznički sustav, a obuhvaćaju gotovo sve segmente – od glavnih međunarodnih koridora i nizin-skog pravca prema Rijeci do revitalizacije regionalnih linija, digitalizacije prometa te uvođenja zelenih tehnologija poput baterijskih i hibridnih vlakova.

Ovaj investicijski val financijski je oslonjen primarno na europske fondove, iz kojih dolazi oko 60 posto planiranih ulaganja. Ostatak se financira iz državnog proračuna i kredita Europske investicijske banke (EIB), koja snažno podupire modernizaciju hrvatskih pruga, posebno one u TEN-T koridorima, ključnim prometnim pravcima Europske unije koji povezuju tržišta i luke središnje i jugoistočne Europe. Na tim se pravcima očekuje značajan rast prometa, osobito zbog strateškog položaja riječke luke kao ulazne točke za intermodalni transport prema srednjoj Europi.

Da je modernizacija nužna, potvrđuju i podaci iz izvješća o stanju u hrvatskom željezničkom sektoru iz 2025. godine: zemlja upravlja mrežom od 2.617 kilometara pruga, od čega je elektrificirano samo 970 kilometara, dok je prosječna brzina vlakova tek 58,2 km/h. To je posljedica dugogodišnjeg nedovoljnog ulaganja, nedostatka modernih signalno-sigurnosnih sustava i oštećenja nastalih još tijekom 1990-ih. Modernizacijom bi se obnovilo između 50 i 60 posto mreže, što bi omogućilo povećanje brzine putničkih vlakova na 160 km/h na većini međunarodnih pravaca i temeljito unaprijedilo sigurnost.

Pothodnik Danica

FOTO: HŽ PP

FOTO: HŽ PP

Niskopodni vlak

Veliki projekti mijenjaju sliku željeznice

Trenutno su u tijeku radovi vrijedni između 1,5 i 1,7 milijardi eura, a riječ je o ključnim osteocima buduće mreže. Jedan od najvažnijih je projekt Dugo Selo–Novska, vrijedan 620 milijuna eura, koji obuhvaća nadogradnju 83 kilometra pruge, modernizaciju kolodvora i povećanje kapaciteta na jednom od najopterećenijih smjerova u zemlji. Riječ je o dionici koja čini dio paneuropskog koridora prema Mađarskoj i dalje prema središnjoj Europi, pa njezina rekonstrukcija ima izravan utjecaj na konkurentnost teretnog prometa, ali i na brzinu putničkih linija.

Podjednako važan projekt predstavlja rekonstrukcija dionice Hrvatski Leskovac–Karlovac, duge 44,2 kilometra, vrijedne 361 milijun eura. Tim projektom uvodi se drugi kolosijek, moderniziraju kolodvori i grade podvožnjaci, čime se uklanjaju uska grla na jednoj od najvažnijih dionica budućeg nizinskog pravca prema Rijeci. Projektiranje je financirano iz Kohezijskog fonda, koji pokriva 85 posto troškova, dok ostatak osigurava država.

Nizinski pravac Zagreb–Rijeka, najambiciozniji projekt u povijesti hrvatske željezničke infrastrukture, trebao bi biti dovršen 2026. godine. Njegovih 111 kilometara nove trase smanjit će putovanje između Središnje Hrvatske i Kvarnera za 56 kilometara i omogućiti bitno bržu vezu za putnike, ali još više za teretni promet koji prolazi kroz Rije-

ku. Ovaj pravac predstavlja ključnu prometnu vezu ne samo za Hrvatsku, nego i za cijelu srednjoeuropsku regiju, koja se sve više oslanja na riječku luku radi bržeg pristupa globalnim tržištima.

Pored glavnih koridora, obnavljaju se i brojne regionalne linije. Tako je rekonstrukcija pruge Kloštar–Koprivnica–Varaždin vrijedna 190 milijuna eura, a nova ulaganja predviđena su i za prugu Knin–Zadar, koja se modernizira s 69,7 milijuna eura. U istočnoj Hrvatskoj rekonstruira se dionica Vinkovci–Vukovar, koja je važna za industrijski i prehrambeni sektor tog kraja, ali i za logističke veze s Dunavom.

Jedan od najvećih budućih projekata, čija se vrijednost procjenjuje na više od 660 milijuna eura, jest dionica Karlovac–Oštarije, kojom se nastavlja gradnja drugog kolosijeka i uklanjanje postojeća uska grla. U pripremi je i projekt Okučani–Vinkovci, vrijedan oko 530 milijuna eura, kojim bi se modernizirala jedna od najznačajnijih teretnih željezničkih dionica u zemlji.

Zelene tehnologije ulaze u redoviti promet

Godina 2025. donijela je jedan od najznačajnijih iskoraka u tehnološkoj modernizaciji željeznica: prvi hrvatski baterijski vlak, proizveden u kompaniji KONČAR – Električna vozila, pušten je u promet 29. rujna na relaciji Virovitica–Bjelovar. Ovaj vlak ima autonomiju

od 200 kilometara, razvija maksimalnu brzinu od 120 km/h i predstavlja početak prelaska prema ekološki prihvatljivijim oblicima prijevoza, posebno na neelektrificiranim prugama. Projekt je vrijedan 17,1 milijun eura, a najveći dio sredstava – 13,3 milijuna – dolazi iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti.

Time se Hrvatska pridružila europskim državama koje zelene tehnologije uvode u redovni promet, a ti vlakovi posebno su važni za slabije razvijene krajeve gdje elektrifikacija nije isplativa ili se očekuje tek u daljoj budućnosti. Istovremeno, do prosinca 2025. planira se uvođenje baterijske linije prema Splitu, čime bi se prvi put u novijoj povijesti osigurala učinkovita i niskougljična željeznička veza između unutrašnjosti i Dalmacije.

Dodatni zamah dobiven je u lipnju 2025. potpisivanjem ugovora za nabavu 13 novih vlakova – pet elektrodizelskih, četiri elektrobaterijska i četiri baterijska – ukupne vrijednosti 117,9 milijuna eura. Financiranje je osigurano kreditom EIB-a, koji podržava projekte modernizacije voznog parka s fokusom na smanjenje emisija CO₂. Do 2028. godine očekuje se da će HŽ Putnički prijevoz dobiti čak 89 novih vlakova, čime će 70 posto voznog parka biti obnovljeno. Među njima su i hibridni vlakovi koji će povezivati Zagreb i Split, što će omogućiti bržu i pouzdaniju alternativu automobilskom i autobusnom prijevozu.

Zelena tehnologija nije ograničena samo na putnički prijevoz. HŽ Infrastruktura je 2025. potpisala ugovor vrijedan 49,4 milijuna eura s austrijskom tvrtkom Plasser & Theurer za isporuku devet specijaliziranih vozila za održavanje pruga. Ova vozila omogućuju brže i sigurnije održavanje te smanjuju down-time pruga tijekom radova, što je posebno važno zbog sve većeg obujma teretnog i putničkog prometa.

Financiranje i međunarodna partnerstva

Strukturirano financiranje ključan je element cijelog investicijskog ciklusa. EU fondovi, uključujući Kohezijski fond, Instrument za povezivanje Europe (CEF) i pretpripristupni fond IPA, sudjeluju s oko 60 posto sredstava. Posebno je važno da EU pokriva 85 posto troškova projektiranja na većini dionica, čime se ubrzava priprema dokumentacije – segment koji je tradicionalno bio najveća prepreka bržoj modernizaciji.

Europska investicijska banka ostaje jedan od najvažnijih partnera, a njezini krediti vrijedni gotovo milijardu eura podupiru nabavu novih vlakova i modernizaciju infrastrukture. Prema riječima Ivana Kršića, predsjednika Uprave HŽ Infrastrukture, ulaganja su usmjerena na dionice koje nose 75 posto ukupnog prometa, odnosno koridore koji povezuju Sloveniju i Srbiju preko Zagreba te Rijeku s Mađarskom.

Ministar mora, prometa i infrastrukture Oleg Butković više je puta naglasio da je željeznica temelj dugoročne tranzicije prema održivijem prometnom sustavu te važan pokretač gospodarskog razvoja. U prilog tome ide i činjenica da će se do kraja 2025. dovršiti dvosmjerna pruga Zagreb–mađarska granica, što će uvelike ubrzati međunarodni promet prema Budimpešti i dalje prema Beču.

Učinci na gospodarstvo, turizam i okoliš

Modernizacija željezničkog sustava imat će višestruke učinke na gospodarstvo. Bolja povezanost Rijeke sa srednjom Europom povećat će konkurentnost hrvatskih luka, a brže teretne linije smanjit će logističke troškove za industriju. Ulaganja su također snažan poticaj za domaću industriju, posebno za proizvođače poput KONČAR-a, koji sve više izvozi tehnologiju razvijenu za potrebe hrvatskog željezničkog sustava.

Turizam, jedna od najvažnijih gospodarskih grana Hrvatske, profitirat će kroz uvođenje novih noćnih linija poput one Varšava–Rijeka, koja je od ljeta 2025. postala redovna međunarodna ruta. Očekuje se i jačanje regionalnog turizma zahvaljujući bržim vezama prema Splitu, Zadru i drugim obalnim gradovima, koji su danas prometno vezani gotovo isključivo uz cestovni prijevoz.

Ekološki aspekt nije zanemariv. Uvođenjem baterijskih i hibridnih vlakova te elektrifikacijom novih dionica predviđa se značajno smanjenje emisija CO₂. Istovremeno, modernizacija 1.448 željezničkih prijelaza povećat će sigurnost u cijeloj mreži, a digitalizacija signalno-sigurnosnih sustava omogućit će bolju kontrolu prometa i smanjenje rizika od incidenata.

Izazovi ostaju – od birokracije do radne snage

Unatoč impresivnim ulaganjima, izazovi nisu nestali. Stručnjaci upozoravaju na rizik kašnjenja radova, koji može proizaći iz žalbenih postupaka, problema u javnim nabavama i nedostatka kvalificirane radne snage u građevinskom sektoru. Primjer takvog izazova je kašnjenje uvođenja GSM-R/FRMCS sustava, ključnog za modernu digitalnu komunikaciju vlakova i dispečerskih centara. Bez njega,

Hrvatska ne može u potpunosti ispuniti europske standarde interoperabilnosti.

Unatoč tome, dugoročna očekivanja ostaju pozitivna. Ako se zadrži trenutna dinamika ulaganja, hrvatski željeznički sustav do 2035. mogao bi postati jedan od tehnološki najnaprednijih u regiji, potpuno integriran u europske koridore i prilagođen suvremenim standardima brzine, sigurnosti i održivosti.

Zaključak: Hrvatska konačno hvata korak s Europom

Modernizacija hrvatskih željeznica više nije samo plan na papiru, nego stvarna transformacija koja je već vidljiva u prometu, infrastrukturi i voznom parku. Uvođenje baterijskih vlakova, ubrzanje međunarodnih linija, rekonstrukcija najvažnijih koridora i nikad veće financijske injekcije oblikuju novu prometnu sliku zemlje. Hrvatska se time približava europskim standardima, otvara vrata jačoj gospodarskoj i prometnoj integraciji te putnicima nudi ono što su dugo čekali – brže, sigurnije i modernije željeznice.

Ako se nastavi ovakvim tempom, željeznica bi u sljedećih deset godina mogla postati ne samo konkurentna drugim oblicima prijevoza, nego i jedan od stupova održivog i ravnomjerno razvijenog prometnog sustava Hrvatske.

 RAIF OKIĆ

Radovi na kolodvoru Dugo Selo

FOTO: HŽ INFRASTRUKTURA

**R.S.
PROJECT**
POSREDOVANJE U PRODAJI

Istarska 20 52465 Tar
0917250229
radojkovic68@gmail.com

L&D ČUČEK
d.o.o.

KROVOPOKRIVAČKI RADOVI

Lupinjak 74/3, 49231 Lupinjak
099 200 5044
cucek.kruno@gmail.com

**Caffe
Vero**

Porozina 2 C Cres 51557
091 602 77 07

VODOINSTALATER TOIĆ

VODOINSTALATERSKI RADOVI
ODČEPLJIVANJE ODVODA I
PREGLED KAMEROM
ADAPTACIJA VODOINSTALACIJA

Creska 33 51550 Mali Lošinj
098644024
ivan.toic33@gmail.com

OMIAL NOVI ALUMINIJSKE I PLASTIČNE FOLIJE ZA PAKIRANJE

OMIAL NOVI d.o.o.
Zakućac 11, 21310 Omiš
021/ 755 170
info@omialnovi.com

ŠPO-MATPLAST d.o.o.

PUHANA PE I PET AMBALAŽA ZAPREMNINE OD 50 ML DO 5 L,
BRIZGANA AMBALAŽA (POSUDICE, ČEPOVE, KUTIJE)

Zagrebačka 16
10370 Jalševac Nartski
0917983973
info@spo-matplast.hr
www.spo-matplast.hr

NOVI JAVNI POZIVI

TKO MOŽE SUFINANCIRATI KUPOVINU ELEKTRIČNIH VOZILA?

FOTO: UNSPLASH

FOND ZA ZAŠTITU OKOLIŠA I ENERGETSKU UČINKOVITOST (FZOEU) JE KRAJEM SRPNJA OVE GODINE NA SASTANKU S PREDSTAVNICIMA HRVATSKE OBRTNIČKE KOMORE, HRVATSKE UDRUGE POSLODAVACA, HRVATSKE GOSPODARSKKE KOMORE TE UDRUGE STRUJNI KRUG NAJAVIO KAKO ĆE U ČETVRTOM KVARTALU 2025. GODINE RASPISATI NOVI JAVNI POZIV ZA SUFINANCIRANJE ENERGETSKI UČINKOVITIH VOZILA.

Natječaj je konačno raspisan i prijave su se počele primati od 15. listopada. Drugi javni poziv od Ministarstva zaštite okoliša i zelene tranzicije je još u tijeku javnog savjetovanja. U nastavku ćemo opisati za koja vozila i za koga su ta dva javna poziva namijenjena.

Koja vozila FZOEU smatra energetski učinkovitim?

Energetski učinkovitim vozilima čiju kupnju FZOEU potiče u sklopu provedbe prošlogodišnjeg poziva smatraju se:

- vozila kategorija L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7 na električni pogon,
- vozila kategorije M1 na električni, plug-in hibridni pogon ili pogon na vodik, pri čemu se u pogledu emisija onečišćujućih tvari primjenjuju sljedeća ograničenja za:
 - električna vozila: emisija onečišćujućih tvari CO₂ iznosa 0 g/km,

- vozila s plug-in hibridnim pogonom kategorije M1 koja imaju dopuštenu emisiju onečišćujuće tvari CO₂ iznosa do najviše 50 g/km,
- vozila na vodik: emisija onečišćujućih tvari CO₂ iznosa 0 g/km.

Koji su kriteriji za prijavu ovogodišnjeg Javnog poziva za kupnju novih vozila na alternativna goriva?

Javni poziv za kupnju novih vozila na alternativna goriva (EnU-4/25), objavljen 15. listopada, 2025. godine. Prijaviti se mogu isključivo fizičke osobe - obrtnici i pravne osobe u javnom i privatnom vlasništvu, osim udruga. Korisnici sredstava Fonda u smislu ovog Poziva nisu fizičke osobe - obrtnici i pravne osobe koje kao glavnu obavljaju uslužne djelatnosti prijevoza putnika vozilom s vozačem na zahtjev, cestovni prijevoz robe i/ili iznajmljivanje i davanje u zakup (leasing) automobila i motornih vozila lake kategorije.

Sredstva su dostupna za nova vozila na alternativni pogon i to:

- vozila kategorije L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7 na električni pogon,
- vozila kategorije M1, M2 i M3 na električni ili pogon na vodik,
- vozila kategorije N1, N2, N3 na električni ili pogon na vodik.

Dakle, sufinancirat će se isključivo kupnju novih električnih i vodikovih vozila homologirano za cestovni promet u Republici Hrvatskoj koje će nakon kup-

nje u Republici Hrvatskoj biti prvi put registrirano. Poziv će biti usmjeren na ulaganje u vozila s nultim emisijama kod korisnika koji godišnje ostvaruju visoku kilometražu.

Kako se prijaviti na ovogodišnji program?

Prema uputama FZOEU-a prijava na Poziv podnosi se isključivo elektroničkim putem, unosom podataka i učitavanjem dokumentacije u informacijski sustav eFZOEU.

Prijava u sustav eFZOEU vrši se identifikacijom vjerodajnicama Nacionalnog identifikacijskog i autentifikacijskog sustava (NIAS) značajne razine sigurnosti. Prijavitelj prijavu podnosi samostalno, a u njegovo ime prijavu može podnijeti i opunomoćenik ukoliko za navedeno ima specijalnu punomoć ovjerenu od javnog bilježnika.

Dodatne informacije o Pozivu mogu se dobiti telefonskim pozivom na 01/6448-444, kao i dostavljanjem upita elektroničkom poštom, na adresu pozivni.centar@fzoeu.hr.

Dodatne pojedinosti ovoga javnog poziva

Raspoloživa sredstva iznose 21,2 milijuna eura, a namijenjena su poduzećima i obrtnicima zainteresiranim za modernizaciju voznog parka s ciljem smanjenja emisije stakleničkih plinova.

Za vozila L kategorije - mopede, motocikle i četverocikle - bit će moguće dobiti

FOTO: UNSPLASH

do 2.500 eura po vozilu. Za osobna i laka gospodarska vozila (kategorije M1 i N1) dostupno je do 9.000 eura, odnosno do 40 % vrijednosti vozila, pri čemu cijena vozila za kategorije L1 - L7 i M1 ne smije biti viša od 50.000 eura bez PDV-a. I kategorije vozila M2, M3, N2 i N3 također će se sufinancirati do 40 % njihove vrijednosti ili maksimalno 90.000 eura. Osim električnih vozila, moguće je sufinancirati i vozila na vodik - uključujući teretna vozila i autobuse. Jedan prijavitelj može podnijeti zahtjev za jedno ili više vozila, s maksimalnim iznosom sufinanciranja od 90.000 eura.

Rok za plaćanje kupljenih vozila je 31. svibnja 2026. godine. Korisnik bespovratnih sredstava bit će obavezan u periodu od 3 godine od datuma isplate FZO-EU-u podnositi godišnja izvješća putem kojih će trebati dokazivati da je vlasnik vozila, te da redovito podmiruje troškove leasinga, odnosno, nakon otplaćenog leasinga, da je stekao pravno vlasništvo nad kupljenim vozilom.

Kada je zadnji put bio Poziv FZOEU-a za sufinanciranje vozila privatnih lica?

Podsjećamo kako je prošle godine ovakav Javni poziv bio otvoren od 22. travnja 2024. godine do kraja 2024. godine, i bio je namijenjen samo fizičkim

osobama. Ukupni namijenjeni fond je bio 15 milijuna eura. Cilj tog poziva bio je registracija 2.000 novih energetski učinkovitih vozila, ušteda energije od 0,0288 PJ i smanjenje emisije CO₂ od 2.600,00 t CO₂.

U prošlogodišnjem natječaju visina financiranja bila je slična kao i ove godine:

Drugi poziv za dodjelu sredstava MF-2025-3-1: Nabava električnih vozila za pružatelje usluge autotaksi prijevoza, korisnike dostavnih vozila i pružatelje usluge dijeljenja vozila kroz Modernizacijski fond

Budući da se na prvom pozivu od FZO-EU-a neće moći prijavljivati tvrtke koje se bave prijevozom putnika taksijem i da u Hrvatskoj ima više od 6.000 obrta koji obavljaju taksi djelatnost to je bilo jako razočaravajuće. Ipak je za njih je osmišljen zaseban program. Taj program se zove „Poziv za dodjelu sredstava MF-2025-3-1: Nabava električnih vozila za pružatelje usluge autotaksi prijevoza, korisnike dostavnih vozila i pružatelje usluge dijeljenja vozila“ koji vodi Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije (MZOZT), koji je trenutno na javnom savjetovanju. Dakle kroz Modernizacijski fond, za pružatelje usluge autotaksi

prijevoza, korisnike dostavnih vozila i pružatelje usluge dijeljenja vozila (car sharing) planira se program sufinanciranja kupnje vozila vrijedan oko 45 milijuna eura.

U okviru projekta na kojem MZOZT surađuje sa Hrvatskom bankom za obnovu i razvoj bit će dodijeljeno ukupno 45.000.000 eura bespovratnih sredstava koja će se dijeliti na tri spomenute skupine prijavitelja. Pa će tako autotaksi prijevoznici biti na raspolaganju 22.000.000 eura, dostavnima vozilima 20.000.000 eura, dok će za potrebe car sharinga biti na raspolaganju 3.000.000 eura.

Poziv, ako se usvoji, bi trebao biti namijenjen nabavi električnih vozila kategorije M1 (osobni automobili) i N1 (dostavna vozila) za pružatelje autotaksi usluga, korisnike dostavnih vozila te pružatelje usluge dijeljenja vozila (car sharing). S obzirom da su u tekstu javnog savjetovanja navedena samo električna vozila, to znači da se putem ovog natječaja možda neće moći sufinancirati kupovina plug-in hibridnih modela. Najviši iznos potpore po vozilu iznosit će 9.000 eura, a kroz natječaj se planira nabaviti najmanje 5.000 električnih vozila.

FOTO: UNSPLASH

Kako podnijeti prijavu MZOZT-u?

Prijave će se podnositi poštom Fonda za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, Radnička cesta 80, 10000 Zagreb. Prijavitelji mogu biti mikro, mali, srednji i veliki poduzetnici (trgovačka društva/obrtnici) te moraju imati djelatnost registriranu minimalno godinu dana prije prijave.

Putem natječaja moći će se sufinancirati nova električna vozila kategorije M1 s minimalnim kapacitetom baterije 40 kWh te vozila kategorije N1 s baterijom minimalnog kapaciteta 75 kWh.

Prijave na ovaj natječaj s kompletnom dokumentacijom podnositi će se na USB/CD/DVD preporučenom poštom na adresu Fonda, a rok za prijavu trebao bi biti od objave poziva do najkasnije 30.09.2026. godine ili do iscrpljenja sredstava.

Poziv na javno savjetovanje je otvoren do 14. studenog 2025. godine, a objava izvješća očekuje se 21. studenog 2025. godine. Nakon što se objavi Javni poziv, potencijalni prijavitelji će moći postavljati pitanja na email: upiti.modernizacijski-fond@mzozt.hr.

Na što trebate biti spremni ako se odlučite za ovo sufinanciranje kupnje vozila?

Jedan Prijavitelj u sklopu ovog Poziva može podnijeti jedan ili više projektnih prijedloga odnosno prijave, pri čemu se jednom prijavom može tražiti sufinanciranje za jedno ili više električnih vozila. Projektni prijedlozi, odnosno sva dokumentacija tražena ovim Pozivom izrađuju se na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu

Uz hrpu dokumentacije kao što su taxi licenca, financijski izvještaji, dokaz o registraciji i sl. biti će potrebna i potvrda Stanice za tehnički pregled o stanju brojača kilometara na prethodnom redovnom tehničkom pregledu kao dokaz prihvatljivosti da vozilom na fosilno gorivo Prijavitelj prelazi 30.000,00 km/godišnje.

Zaključak

U ovome tekstu smo ukratko opisali poziv za dva različita projekta sufinanciranja. Jedan od Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti je već otvoren i odnosi se samo na fizičke osobe - obrtnike i pravne osobe u javnom i privatnom vlasništvu, osim udruga. Drugi poziv

od Ministarstva zaštite okoliša i zelene tranzicije je još u fazi javnog savjetovanja i odnosi se na pružatelje usluge autotaksi prijevoza, korisnike dostavnih vozila i pružatelje usluge dijeljenja vozila (car sharing).

Ako ste u kategoriji pružatelja usluge autotaksi prijevoza, korisnika dostavnih vozila i pružatelja usluge dijeljenja vozila (car sharing) pratite objavu Javnog poziva za prijavu nakon što završi ovo javno savjetovanje.

Treba još istaknuti da na ovom natječaju neće moći sudjelovati prijavitelji koji u trenutku podnošenja projektnog prijedloga ne budu registrirani barem za jednu od prihvatljivih djelatnosti, koji najmanje godinu dana prije predaje projektnog prijedloga nemaju barem jednog zaposlenog na puno radno vrijeme, koji je u blokadi, koji je tijekom 2024. godine poslovao s gubitkom ili ima iskazan negativan EBITDA. Isto tako, mikropoduzetnici, tj. korisnici Programa de minimis, se neće moći prijaviti ako nemaju sjedište na području Republike Hrvatske.

SUZANA VEZILIĆ

RIZIČNA ULAGANJA

RASTUĆA SNAGA VC FONDOVA U HRVATSKOJ: PREGLED AKTIVNIH IGRAČA U 2025. GODINI

VELIKI IGRAČI POPUT BANAKA OPREZNO ULAŽU NOVAC U POSLOVANJE, DOK SU FONDOVI SPREMNI PODRŽATI MALE TVRTKE S VELIKIM POTENCIJALOM ZA RAST.

Hrvatski startup ekosustav nastavlja svoj uzlet u 2025. godini, s ukupnim kapitalom prikupljenim kroz venture capital (VC) investicije koji je dosegao 16,61 milijun dolara, prema projekcijama Statiste. Iako je ekosustav rangiran na 50. mjestu globalno s 204 startupa i preko 118,65 milijuna dolara ukupnog financiranja, prvih šest mjeseci 2025. donijelo je 17,02 milijuna eura u najvećim rundama, predvođenim SplxAI-om. Ova dinamika podržana je aktivnim VC fondovima koji ulažu u early-stage tvrtke, fokusirajući se na sektore poput AI, fintech-a, healthte-

ch-a i održivosti. Prema Croatian Private Equity and Venture Capital Association (CVCA), koja je nedavno održala svoju godišnju skupštinu, ovi fondovi ne samo da pružaju kapital, već i mentorstvo i globalne veze. Evo pregleda ključnih fondova aktivnih u Hrvatskoj, s najnovijim ažuriranjima.

Feelsgood Capital, sa sjedištem u Zagrebu, specijaliziran je za early-stage investicije s pozitivnim društvenim i ekološkim utjecajem, ciljajući na seed i pre-series A faze u Hrvatskoj i Sloveniji. Fond je podržan InnovFin Equity inicijativom EU-a i ulaže u sektore

poput obrazovanja, zdravstva i socijalne inkluzije. U 2025. godini, fond je otvorio prijave za nove kohorte do 30. studenog, s rokovima za ulaganja u svibnju i studenom. Nedavno su organizirali trening za anđeoske investitore u listopadu 2024., naglašavajući ESG i održivost kao ključne za dugoročnu vrijednost. Prema LinkedInu fonda, oni okupljaju investitore koji oblikuju budućnost kroz misijom vođene investicije. Feelsgood je ranije uložio u tvrtke poput AGRIVI i Mindsmiths, a sada traži nove prilike u impact-driven startupima.

HRVATSKA TVRTKA ZA SVJETSKE DOSEGE

SplxAI, hrvatski startup specijaliziran za sigurnost Agentic AI sustava, osigurao je 7 milijuna dolara (oko 6,5 milijuna eura) u seed rundi financiranja u ožujku 2025. godine. Ova investicija predstavlja ključni korak za tvrtku osnovanu 2023. godine, koja se fokusira na automatsko testiranje sigurnosti, dinamičnu remedijaciju i kontinuirano praćenje AI agenata i aplikacija. Sjedište tvrtke je u Doveru, Delaware, ali je osnovana u Hrvatskoj, a njezini suosnivači imaju iskustvo iz kompanija poput Zscaler a Ciscoa.

Obično se prvo pojavi neki proizvod ili usluga i nakon početnog oduševljenja ljudi, kako vrijeme odmiče i stječe se iskustvo, počinju razmišljati i o rizicima.

To se upravo dogodilo i s umjetnom inteligencijom.

No, naravno, ima i onih koji žele gledati i vidjeti unaprijed i raditi iskorake u tom smjeru, a upravo je takva pozadina splitske start-up tvrtke SplxAI koja je u nepune dvije godine postala toliko uspješna da ju je nedavno odlučila kupiti američka tvrtka sa sigurnost u oblaku Zscaler.

Zscaler je, inače, u financijskoj 2025. godini imao prihode od 2,67 milijardi dolara što je rast od 23 posto u odnosu na godinu ranije. O tome što se sve događalo tijekom tog dvogodišnjeg puta i što se dalje može očekivati razgovarali smo sa suosnivačem tvrtke SplxAI Antom Gojsalićem.

Pa, kako je sve počelo?

U 2023. godini, kada smo krenuli, javilo se veliko uzbuđenje oko umjetne inteligencije (AI) i alata kao što je ChatGPT. Banke i osiguravateljske tvrtke su imale problem jer su imale veliki broj AI projekata u početnim fazama razvoja, ali nisu ništa mogli staviti u proizvodnju iz straha i nesigurnosti.

Ja sam htio ići korak naprijed, pa smo suosnivač Kristian Kamber proučili tržište te krajem 2023. odlučili povući prve poteze i zaposliti ljude. Ideja nam je bila razviti proizvod koji će gledati godinu do dvije unaprijed.

Što je zapravo bit proizvoda kojega je osmislio SplxAI?

Pružamo sigurnosnu interakciju korisnika i aplikacija koje koriste umjetnu inteligenciju. Većina ljudi u Hrvatskoj koristi ChatGPT u zadnje vrijeme. Na primjeru ChatGPT-a ili sličnih alata koji se koriste unutar tvrtki SplxAI zapra-

vo nudi rješenje za provjeru sigurnosti u smislu da korisnici budu zaštićeni od raznih rizika.

Postoji 25 kategorija od kojih štitimo. Primjerice, da se ne krađu korisnički podaci, da se ne vrijeđa korisnika, da aplikacija nije pristrana ili ne halucinira... recimo, pričate s AI alatom neke osiguravateljske tvrtke i mi sprječavamo da daje krive ponude ili da zaboravi reći neke detalje ponude. Naš proizvod to osigurava za sve aplikacije koje koriste AI.

Što ste sve dosad postigli s proizvodom?

Rekao bih da je najveće postignuće što smo uspjeli iz Hrvatske prodati svoje rješenje u priličan broj tvrtki iz skupine najvećih na svijetu. Teško je postići da se netko kladi na vas pored tako velikog broja konkurenata. A kada imate reference prodaja dalje postaje puno jednostavnija.

Nakon prvih godinu dana rada fokus našeg proizvoda je promijenjen budući da je napredan i cijena mu je za licencu visoka. Krajem prošle i početkom ove godine fokus smo prebacili s velikih poduzeća od nekoliko tisuća zaposlenih na najveće s više od 50 tisuća ili one s oko 100 tisuća zaposlenih. Tvrtke su uglavnom u SAD-u, a imamo i jednog velikog klijenta u Japanu.

IGOR ILIĆ

Fil Rouge Capital (FRC), jedan od najaktivnijih fondova u Hrvatskoj, fokusira se na pre-seed, seed i Series A runde, s portfeljem od preko 170 investicija. Sjedište je u Zagrebu, a fond podržava "hrabre" osnivače u sektorima poput fintech-a, logistike, climate tech-a i hyperconnectivityja. U 2025. godini, FRC je ostvario novu investiciju u The Open Machine u ožujku, a u drugoj polovici 2024. izašao iz Entrio kroz transakciju s Invera Equity Partners. Prema Tracxnu, fond je aktivan s jednom novom investicijom u zadnjih 12 mjeseci do siječnja 2025., a nedavno je prikupio dodatna sredstva, što ukazuje na rastuću dinamiku. FRC je poznat po podršci regionalnim startupima poput AGRIVI i Flaviar, te sudjeluje u događajima poput PODIM konferencije, gdje promovira globalne M&A prilike.

South Central Ventures (SCV), s uredima u Zagrebu, Beogradu, Ljubljani i Skoplju, ulaže u tech tvrtke u jugoistočnoj Europi, s fokusom na seed fazu. U 2025. godini, fond je pokrenuo SCV Technology Fund III vrijedan 70 milijuna eura, namijenjen podršci regionalnim startupima koji osvajaju globalna tržišta. Nedavno su vodili 1,05 milijuna dolara

seed rundu u Mily Techu u veljači 2025., a ljeto 2024. obilježeno je akvizicijom njihove portfeljske tvrtke SPLX od strane Zscaler a. Prema CVCA-i, ovo je dio trenda gdje SCV pruža ne samo kapital, već i uvide u balkansko ulaganje. Fond je ranije uložio u AGRIVI i Cognism, a sada podržava inovacije u AI i gamingu, kao što je vidljivo iz njihove podrške Labbox Educationu u tekućoj prikupljanju sredstava.

SQ Capital, zagrebački fond specijaliziran za "pametni kapital" s mentorstvom, fokusira se na pre-seed i seed runde, prosječno ulažući 300.000 eura. U studenom 2025., fond je, zajedno s partnerima, povećao udio u tekstilnoj tvrtki Cateks na 65,4 posto, što predstavlja rast od 0,62 posto u odnosu na prethodni kvartal. Ovo je dio njihove strategije ulaganja u dokazane tvrtke s rastućim potencijalom. Prema njihovoj web strani

ci, SQ redovito ažurira vijesti o portfelju, uključujući nove investicije i izlaze. Ranije su uložili u Farseer i Repsly, a sada naglašavaju podršku u sektorima poput tehnologije i proizvodnje.

AYMO Ventures, fokusiran na growth-stage tvrtke, nedavno je prikupio dodatna sredstva u drugoj polovici 2025., prema Recursiveu, što ih čini jednim od dinamičnijih fondova u regiji. Oni podržavaju dokazane tvrtke s globalnim ambicijama. Među novim igračima ističe se Croatian Business Angel Network (CBAN), pokrenut u veljači 2025., koji okuplja anđeoske investitore za early-stage tech start-upove u Hrvatskoj. Silicon Gardens Fund, sa sjedištem u regiji Adria, nastavlja ulagati u pre-seed i seed, pružajući mentorship i veze, s fokusom na poduzetnike koji su sami gradili tvrtke.

Hrvatska privlači i regionalne fondove poput bugarskog LAUNCHub Venturesa, koji je vodio 7 milijuna dolara seed rundu u SplxAI-u u ožujku 2025., češkog Credo Venturesa i poljskog Inovo Venture Partnersa, koji ulažu u CEE regiju s fokusom na seed i Series A. Ovi fondovi

doprinosu hrvatskoj sceni kroz suradnju, kao što je vidljivo iz OpenVC liste top investitora u Hrvatskoj za 2025.

U kontekstu rekordnog financiranja od strane Europske investicijske banke (EIB) – 1,24 milijarde eura u 2024. – hrvatski VC sektor pokazuje otpornost, s naglaskom na AI i gaming, prema How to Web izvje-

šću. Međutim, izazovi poput usporavanja prodaje nekretnina i novih poreza utječu na širi gospodarski kontekst. Stručnjaci iz CVCA predviđaju daljnji rast u 2026., s naglaskom na održive investicije. Za poduzetnike, ovo je vrijeme za aplikacije – mnogi fondovi su otvoreni za nove ideje.

 RAIF OKIĆ

Ulica 44 10000 Zagreb
014597380,
0913228902
info@knezljubo.hr
www.knezljubo.hr

UMJETNA INTELIGENCIJA I PAD DIONICA

Ustrajna neizvjesnost oko dionica povezanih s umjetnom inteligencijom, kao i smanjenje očekivanja s 95 posto na 45 posto vjerojatnosti da će FED u prosincu opet sniziti kamatne stope održalo je trend korekcije na američkim burzama tijekom većeg dijela tjedna što je na Wall Street-u potaknulo rotaciju iz rastućih tzv. growth dionica u dionice stabilnijih cikličkih sektora.

Ipak, kraj najduljeg shutdowna vlade u povijesti SAD-a od 43 dana, koji je završio potpisivanjem privremenog proračuna od strane predsjednika Donalda Trumpa, pozitivno je utjecao na tržišta, mada i dalje vlada neizvjesnost oko objave ključnih ekonomskih podataka prvenstveno podataka o inflaciji i zapošljavanju.

Rasprodaje su u većini kategorija investicijske imovine te su glavni američki indeksi S&P 500, Nasdaq i Dow pali, bitcoin se strovalio, a i zlatu cijena klizi na niže. Indeksi su u crvenom i to je mnoge zabrinulo. S druge strane se prema podacima FED-a, rekordnih 7,5 bilijuna dolara nalazi na marginama fondova tržišta novca, što je porast od 57 posto u odnosu na 4,8 bilijuna dolara prije samo pet godina.

Svi pogledi u svijetu financija usmjereni su na likvidnost. Kako globalna novčana masa doseže rekordnih 142 bilijuna dolara, ovaj snažan priljev novca drži investitore u punoj pripravnosti. Kina, EU i SAD predvode ovaj dosad nezabilježen rast, koji je u rujnu porastao za 6,7 posto na godišnjoj razini.

Predsjednik njujorškog ogranka Federalnih rezervi John Williams je signalizirao da bi se era kvantitativnog popuštanja (QE) mogla vratiti ranije nego što tržišta očekuju. Zbog trajnih pritisaka na likvidnost i upozoravajućih signala s tržišta novca, Williams je potvrdio da se FED priprema okončati kvantitativno stezanje (QT) te da bi mogao krenuti povećavati svoju bilancu.

Kada bilanca dosegne razinu "dovoljnih rezervi", rekao je sudionicima Europske bankarske konferencije, "bit će vrijeme za početak postu-

pnog otkupa imovine", dajući naslutiti da bi se kupnje obveznica mogle pokrenuti radi stabilizacije tržišta. Mnogi analitičari sada očekuju da bi FED mogao ponovno pokrenuti program otkupa imovine već u prvom tromjesečju 2026. godine, što bi predstavljalo prekretnicu za globalnu likvidnost.

Američki investicijski fondovi konačno su se vratili domaćim dionicama, nakon što je S&P 500 kroz korekciju pao sa svog rekordnog nivoa (ATH). Ova kategorija ulagatelja je bila neto prodavatelj američkih dionica od travnja, kada su povećali pozicije tijekom bljeska medvjedeg tržišta uzrokovanog neizvjesnošću američke trgovinske politike. Sve ostalo vrijeme su većinom kupovali u Europi i Aziji.

Izvješća o zaposlenosti i indeksu potrošačkih cijena za listopad vjerojatno neće biti objavljena zbog zatvaranja vlade, prema izjavi glasnogovornice Bijele kuće Karoline Leavitt. Zavod za statistiku rada prestao je proizvoditi i objavljivati ekonomske podatke tijekom zatvaranja vlade. Ekonomisti kažu da se neke statistike mogu retroaktivno prikupljati i distribuirati, ali mnoge će se morati u potpunosti preskočiti. Nedostatak podataka ostavlja kreatore politike u FED-u u neizvjesnosti i to u kritičnom razdoblju dok se tamo pripremaju za sastanak kako bi odlučili hoće li sniziti kamatne stope.

Neto marže kompanija u S&P 500 na rekordnim su razinama u posljednjih 15 godina i u prosjeku su iznosile 12,1 posto tijekom posljednjih 19 tromjesečja bez trećeg kvartala 2025. godine. Vrhunac od 13 posto dosegnule su u drugom kvartalu 2021. godine najnižu razinu od 10,9 posto u četvrtom kvartalu 2020. godine te 11,2 posto u četvrtom kvartalu 2022. godine. Prvi vrhunac iz drugog kvartala 2021. godine tijekom ekonomskog procvata bio je uzrokovan fiskalnim i monetarnim poticajima povezanih s pandemijom. Pad u Q4 2020. godine bio je neposredno nakon pandemijske recesije, a onaj iz Q4 2022. godine dogodio se na kraju godine kada je FED agresivno povećao kamatne stope kako bi se borio protiv inflacije.

Milan Horvat
poduzetnik i
konzultant

LEGATUS CONSULTING

računovodstvo i financije

Put Murata 20/B 23000 Zadar
023 231 572 091 5397 285
legatus.consulting@yahoo.com

STELLA & MAR

— REAL ESTATE —

Šimuna ulica 19, 23234 Vir
091 3204 955, 091 2390 136
023 611 232
info@stellamar.hr
www.stellamar.hr

N92 NIVELETA

SOUND & LIGHT

najam opreme za vjenčanja,
evente, koncerte, domjenke...

zvučnici, monitori, pojačala,
procesori, mikseri, mikrofoni,
rasvjeta, pozornica

SAN MEDIA
studio za marketing
i promociju

K. Š. Đalskog 1, Velika Gorica
+385 91 6396 531
+385 91 5396 531
info@niveleta-92.com
www.niveleta-92.com

OBRAZOVANJE U DIGITALNOJ ERI

STIPENDIJE U IT SEKTORU: PRILIKA ZA MLADE TALENTE U HRVATSKOJ

Dražen Čović, predsjednik Uprave Fine

FOTO: FINA

KAKO FINANCIJSKA PODRŠKA OD HBOR-A, FINA-E, HEP-A I FER-A OTVARA VRATA KARIJERI U INFORMATIČKOJ INDUSTRIJI

U doba brze digitalne transformacije, IT sektor u Hrvatskoj doživljava pravi procvat. Prema najnovijim podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, broj zaposlenih u informacijskoj i komunikacijskoj djelatnosti porastao je za više od 15 posto u posljednje tri godine, a prosječna plaća u IT-u prelazi 2.000 eura neto, što je znatno iznad nacionalnog prosjeka. Međutim, put do uspješne karijere u ovom području često zahtijeva ne samo talent i predanost, već i financijsku podršku tijekom studija.

Upravo tu ulogu imaju stipendije, koje ne samo da olakšavaju financijski teret studentima, već i otvaraju vrata praksama, mentorstvima i sigurnim zaposlenjima. U akademskoj godini 2025./2026., Hrvatska nudi niz atraktivnih stipendijskih programa usmjerenih na IT područje, od državnih inicijativa do korporativnih ponuda velikih kompanija poput HBOR-a, FINA-e, HEP-a i Hrvatskog Telekoma.

Ovi programi nisu samo novčana pomoć – oni su ulaganje u budućnost, jer povezuju obrazovanje s realnim potrebama tržišta rada, gdje nedostaje više od 10.000 IT stručnjaka prema procjenama Hrvatske udruge poslodavaca.

Razvoj IT industrije u Hrvatskoj nije slučajna. Zemlja se pozicionirala kao regionalni hub za softversko inženjerstvo, umjetnu inteligenciju i cyber sigurnost, zahvaljujući fakultetima poput Fakulteta elektrotehnike i računarstva (FER) u Zagrebu, Fakulteta organizacije i informatike (FOI) u Varaždinu i Tehničkog

veleučilišta u Zagrebu. Prema izvješću Europskog fonda za regionalni razvoj, Hrvatska je u 2025. godini uložila preko 500 milijuna eura u digitalnu infrastrukturu, što je stvorilo nove prilike za mlade. Ali, mnogi studenti, posebno oni iz manje imućnih obitelji ili s invaliditetom, suočavaju se s izazovima poput visokih troškova života i studijskih materijala. Stipendije poput onih koje nudi Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih u STEM područjima, uključujući informatiku, postaju ključne za inkluziju i jednakost.

Ove godine, država je raspisala natječaj za dodjelu čak 12.150 stipendija, od čega značajan dio ide studentima tehničkih i informatičkih smjerova, s iznosima do 600 eura mjesečno. To nije samo financijska injekcija – to je motivacija za inovacije, jer stipendisti često sudjeluju u projektima koji doprinose nacionalnoj digitalnoj agendi, poput razvoja pametnih gradova ili e-uprave.

Jedan od najatraktivnijih programa dolazi od Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR), koja je specijalizirana za podršku IT talentima. HBOR je ove godine raspisala natječaj za dvije studentske stipendije, namijenjene redovitim studentima treće godine dodiplomskog studija ili prve i druge godine diplomskog studija na odabranim fakultetima. Kandidati moraju biti upisani na smjerove poput računarstva, informacijske tehnologije ili srodnih područja na institucijama kao što su FER, FOI, PMF, Tehničko veleučilište u Zagrebu ili fakulteti u Osijeku i Splitu.

Stipendija iznosi od 300 do 600 eura neto mjesečno, isplaćuje se tijekom 12 mjeseci i može trajati do tri akademske godine. Ono što ovu stipendiju čini posebnom je obveza zaposlenja u HBOR-ovom Sektoru informacijskih tehnologija po završetku studija. Stipendisti će raditi na modernim tehnologijama poput Kubernetesa, Dockera, Azurea, Springa, Angulara i Power BI-ja, što ih priprema za poslove sistemskih analitičara, administratora ili programera. Uz to, program uključuje 80 sati edukacije i mentorstva, stručnu praksu te pomoć pri diplomskom radu. Kriteriji za odabir su strogi: izvrstan prosjek ocjena, znanje hrvatskog i engleskog jezika te prolazak stručnog testiranja IT znanja. Rok za prijavu je 8. prosinca 2025., a prijava se vrši putem online upitnika na HBOR-ovoj stranici, uz dostavu životopisa, potvrde o upisu i prijepisa ocjena. Prema riječima predstavnika HBOR-a, ova stipendija nije samo financijska podrška, već "ulaganje u buduće lidere digitalne ekonomije", što odražava rastući trend korporativnih stipendija koje osiguravaju talent pipeline.

Sličan pristup ima i Financijska agencija (FINA), koja je nedavno raspisala natječaj za IT stipendije, fokusirane na studente informatike i srodnih područja. Stipendija iznosi 398 eura neto mjesečno, traje minimalno 12 mjeseci i namijenjena je redovitim studentima prve ili druge godine diplomskog ili specijalističkog studija na fakultetima poput FER-a, PMF-a ili FESB-a u Splitu. Kandidati moraju imati završen pret-

hodni studij u roku od pet godina, ne smiju biti korisnici druge obvezujuće stipendije i trebaju dostaviti životopis, potvrdu o upisu te izjavu o nekoristanju drugih stipendija. Program nudi ne samo novčanu podršku, već i stručnu praksu u FINA-inom Sektoru informatike, gdje će stipendisti raditi na svim domenama IT-a, od razvoja aplikacija do cyber sigurnosti. Po završetku, postoji mogućnost zaposlenja, što je ključno u kontekstu gdje FINA, kao ključni igrač u financijskim uslugama, treba stručnjake za digitalizaciju. Rok za prijavu je 19. studenoga 2025., a FINA ističe da ova stipendija pomaže studentima "iskoristiti super priliku" za karijeru u državnom sektoru. U posljednjih nekoliko godina, FINA je stipendijama podržala stotine studenata, od kojih su mnogi postali ključni zaposlenici, doprinoseći projektima poput e-fiskalizacije i digitalnih plaćanja.

Hrvatska elektroprivreda (HEP) također se ističe u podršci IT studentima kroz svoj natječaj za 62 stipendije namijenjene studentima tehničkih studija, uključujući informatiku i elektrotehniku s IT naglaskom. Natječaj je otvo-

ren od 27. listopada do 16. studenoga 2025., a stipendije iznose od 200 do 350 eura mjesečno, ovisno o godini studija. Prijaviti se mogu studenti treće godine prijediplomskog ili diplomskog studija na fakultetima poput FER-a, FESB-a u Splitu ili FER-a u Osijeku. HEP traži kandidate s dobrim prosjekom, motivacijom za energetski sektor i spremnošću za praksu. Stipendisti će sudjelovati u projektima poput pametnih mreža i IT sustava za obnovljive izvore energije, što ih priprema za poslove u dinamičnom okruženju.

Prema HEP-ovom priopćenju, ova stipendija osigurava "prvo radno mjesto" po završetku, što je posebno važno u vrijeme kada energetski sektor prolazi kroz digitalnu tranziciju. U sklopu programa, stipendisti prolaze kroz obuku i mentorstvo, a HEP je u 2025. godini ukupno raspisao 195 stipendija za učenike i studente, naglašavajući ulaganje u mlade talente za održivi razvoj.

Fakultet elektrotehnike i računarstva (FER) igra centralnu ulogu u IT stipendijama, nudeći vlastite programe kroz Zakladu FER Alumni. Ove godine, zaklada je raspisala natječaj za 25 stipendija – 20

za studente slabijeg imovinskog stanja i 5 za izvrsne talente – s iznosima koji variraju ovisno o kriterijima. Natječaj je otvoren za studente FER-a, uključujući one s invaliditetom, za koje postoji poseban natječaj sa do pet stipendija. Stipendije iznose oko 331 eura mjesečno, a rok za prijavu je 31. listopada 2025. Kandidati moraju dostaviti dokaze o socijalnom statusu, prosjeku ocjena i motivacijsko pismo. Osim financijske podrške, program uključuje pristup alumni mreži, što otvara vrata stažiranju u kompanijama poput Ericsson Nikola Tesla ili Infobip. FER također surađuje s poslodavcima poput Hrvatskog Telekom, koji nudi stipendije za diplomski studij na FER-u, PMF-u i FOI-u, s fokusom na telekomunikacije i softversko inženjerstvo. Ove stipendije pružaju praksu i mogućnost zaposlenja u HT-u, gdje stipendisti rade na 5G mrežama i AI rješenjima.

Državne stipendije u STEM područjima, koje uključuju informatiku, predstavljaju kičmu podrške. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih raspisalo je javni poziv za dodjelu stipendija za akademsku godinu 2025./2026., namijenjen redovitim studentima na

FOTO: HBOR

Hrvoje Čuvalo na konferenciji HBOR INVEST

FOTO: UNSPLASH

visokim učilištima. Iznosi dosežu do 600 eura mjesečno za devet mjeseci, a natječaj je otvoren do kraja studenoga 2025. Kriteriji uključuju prosjek ocjena iznad 4,0, socijalni status i angažman u STEM projektima. Ove stipendije su posebno važne za studente informatike, jer podržavaju istraživanja u područjima

poput umjetne inteligencije i podatkovne znanosti, koja su ključna za hrvatsku ekonomiju. Prema ministarstvu, ova inicijativa je dio Europskog plana oporavka, gdje Hrvatska prima sredstva za digitalizaciju. Uz to, postoje bilateralne stipendije Vlade Republike Hrvatske za međunarodne studente, ali i za hrvatske

studente koji žele studirati u inozemstvu, s fokusom na IT programe.

Međunarodni aspekt stipendija dodaje vrijednost. Na primjer, Fulbright program američke ambasade u Zagrebu nudi stipendije za postdiplomske studije u SAD-u, uključujući IT, s potpunim pokrivanjem troškova. Slično, Europski programi poput Erasmus Mundus omogućavaju mobilnost, gdje hrvatski studenti informatike mogu dobiti stipendije za master programe u EU. U Hrvatskoj, ACAP stipendije pokrivaju 100 posto školarine za poslovne i IT tečajeve, dok RIT Croatia nudi stipendije za puno radno vrijeme studija.

Uspješni primjeri pokazuju utjecaj ovih programa. Jedan stipendist HBOR-a iz 2023. godine sada radi na Azure platformi, ističući kako je stipendija "promijenila moj život". Slično, FINA-ini stipendisti doprinose digitalnim financijskim uslugama, dok HEP-ovi rade na zelenoj energiji kroz IT. Ovi slučajevi ilustriraju kako stipendije smanjuju jaz između obrazovanja i tržišta, gdje IT sektor raste 20 posto godišnje.

U zaključku, stipendije u IT-u u Hrvatskoj nisu samo financijska pomoć – one su most ka inovacijama i prosperitetu. S rokovima koji ističu uskoro, studenti bi trebali brzo djelovati. Ako ste talentirani u kodiranju ili cyber sigurnosti, ovo je vaša prilika da oblikujete budućnost. Hrvatska IT industrija čeka vas, a stipendije su prvi korak

 RAIF OKIĆ

VIA d.o.o.

Ante Starčevića 2 51000 Rijeka

098 326 433
via@ri.t-com.hr

RADOVI U NISKOGRADNJI

UMJETNI NOVAC UMJETNE INTELIGENCIJE

SVE VIŠE ŠPEKULANATA UVJERENO DA JE NVIDIA VIJESNIK NOVOG BALONA

FOTO: NVIDIA

Sjedište tvrtka Nvidia u Santa Clari

ULAŽU NOVAC U KOMPANIJE KOJE GUBE NOVAC KAKO BI TE KOMPANIJE NARUČILE NJIHOVE ČIPOVE, REKAO JE CHANOS U INTERVJUU ZA YAHOO FINANCE

Nvidia je poslala memorandum analitičarima s Wall Streeta tijekom vikenda u kojem tvrdi da se ne bavi tzv. vendor financingom (financiranjem kupaca), kontroverznom praksom u kojoj dobavljači ulažu ili odobravaju kredite vlastitim kupcima.

Poznati short selleri (špekulanti uvjereni u pad vrijednosti dionica) Jim Chanos i Michael Burry nisu baš tako sigurni.

Nvidia je napisala dokument od sedam stranica — koji je prvi put izvijestio Barron's u utorak ujutro — koji odbija tvrdnje da ulaže u vlastite kupce kako bi napuhala svoje prihode. Memorandum je napisan kao odgovor na bilten nepoznatog autora s platforme Substack prošlog tjedna, koji je tvrdio da se proizvođač čipova za umjetnu inteligenciju (AI) vrijedan 5 bilijuna dolara uključio u "shemu kružnog financiranja" — korištenjem vendor financinga za poticanje prodaje — povlačeći paralele između

Nvidije i poznatih računovodstvenih prijevara iz doba dot-com balona koje su počinile tvrtke Enron i Lucent.

Enron je ozloglašen po manipulaciji računovodstvom i korištenju dugova izvan bilance za prikrivanje gubitaka u svom broadband (širokopojasnom) poslovanju tijekom procvata interneta. S druge strane, pružatelj internetske infrastrukture Lucent najpoznatiji je po agresivnom ulaganju i odobravanju kredita mnogim svojim telekom kupcima koji su bili u gubitku — koji su zatim ta sredstva koristili za kupnju Lucentove opreme koju inače ne bi mogli priuštiti.

Kada je dot-com balon puknuo i telekom startupi nisu mogli vratiti dug Lucentu, tvrtka je morala otpisati prihode povezane s tim transakcijama i izgubila je milijarde dolara.

Chanos, koji je poznat po predviđanju pada Enrona, smatra da usporedba između Nvidie i Lucenta ima težinu.

"Oni [Nvidia] ulažu novac u kompanije koje gube novac kako bi te kompanije naručile njihove čipove," rekao je Chanos u intervjuu za Yahoo Finance.

Nvidia je jako puno ulagala u vlastite kupce — od razvojne kuće ChatGPTja, OpenAI, preko Elona Muskovog xAI, do niza AI cloud tvrtki, uključujući CoreWeave i Nebius — a ta su ulaganja podigla obrve na Wall Streetu.

"NVIDIA ne nalikuje povijesnim računovodstvenim prijevarama jer je Nvidijino temeljno poslovanje ekonomski zdravo, naše izvješćivanje je potpuno i transparentno, i stalo nam je do našeg ugleda za integritet," napisala je Nvidia u svom memorandumu, koji je u posjedu Yahoo Financa.

"Za razliku od Lucenta, NVIDIA se ne oslanja na vendor financing aranžmane kako bi povedala prihode," nastavila je tvrtka. Nvidia je napomenula da u tipičnim vendor financing ugovorima kupci

otplaćuju dobavljače tijekom godina. U međuvremenu, proizvođač čipova kaže da mu kupci plaćaju unutar 53 dana nakon kupnje njegovih čipova.

Michael Burry pojačao je svoju zabrinutost zbog AI balona, povlačeći sličnosti između Cisca tijekom kraha dot-coma kasnih 90-ih i jedne ključne tehnološke tvrtke danas.

U svom prvom postu na Substacku, "The Cardinal Sign of a Bubble: Supply-Side Gluttony" ("Glavni znak balona: proždrljivost ponude"), objavljenom u nedjelju, Burry, koji je postao slavan po predviđanju kolapsa stambenog tržišta 2008. kao što je prikazano u filmu The Big Short iz 2015., nazvao je AI procvat "veličanstvenom ludošću", istaknuvši Nvidiju kao najavnicu kada očekuje da će balon u industriji puknuti.

"Ludost zarađuje novac. Kreativno uništavanje i manična ludost upravo su razlog zašto su SAD središte inovacija u svijetu," rekao je Burry. "Tvrtkama je dopušteno da se inoviraju do smrti. I sve više ih se pojavljuje da čine isto. Ponekad je nova tvrtka ista tvrtka koja se preusmjerava."

Tijekom dot-com procvata, rekao je Burry, tehnološku industriju definirale su "vrlo profitabilne tvrtke velike kapitalizacije, među kojima su bila takozvana Četiri jahača tog doba — Microsoft, Intel, Dell i Cisco." Slično tome, postoji pet javno kotiranih jahača trenutačnog AI procvata, prema Burryju: Microsoft, Google, Meta, Amazon i Oracle.

Primjetno, Burry je istaknuo Cisco kao tvrtku na čelu pucanja dot-com balona. Dionice te tehnološke tvrtke porasle su za 3.800% između 1995. i 2000., postavši najvrjednija kompanija na svijetu s tržišnom kapitalizacijom od oko 560 milijardi dolara. Dionice te tehnološke tvrtke urušile su se na prijelazu tisućljeća, strmoglavivši se za više od 80%.

Danas, ustvrdio je Burry, povijest se ponavlja s AI procvatom: "I još jednom postoji Cisco u središtu svega, s 'pijucima i lopaticama' za sve i ekspanzivnom vizijom uz to," rekao je Burry. "Njeno ime je Nvidia."

Osim vendor financiranja, Chanos smatra ulazak duga na AI tržište još jednim razlogom za zabrinutost za investitore. Kao i kod Enrona, rekao je Chanos, neki od Nvidijinih kupaca, kao što su Meta i xAI, koriste dugove izvan balance za financiranje svojih kupnji čipova. Drugi, poput Anthropic, koriste tradicionalno financiranje dugom.

"Stavljanje puno kredita i stvarno arhaičnih financijskih struktura na vrhu tih entiteta koji gube novac, mislim da je prava Ahilova peta AI tehnološkog tržišta," rekao je Chanos za Yahoo Finance u utorak.

No, iako računovodstvo može igrati ulogu u poticanju AI balona umjetnim napuhavanjem potražnje za tehnologijom, dva short sellera tvrde da je veći problem jednostavniji: Najveće tehnološke tvrtke troše milijarde u žurbi da izgrade AI podatkovne centre ispred potražnje.

FOTO: NVIDIA

Osnivač i direktor Nvidije Jensen Huang

Burry je u biltenu sa svog novog Substacka, Cassandra Unchained, ustvrdio da AI tržište, poput dot-com ere, doživljava "katastrofalno prenapuhanu ponudu i nedovoljno potražnje" — drugim riječima, previše čipova, poslužitelja i podatkovnih centara bez dovoljno temeljne potražnje za AI aplikacijama koje koriste poduzeća i potrošači.

Sa svoje strane, Nvidia vidi kako se tržište ubrzava, rekavši da je potražnja za njezinim AI čipovima "nevjerojatna" u svom najnovijem izvješću o rezultatima i argumentirajući protiv ideje o tržišnom balonu. Tvrtka je u utorak ustvrdila da je "generacija ispred" suparnika, čak i kada je rastuća konkurencija na polju AI čipova od Googlea spustila dionice proizvođača čipova prije nego što su se oporavile u srijedu.

Ulica Republike Hrvatske 38
34340 Kutjevo
+385 98 464 010
perakljekarne@gmail.com
www.ljekarne-perak.hr

Ali Chanos također smatra da je brzo ubrzana AI izgradnja, ispred potražnje, razlog za zabrinutost: "Ako se pokaže da nam ne treba baš svi podatkovni centri ili kapaciteti čipova, za koje smo mislili da će nam trebati 2027. ili 2028., mogli biste vidjeti kako se narudžbe otkazuju, a to je veliki rizik o kojem malo tko govori."

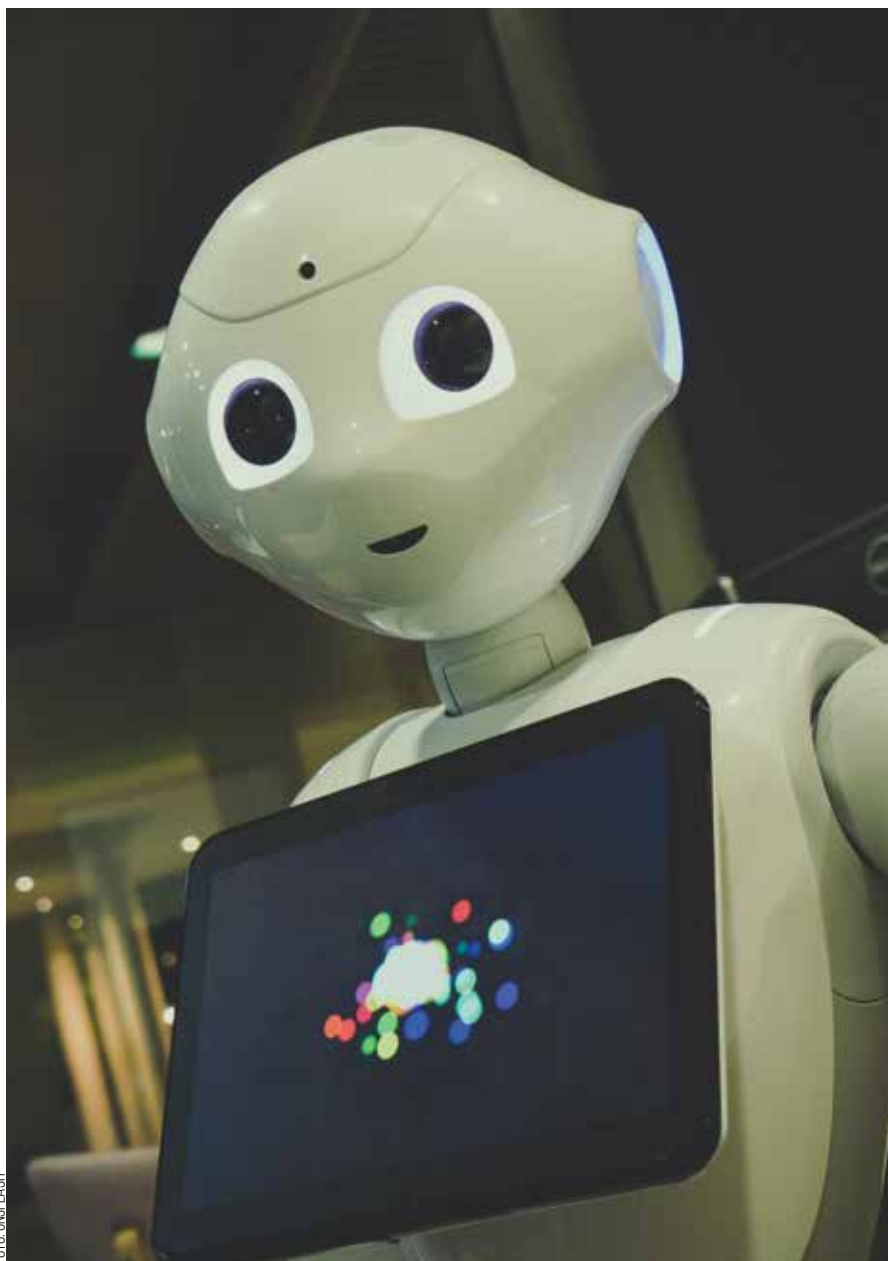
Slično Ciscovoj rekordnoj tržišnoj kapitalizaciji prije 25 godina, Nvidia se etablirala kao najvrjednija tvrtka na svijetu danas, vrijedna otprilike 5 bilijuna dolara. Rastuća vrijednost tvrtke također zabrinjava Lisu Shalett, glavnu investicijsku direkticu Morgan Stanley Wealth Managementa, koja je u rujnu rekla za Fortune da je zabrinuta za "Cisco trenutak" industrije u sljedeća 24 mjeseca.

Rekla je da se tehnološke tvrtke oko Nvidije "počinju ispreplitati", pri čemu tvrtke stvaraju petlju kružnog financiranja. Na primjer, Nvidia se u rujnu obvezala uložiti 100 milijuna dolara u OpenAI, a prošlog je tjedna najavila da će uložiti 10 milijardi dolara u Anthropic. Zauzvrat, Anthropic će uložiti 30 milijardi dolara kako bi proširio svoj AI model Claude na Microsoftovoj Azure cloud platformi koju pokreću Nvidijini čipovi. Kontinuirana ulaganja zapravo su stvorila jednu ogromnu masu AI tvrtki koje prenose iste milijarde dolara na prijed-natrag.

Nvidia se, sa svoje strane, odupirala svojim skepticima. Prošlog je tjedna izvijestila o još jednom kvartalu rekordne zarade, uključujući porast prihoda od 62%. Glavna financijska direktorica Colette Kress opovrgla je Burryjevu tvrdnju o životnom vijeku Nvidijinih čipova, rekavši na prezentaciji rezultata da je njihov hardver dugovječan i učinkovit zbog svog CUDA softverskog sustava.

Izvršni direktor Jensen Huang odbacio je zabrinutost zbog balona i kružnog financiranja u intervjuu za Fox Businessov The Claman Countdown, rekavši da tvrtka još nije isplatila novac i da su ulaganja koja planira napraviti "sićušni postotak" njezinih prihoda.

"Izmišljali smo računalstvo iznova po prvi put u 60, 70 godina," rekao je Huang. "I tako se sva računalna koja su instalirana diljem svijeta [se] moderniziraju na ubrzano računalstvo i video GPU-e i na umjetnu inteligenciju. I tako će ova izgradnja trajati još mnogo godina koje dolaze."

Vodeće kineske tvrtke obučavaju svoje modele umjetne inteligencije u inozemstvu kako bi imale pristup Nvidijinim čipovima i izbjegle američke mjere usmjerene na obuzdavanje njihovog napretka u naprednoj tehnologiji, izvijestio je Financial Times u četvrtak.

Alibaba i ByteDance među su tehnološkim tvrtkama koje obučavaju svoje najnovije velike jezične modele u podatkovnim centrima u jugoistočnoj Aziji, stoji u izvješću, navodeći dvoje ljudi s izravnim saznanjem o stvari.

Prema izvješću, došlo je do stalnog porasta obuke u inozemnim lokacijama nakon što su SAD u travnju pokrenule ograničenja prodaje H20 čipa.

Kineske se tvrtke oslanjaju na ugovore o zakupu za inozemne podatkovne centre u vlasništvu i pod upravljanjem nekineskih entiteta, navodile su novine, napominjući da je DeepSeek, koji je prikupio velike zalihe Nvidijinih čipova prije američkih izvoznih zabrana, bio iznimka jer je njegov model treniran domaće.

DeepSeek također surađuje s domaćim proizvođačima čipova na čelu s Huaweiom, kako bi optimizirao i razvio sljedeću generaciju kineskih AI čipova, dodaje FT.

Reuters nije mogao odmah provjeriti izvješće. Alibaba, ByteDance, Nvidia, DeepSeek i Huawei nisu odmah odgovorili na zahtjeve za komentar.

 RAIF OKIĆ

RIZICI ISPOD POVRŠINE

QUO VADIS, SAD?

NA PRVU SVE IZGLEDA BAJNO S DRUGE STRANE ATLANTIKA, ALI 2026. DONOSI NOVE IZBORE I NOVE PRILIKE ZA POSRTANJE

Sjedinjene Američke Države ulaze u 2025. godinu s ekonomijom koja na površini izgleda robusno, ali ispod te fasade krije se niz upozoravajućih signala koji bi mogli nagovijestiti približavanje recesiji. Dok bruto domaći proizvod (BDP) raste iznad tri posto u posljednja dva kvartala, a stopa nezaposlenosti ostaje na relativno niskih 4,4 posto, stručnjaci upozoravaju na sektorske slabosti, otpuštanja radnika i smanjenje potrošnje u ključnim industrijama. Ova kontradiktorna slika dolazi u vrijeme kad se administracija predsjednika Donalda Trumpa bori s padom popularnosti zbog visokih troškova života, a ministar financija Scott Bessent optimistično tvrdi da nema rizika od recesije za cijelu ekonomiju. Međutim, detaljnija analiza pokazuje da se Amerika suočava s nelinearnim rizicima u tržištu rada, gdje bi mali poremećaji mogli dovesti do naglog

porasta nezaposlenosti i smanjenja potrošnje, što bi moglo pokrenuti lančanu reakciju. U ovom članku istražujemo ključne pokazatelje, pogođene sektore i prognoze za budućnost, temeljene na najnovijim izvješćima i izjavama stručnjaka.

Počnimo od pozitivnih aspekata koji podržavaju tvrdnju da je američka ekonomija otporna. Prema riječima Scotta Bessenta, koji je nedavno imenovan za ministra financije, gospodarstvo u cjelini nije u riziku od negativnih stopa rasta, unatoč nekim sektorima koji su osjetljivi na kamatne stope i već su u recesiji. Bessent je u intervjuu za NBC istaknuo da je optimističan glede rasta u 2026. godini, zahvaljujući olakšavanju kamatnih stopa i poreznih olakšica. On je posebno naglasio da je nedavni vladin shutdown, koji je trajao 43 dana i uzrokovao traj-

ni gubitak od 11 milijardi dolara, samo privremeno stanje u četvrtom kvartalu 2025., s očekivanim rastom od 1,5 do 2 posto. Prema njegovim riječima, proizvodnja će se oporaviti, s porastom radnih mjesta u manufakturi, što bi moglo dovesti do "blockbuster" 2026. godine. Ova perspektiva dolazi od čovjeka koji je ključan u oblikovanju ekonomske politike Trumpove administracije, a njegov optimizam temelji se na padu cijena energije u listopadu, porastu prodaje kuća i novim trgovinskim sporazumima koji bi trebali smanjiti cijene uvoza poput banana i kave. Bessent je ponovio da inflacija, koja trenutačno iznosi oko tri posto godišnje, nije uzrokovana carinama, već uslužnim sektorom, te da administracija radi na smanjenju cijena kroz porezne olakšice na prekovremeni rad, savjete i socijalno osiguranje za neke grupe, kao i odbitke za auto kredi-

te. Osim toga, očekuje se najava ove sedmice o smanjenju troškova zdravstvene zaštite, što bi dodatno potaknulo realni dohodak građana i nadoknadilo više troškove.

Ipak, ova optimistična slika u suprotnosti je s dubinskim analizama koje otkrivaju "ružne trendove" u američkoj ekonomiji, kako ih opisuju ekonomisti poput Neila Duttea iz Renaissance Macro Researcha. Dutte upozorava da se treba zagledati iza agregatnih podataka i fokusirati na sektorske signale, jer tržište rada pokazuje nelinearne rizike – nezaposlenost bi mogla naglo porasti umjesto postupno. Na primjer, dok je ukupna stopa nezaposlenosti niska, broj otvorenih radnih mjesta opada, stopa zapošljavanja se hladi, a otpuštanja rastu s povijesno niskih razina. Ovo posebno pogađa marginalne radnike koji su prvi na udaru. Ako dođe do većeg vala otpuštanja, niska stopa zapošljavanja mogla bi pojačati učinak, dovodeći do smanjenja potrošnje, sušenja prihoda poduzeća

i daljnjih otpuštanja – klasičnog spiralnog pada. Bessent je sam priznao da su dijelovi ekonomije već u recesiji, iako nije specificirao koje, što naglašava skrivenu opasnost u širokim podacima.

Jedan od najvidljivijih znakova slabosti je u sektoru nekretnina, koji je ključan za američku ekonomiju zbog svoje povezanosti s potrošnjom i zapošljavanjem. Stambeni sektor suočava se s rizicima zbog povećanog broja neprodanih kuća, što tjera graditelje da se usredotoče na prodaju postojećih zaliha umjesto na nove projekte. Podaci o građevinskim dozvolama ukazuju na potencijalnu slabost, a komercijalne nekretnosti pokazuju pad ulaganja u posljednjih šest kvartala, prema BDP podacima. Indeks arhitektonskih naplata ostaje trom, sugerirajući da neće doći do brzog oporavka, unatoč gradnji data centara za umjetnu inteligenciju. Ova situacija vjerojatno će se nastaviti i u 2025. godini, jer se ne očekuje bum u ovoj oblasti. Slično, restoranski sektor, koji je indika-

tor potrošačke snage, pokazuje znakove opterećenja. Lanci poput Chipotlea i Sweetgreena bilježi slabiji rast prodaje, posebno među mlađim potrošačima od 25 do 34 godine. Više cijene hrane se apsorbiraju, stišćući margine, a pad produktivnosti radnika u prehrambenim uslugama sugerira prevelik broj zaposlenih i potencijalne otpuštanja. Ovi trendovi odražavaju širu potrošačku frustraciju, kako pokazuje istraživanje Sveučilišta Michigan, gdje građani izražavaju nezadovoljstvo visokim cijenama.

Drugi sektori također osjećaju pritisak. Na primjer, vladine zaposlenosti na državnim i lokalnim razinama suočavaju se s pritiscima zbog iscrpljenih fondova iz doba COVID-a, što bi moglo dovesti do smanjenja radnih mjesta. Transportni sektor pokazuje pad: broj brodova iz Azije u SAD smanjen je za 30 posto, utovar vagona za šest posto, a kapaciteti kamionskog prijevoza se smanjuju. Rudarstvo i sječa drva pate zbog cijena sirove nafte ispod razine profitabilnih ulaganja

i cijena drvene građe ispod praga profitabilnosti pilana. Čak i visoko obrazovanje vidi stagnaciju zapošljavanja usred pada upisa, rezova u budžetu i smanjenog federalnog financiranja istraživanja. Ovi primjeri ilustriraju kako se ekonomija može činiti stabilnom na površini, ali ispod teče “riptide” – skrivena struja koja može iznenada povući cijeli sustav u dubinu, kako opisuje Dutta. Povijesno gledano, konsenzus često promašuje ovakve pomake sve dok se oni ne dogode, što dodaje neizvjesnosti za 2025.

U kontekstu ovih izazova, Trumpova administracija pokušava odgovoriti mjerama za poboljšanje pristupačnosti, što je ključno za vraćanje povjerenja javnosti. Predsjednik je predložio niz inicijativa, uključujući hipotekarne kredite na 50 godina kako bi se olakšala kupnja kuća, čekove od 2.000 dolara za obitelji i smanjenje poreza na određene prihode. Ove mjere dolaze u vrijeme kad inflacija iznosi tri posto pod Trumpom, u usporedbi s vrhuncem od 9,1 posto pod Bidenom, ali javnost i dalje osjeća pritisak troškova života. Prema anketama Reuters/Ipsos, Trumpova popularnost pala je na 38 posto, najniže otkad se vratio na vlast, a Demokrati su ostvarili pobjede na državnim i lokalnim izborima. Bessent ističe da inflacija varira po državama – 0,5 posto viša u demokratski kontroliranim državama zbog povećane regulacije – te da administracija radi na smanjenju cijena kroz trgovinske dogovore i porezne reforme. Nedavni pad aktivnosti u američkim tvornicama, uzrokovan višim cijenama koje ograničavaju potražnju, dodatno naglašava potrebu za ovakvim intervencijama.

Prognoze za 2025. godinu miješane su. S jedne strane, olakšavanje kamatnih stopa i porezne olakšice trebale bi podržati rast, s fokusom na 2026. kao godinu velikog oporavka. Bessent predviđa val novih trgovinskih sporazuma koji će dovesti do otvaranja tvornica i porasta zapošljavanja. S druge strane, sektorske slabosti u nekretninama, restoranima i transportu sugeriraju da bi se uvjeti mogli pogoršati, posebno ako dođe do većih otpuštanja. Stručnjaci poput Dutte upozoravaju da bi niska stopa zapošljavanja pojačala učinak recesije, dovodeći do smanjenja potrošnje i prihoda podu-

zeća. Osim toga, političke napetosti, poput prijetnje ukidanjem filibustera ako dođe do novog shutdowna, dodaju neizvjesnosti. U cjelini, američka ekonomija pokazuje otpornost na površini, ali skriveni rizici – od nelinearnih pomaka u tržištu rada do sektorskih padova – sugeriraju da bi 2025. mogla biti godina testiranja. Ako se optimistične politike provedu uspješno, moguće je izbjeći recesiju; međutim, ako se znakovi slabosti prošire, Amerika bi se mogla naći u dubokoj krizi.

Ova situacija nije izolirana; ona odražava globalne trendove, gdje se ekonomije bore s posljedicama pandemije, inflacije i geopolitičkih napetosti. U SAD-u, gdje je ekonomija najveća na svijetu, ovi izazovi imaju široke implikacije – od utjecaja na globalne trgovinske lance do valutnih fluktuacija. Na primjer, pad u transportu utječe na uvoz iz Azije, što bi moglo podići cijene robe i dodatno opteretiti potrošače. Slično, stagnacija u visokom obrazovanju mogla bi usporiti inovacije u tehnologiji i umjetnoj inteli-

genciji, sektorima koji su ključni za dugoročni rast. Trumpova administracija, suočena s ovim, fokusira se na pristupačnost kao ključni prioritet, predlažući mjere koje bi trebale olakšati život običnim Amerikancima. Međutim, kritičari upozoravaju da bi takve intervencije mogle povećati deficit, posebno ako ne budu popraćene smanjenjem troškova.

U zaključku, ekonomsko stanje Sjedinjenih Američkih Država u 2025. godini je poput mirnog mora s podvodnim strujama – stabilno na prvi pogled, ali puno skrivenih rizika. Dok Bessent i Trumpov tim ističu optimizam i mjere za rast, sektorske slabosti i potencijal za nagla pogoršanja podsjećaju na krhkost. Građani, pod pritiskom inflacije i troškova života, čekaju da vide hoće li ove politike donijeti olakšanje ili će se upozorenja stručnjaka poput Dutte ostvariti. Bilo kako bilo, ova godina bit će ključna za budućnost najveće svjetske ekonomije, s posljedicama koje će osjetiti cijeli svijet.

MIDEX

knjigovodstveni servis

TISAN d.o.o.
Tehnička ispitivanja i analize

Pulska 13 51000 Rijeka
Tel / Fax: +385 (0)51 634 284 Mob: +385 (0)99 2146 195
info@tisan.hr tisan@rii-t-com.hr www.tisan.hr

RADIOGRAFSKO ISPITIVANJE MATERIJALA I ZAVARENIH SPOJEVA
ISPITIVANJE MATERIJALA I ZAVARENIH SPOJEVA ULTRAZVUKOM
ISPITIVANJE MATERIJALA I ZAVARENIH SPOJEVA MAGNETSKIM ČESTICAMA
ISPITIVANJE MATERIJALA I ZAVARENIH SPOJEVA PENETRIRAJUĆIM TEKUĆINAMA
MJERENJE DEBLJINE ULTRAZVUKOM
VIZUALNI PREGLEDI
ISPITIVANJE NEPROPUSNOSTI VAKUUMOM
ISPITIVANJE TVRDOĆE MATERIJALA I ZAVARENIH SPOJEVA
METALOGRAFSKA ANALIZA STRUKTURE MATERIJALA
ISPITIVANJE I NADZOR IZVOĐENJA ANTIKOROZIJSKE ZAŠTITE
MJERENJE ZAOSTALOG MAGNETIZMA
ATESTACIJA ZAVARIVAČA
NADZOR PRI ZAVARIVANJU

**TEHNIČKA ŠKOLA
KARLOVAC**

Ljudevita Jonkea 2a, 47000 Karlovac, +385 47 61 58 05
tehnicka-skola-ka@ka.t-com.hr, www.tehnicka-skola-karlovac.hr

LUKOILU PRODULJEN ROK ZA RAZGOVORE O PRODAJI MEĐUNARODNE IMOVINE DO 13. PROSINCA

SAD je odlučio odgoditi početak sankcija i produljiti rok za mogućnost prodaje međunarodne imovine ruske naftne tvrtke Lukoil za tri tjedna, odnosno do 13. prosinca, tako da potencijalni kupci mogu do tada nastaviti razgovore. Prvotni rok za nametanje sankcija je bio 21. studenoga.

Istodobno SAD je dopustio poslovne transakcije s Lukoilovom rafinerijom u bugarskom gradu Burgasu nakon što je Bugarska pripremila korake za preuzimanje rafinerije budući da je situacija prijetila ugrožavanjem opskrbe tamošnjeg tržišta naftnim derivatima. SAD je osim Lukoilu sankcije nametnuo i Rosnjeftu. Međunarodna imovina Lukoila sudjeluje s 0,5 posto u globalnoj proizvodnji nafte. No, američko ministarstvo financija, koje je zaduženo za provođenje i nadzor sankcija, upozorava da će odobriti kupoprodaju samo ako ona znači potpuno prekidanje veza s Lukoilom i ako novac od te prodaje bude položen na takozvani 'escrow' ili založni račun kojemu Lukoil ne bi imao pristup dok god je pod sankcijama.

SAD je poslovne transakcije s rafinerijom u Bugarskoj dopustio do 29. travnja 2026. Bugarsko ministarstvo energetike je objavilo kako je ta odluka rezultat intenzivnih razgovora sa SAD-om.

"Ova dopuštenja podupiru energetske sigurnost naših partnera i saveznika bez pružanja ikakvih beneficija ruskoj vladi", kazao je glasnogovornik ministarstva financija. Reuters je nedavno objavio kako američka investicijska tvrtka privatnog kapitala Carlyle, koja raspolaže imovinom vrijednom 474 milijarde dolara, razmatra mogućnost kupnje Lukoilove imovine.

Podsjetimo, Lukoil u Hrvatskoj posjeduje 45 benzinskih crpki. Analitičari smatraju da Carlyle ima bolje izgleda dobiti američko odobrenje za kupoprodaju nego što je to bio slučaj s trgovcem energentima tvrtkom Gunvor koja je odlučila istupiti iz dogovora s Lukoilom nakon što ju je SAD optužio da je lutka na koncu Kremļa. Pritom je čelni čovjek Gunvora čvrsto demantirao takvu tvrdnju.

U HRVATSKOJ PROSJEČNA NETO PLAĆA 1.456 EURA

U Hrvatskoj je u listopadu bilo 1.754.861 zaposlenih, što je 0,1 posto manje u odnosu na rujnu, otkrivaju objavljeni podaci Državnog zavoda za statistiku.

Na godišnjoj je razini, točnije u usporedbi s listopadom 2024., zato zabilježen rast od 0,2 posto, dok je u prvih deset mjeseci ove godine broj zaposlenih bio veći za 0,9 posto. DZS je istom prilikom objavio i podatke o zaposlenosti žena. Tako je u listopadu radilo njih 815.256, što je na istoj razini kao u rujnu. U godinu dana, pak, broj zaposlenih žena porastao je za 0,2, a od siječnja do listopada 2025. za 1,3 posto.

Objavljeni su i podaci o neto plaćama po zaposlenom u pravnim osobama koje su za rujnu u prosjeku iznosile 1.456 eura. To je u odnosu na kolovoz nominalno više za 0,7, a realno za 0,3 posto, dok je u odnosu na rujnu prošle godine plaća nominalno veća za 10,1 posto, a realno za 5,7. DZS je istom prilikom objavio i podatke o zaposlenosti žena. Tako je u listopadu radilo njih 815.256, što je na istoj razini kao u rujnu. U godinu dana, pak, broj zaposlenih žena porastao je za 0,2, a od siječnja do listopada 2025. za 1,3 posto.

BROJ OGLASA ZA POSLOVE U TEHNOLOŠKOM SEKTORU PAO NA PREPANDEMIJSKU RAZINU

Europske zemlje u posljednjih pet godina bilježe veliki pad broja oglasa za slobodna radna mjesta u tehnološkom sektoru, izvjestio je Euronews. Na svjetskoj razini, sudeći po podacima servisa za zapošljavanje Indeed, potražnja za takvim poslovima svugdje je ispod pretpandemijske razine, ali je pad nešto manji na tržištima u razvoju. Indeed klasificira ta zanimanja u četiri kategorije, a to su razvoj softvera, informacijski dizajn i tehnologija, IT operacije i služba za korisnike te matematika.

Od 27 analiziranih zemalja, europske države bilježe najveći pad broja oglasa za tehnološka radna mjesta između 1. veljače 2020. i 31. listopada ove godine. Najlošije stoji Švicarska, gdje je iznosio čak 46 posto, a slijede Velika Britanija i Francuska s 41, odnosno 39 posto manje takvih oglasa.

Među europskim državama našao se i SAD s padom od 35 posto, dok su na usporedivim razinama bile i Austrija (-34 posto), Švedska (-32 posto) i Njemačka gdje se broj otvorenih radnih mjesta u tim sektorima smanjio za 30 posto.

Španjolska i Luksemburg bile su jedine europske zemlje među 13 analiziranih u kojima se broj oglasa za tehnološka radna mjesta nije smanjio između veljače 2020. i listopada 2025. godine. Oglasi su porasli za 21 posto u Španjolskoj i 37 posto u Luksemburgu.

D&M
DRIVES AND MOTORS d.o.o.

SMT tehnologija
THT tehnologija
Testiranje

Kovarska 3
52220 Raša
+385 52 874 690
info@drives-motors.hr
www.drives-motors.hr

CONTABILITA UNO

RAJGOVODSTVENI SERVIS

Brdine 20, 21251 Žrnovnica

091 97 13 139

snjezana@contabilitauno.com

GIMAZIJA MARUL

OPĆA GIMAZIJA
PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKA
GIMNAZIJA

Vodnikovova 12
10000 Zagreb

01 4877 814

marul@gimnazijamarul.hr

www.gimnazijamarul.hr

FRESCO

SVJEŽE I SPREMNO ZA UPOTREBU

Prerada oguljenog i
rezanog povrća
Oguljeno voće za sokove

DOSTAVA VOĆA
I POVRĆA ZAGREB

Savica I 139, 10 000 Zagreb
+385 97 644 0460
info@frescodoo.hr
www.dostavavocaipovrca.hr

Croatia Trade

Prijevoz s povjerenjem

Gospodarska ulica 2 42208 Majerje 091 31 01 432 transport@croatia-trade.hr www.croatia-trade.hr

ANTENAL

Antenal 9A, 52466 Novigrad
052/ 758 299, 052/ 758 310
kamenantenal@antenal.hr
www.antenal.hr

PROIZVODNJA
OBRADA
I PRODAJA KAMENA